

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO

**DLA OBSZARU
STRATEGICZNEJ
INTERWENCJI**

DOLINA WISŁY

**NA LATA
2021-2030**

gmina Dwikozy

gmina Klimontów

gmina Koprzywnica

gmina Łubnice

gmina Lipnik

gmina Łoniów

gmina Obrazów

gmina Opatów

gmina Osiek

gmina Ożarów

gmina Pacanów

gmina Połaniec

gmina Rytwiany

gmina Samborzec

gmina Sandomierz

gmina Staszów

gmina Tarłów

gmina Wilczyce

gmina Wojciechowice

gmina Zawichost

powiat
opatowski

powiat sandomierski

powiat staszowski

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	6
Wnioski z diagnozy strategicznej	8
Demografia	9
Gospodarka	14
Przestrzeń	17
Wizja i misja	24
Cele strategiczne.....	27
Cel 1. OSI przyjazne dla mieszkańca.....	29
Cel 2. OSI atrakcyjne dla turysty	32
Cel 3. OSI w zgodzie ze środowiskiem	35
Cel 4. OSI z przyszłością dla regionu.....	37
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	40
Kluczowe projekty inwestycyjne	50
Projekty poboczne	67
Ustalenia i rekomendacje w zakresie prowadzenia i kształtowania polityki przestrzennej w OSI Dolina Wisły	79
Terytorialny wymiar strategii	83
Poziom krajowy	85
Poziom regionalny	87
Zgodność z dokumentami nadrzędnymi	92
System realizacji	138
Współpraca	139
Monitoring	141
Ewaluacja	142
Oczekiwane rezultaty planowanych działań.....	143
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	146
Ramy finansowe i źródła finansowania.....	148
Partycypacja społeczna	154
Spis rysunków, tabel i wykresów.....	157

Wykaz skrótów

JCWP – jednolite części wód powierzchniowych

JCWPD – jednolite części wód podziemnych

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KSRR 2030 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

PEP2030 – Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

PZPWŚ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

SOR – Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

SRKS2030 - Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

SRWŚ 2030+ – Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

WPROWADZENIE

Strategia rozwoju ponadlokalnego stała się nowym narzędziem realizowania polityki rozwoju dzięki zapisom ustawy z dnia 15 lipca 2020 roku *o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw*, obowiązującej od 13 listopada 2020 roku. Umożliwia ona wspólne działanie gmin powiązanych ze sobą funkcjonalnie nie tylko w zakresie wykorzystywania wspólnych szans rozwojowych, ale także w eliminowaniu barier ograniczających prawidłowe funkcjonowanie obszaru. Poprzez nawiązanie współpracy międzygminnej wszystkie jednostki samorządu terytorialnego mogą rozwijać się w sposób kompleksowy oraz sukcesywny, a nowy instrument stanowi szansę na dopełnienie założeń strategii rozwoju na szczeblu gminnym.

Dzięki zastosowaniu terytorialnego podejścia do realizowania polityki rozwoju możliwe jest rozpoznanie indywidualnych potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, co prowadzi do wzmocnienia jego przewag konkurencyjnych. Założenia terytorializacji polityki rozwoju uwzględnione zostały w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, gdzie na podstawie zawartego porozumienia międzygminnego utworzono Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) Dolina Wisły. Obszary strategicznej interwencji posiadają szczególne znaczenie w polityce rozwojowej kraju - określane są jako *obszar o istniejących lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne*¹.

Niniejszy dokument powstał dzięki zawartemu w dniu 16 września 2021 roku porozumieniu międzygminnemu w sprawie opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030, w skład którego wchodzi następujące gminy: Dwikozy, Klimontów, Koprzywnica, Lipnik, Łoniów, Łubnice, Obrazów, Opatów, Osiek, Ożarów, Pacanów, Połaniec, Rytwiany, Samborzec, Sandomierz, Staszów, Tarłów, Wilczyce, Wojciechowice oraz Zawichost. Szeroka współpraca wszystkich dwudziestu gmin, przy udziale powiatu sandomierskiego, opatowskiego i staszowskiego zapewni możliwość wypracowania inicjatyw oddziałujących na poziom rozwoju obszaru, jakość życia lokalnej społeczności oraz wzmocnienie więzi z regionem. Głównym odbiorcą dokumentu są mieszkańcy, dlatego też strategia powstała zgodnie z zasadami partycypacji społecznej, gwarantującej aktywny udział lokalnej społeczności zarówno w proces jej tworzenia, jak i realizacji, a określone założenia odpowiadają potrzebom wszystkich mieszkańców gmin tworzących OSI Dolina Wisły. Dzięki zawartej formule partnerstwa o charakterze ponadlokalnym, możliwe jest efektywne współdziałanie sektorów publicznych, gospodarczych i społecznych.

Dokument strategii określa kierunki rozwoju obszaru do 2030 roku. Dzięki szeroko rozwiniętej współpracy możliwe będzie pozyskanie funduszy zewnętrznych przeznaczonych na rozwój obszaru. Strategia stanowi odpowiedź na dynamicznie zmieniające się uwarunkowania obszaru, a także wyznacza wspólny kierunek rozwojowy i możliwości wykorzystania jego potencjału. Jest planem działania w perspektywie najbliższych kilku lat.

---

¹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ

DEMOGRAFIA

9

Jednym z największych problemów, a zarazem wyzwań zdiagnozowanych w OSI Dolina Wisły są niekorzystne procesy demograficzne, na które składają się takie czynniki jak wzrost liczby osób starszych przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, depopulacja oraz niski przyrost naturalny. Na przestrzeni lat obserwowany jest ciągły spadek liczby ludności, szczególnie ludzi młodych, na co wpływ ma przede wszystkim sytuacja na lokalnym rynku pracy, atrakcyjna oferta edukacyjna oraz pozostałe usługi wyższego rzędu oferowane przez większe aglomeracje miejskie. Wymienione uwarunkowania mają wpływ nie tylko na sytuację społeczną regionu, ale również gospodarczą. Społeczność lokalna jest jednym z najważniejszych czynników kształtujących potencjał rozwojowy, a jej odpływ decyduje o pogłębiających się dysproporcjach między regionami, postępującemu wykluczeniu i marginalizacji obszaru.

Wykres 1| Gminy OSI Dolina Wisły z największą liczbą mieszkańców w 2020 r.

OSI Dolina Wisły skupia 14,3% populacji województwa świętokrzyskiego - w 2020 r. obszar zamieszkiwało 175 074 osoby. Największymi gminami pod względem liczby ludności są Staszów, Sandomierz oraz Połaniec (wykres 1). Według danych GUS, w 2020 r. gminami o najmniejszej liczbie mieszkańców były Wilczyce (3 646), Wojciechowice (3 988) oraz Łubnice (4 067).

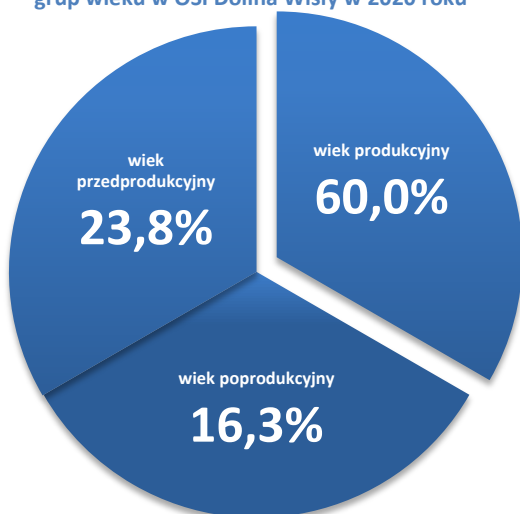
STASZÓW 25 464

SANDOMIERZ 22 997

POŁANIEC 11 683

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 2| Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w OSI Dolina Wisły w 2020 roku

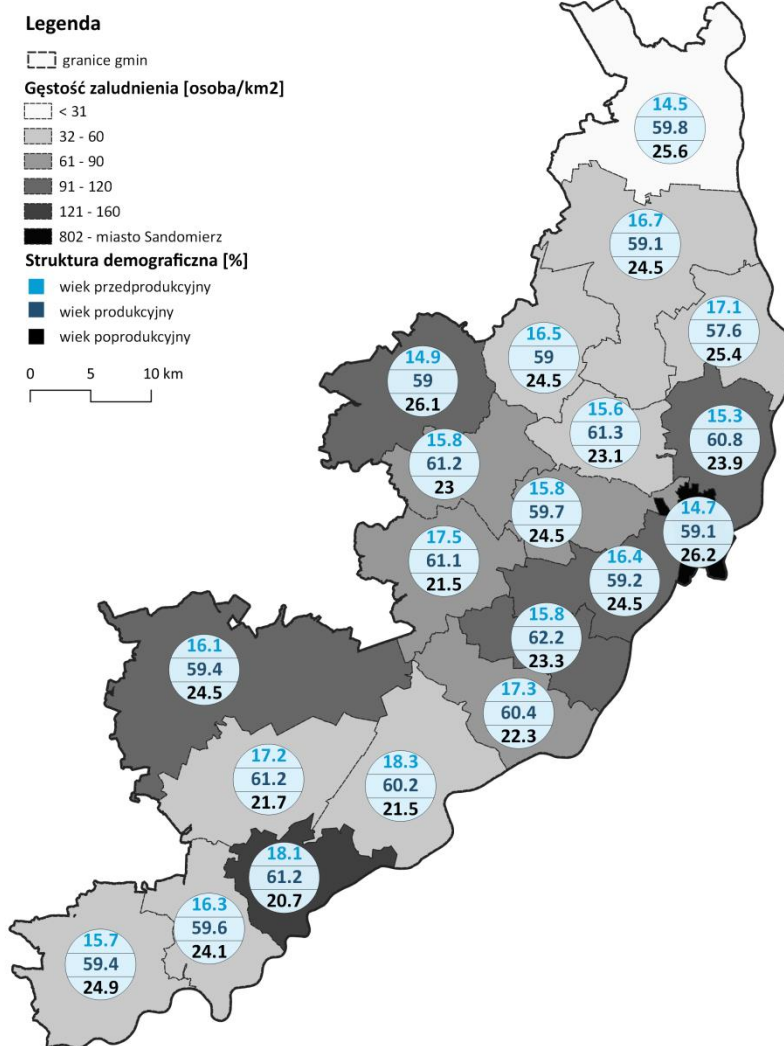
źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowaną większość mieszkańców OSI Dolina Wisły stanowią osoby w wieku produkcyjnym (60,0%). Na przestrzeni lat zauważalny jest spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Skutki zachodzących niekorzystnych zjawisk demograficznych w dłuższej perspektywie czasu znajdują odzwierciedlenie w obciążonych systemach zabezpieczeniowych i opieki społecznej oraz niestabilnej sytuacji na rynku pracy.

Największa gęstość zaludnienia zauważalna jest w centralnej części obszaru, w tym przede wszystkim w gminie Sandomierz. Analogiczna sytuacja występuje również w gminie Połaniec, zlokalizowanej w południowo-wschodniej części OSI Dolina Wisły. W przypadku struktury demograficznej, największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym przypisany jest gminie Połaniec, która odznacza się również najmniejszym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Proces starzenia się społeczeństwa widoczny jest głównie w gminach: Sandomierz Opatów oraz Tarłów. Tam również zauważalna jest najmniejsza liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. (rysunek 1).

Rysunek 1| Uwarunkowania demograficzne OSI Dolina Wisły w 2020 roku

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

-6,7

Ujemny przyrost naturalny jest jednym z głównych problemów społeczno-gospodarczych zarówno w OSI Dolina Wisły, jak i w skali kraju. W 2020 roku współczynnik ten kształtował się na poziomie -6,7. Najniższe wartości odnotowano w gminie Opatów (-12,4), Lipnik (-11,0) oraz Wilczyce (-10,6).

30,3

W 2020 roku współczynnik obciążenia demograficznego w OSI Dolina Wisły wynosił 30,3. Należy mieć na uwadze, że tendencja starzejącego się społeczeństwa stanowi problem nie tylko dla regionu, ale również całego kraju.

-2,2

Jednym z czynników wpływających na zmiany demograficzne są migracje. W 2020 roku wskaźnik salda migracji w OSI Dolina Wisły określony został na poziomie -2,2, co oznacza, że w przeciągu roku z obszaru na każdy 1000 mieszkańców emigrowały w przybliżeniu 2 osoby.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pogłębiające się różnice rozwojowe OSI Dolina Wisły względem większych ośrodków miejskich nie tylko w skali województwa świętokrzyskiego, ale również kraju, wynikają przede wszystkim ze zjawiska *drenażu mózgów*. Prowadzi to do ciągłej intensyfikacji zjawiska polaryzacji pod względem społeczno-ekonomicznym i osłabiania roli obszarów wiejskich. Z tego powodu podejmowanie interwencji rozwojowych wydaje się w pełni uzasadnione i konieczne.

Na obszarze OSI Dolina Wisły, jak i całego województwa świętokrzyskiego, widoczny jest brak wyróżniającego się ośrodka akademickiego, wpływającego na zmniejszenie skali zjawiska odpływu ludzi młodych do typowych miast uniwersyteckich. Warto zaznaczyć, że obecność renomowanych uczelni wyższych generuje korzyści nie tylko pod względem edukacyjnym, ale również stanowi podstawę do rozwoju pozostałych usług (m.in. gastronomicznych, komunikacyjnych, kulturalnych).

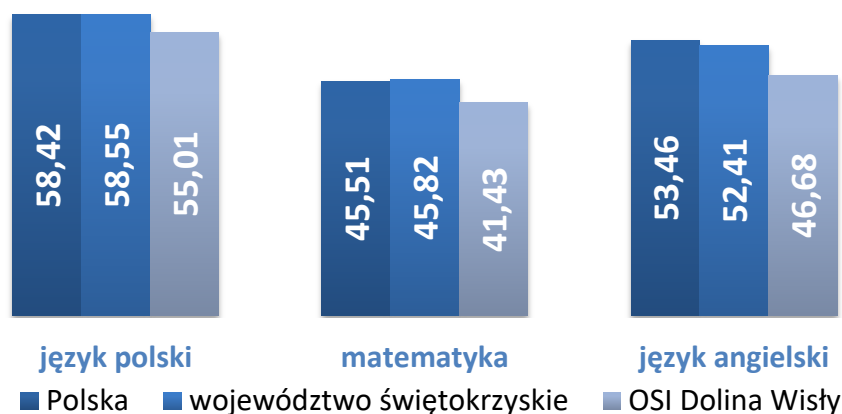
Istotnym elementem nie tylko w zakresie edukacji, ale również w kształtowaniu odpowiedniej polityki rodzinnej jest spełnianie potrzeb społecznych w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. W OSI Dolina Wisły w 2020 roku działało 13 żłobków i klubików dziecięcych, do których uczęszczało 498 dzieci. Na przestrzeni lat zauważa się tendencję wzrostową liczby dzieci objętych danym systemem opieki.

W przypadku placówek wychowania przedszkolnego, w 2020 roku funkcjonowało 126 tego typu instytucji na obszarze wszystkich gmin tworzących OSI Dolina Wisły, do których uczęszczało wówczas 5 127 dzieci.

W ramach systemu kształcenia na poziomie podstawowym, liczba szkół wynosiła 93, z czego najwięcej zlokalizowanych było w gminach Staszów oraz Dwikozy. W 2020 roku do szkół podstawowych na terenie OSI Dolina Wisły uczęszczało 12 579 uczniów.

Biorąc pod uwagę wyniki egzaminu ósmoklasisty uzyskane przez uczniów OSI Dolina Wisły można zauważyć, że prezentują się one na nieco niższym poziomie niż w przypadku województwa świętokrzyskiego i Polski. Najlepsze wyniki odnotowano w przypadku języka polskiego, natomiast najmniej korzystnie przedstawiają się one w zakresie matematyki.

Wykres 3 | Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Polsce, województwie świętokrzyskim i OSI Dolina Wisły w 2020 roku

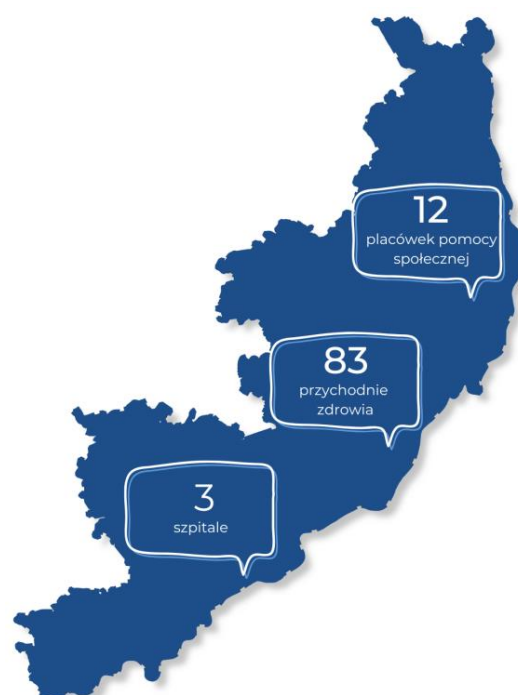
źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Uwarunkowania związane z funkcjonowaniem polityki społecznej i systemem ochrony zdrowia są niezwykle ważnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców, szczególnie w przypadku procesu starzejącego się społeczeństwa.

Według danych GUS na terenie OSI Dolina Wisły działalność prowadzą 83 przychodnie zdrowia, z czego najwięcej zlokalizowanych jest w Sandomierzu (19), Staszowie (16) i Opatowie (8). Również w tych gminach udzielono najwięcej porad, które w 2020 roku kształtowały się odpowiednio na poziomie 121 915, 106 936 oraz 54 492. Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 poradnię w 2020 roku wynosiła 2 109 osób. W zakresie ochrony zdrowia, w OSI Dolina Wisły funkcjonują 3 szpitale: Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego w Sandomierzu, Szpital św. Leona w Opatowie oraz Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Staszowie.

Rysunek 2| Uwarunkowania OSI Dolina Wisły z zakresu polityki społecznej i ochrony zdrowia

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba beneficjentów pomocy społecznej przypadająca na 10 tys. mieszkańców w gminach tworzących OSI Dolina Wisły kształtowała się na zróżnicowanym poziomie. W 2020 roku największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej charakteryzował gminy: Samborzec (1 267), Klimontów (1 273), Łoniów (1 195) oraz Osiek (1 066). Warto zaznaczyć, że w przypadku wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, na przestrzeni lat wskaźnik ten odnotowywał systematyczny spadek.

Dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, szczególnie dla osób starszych, jest utrudniony poprzez brak odpowiednio funkcjonującego transportu publicznego. Z tego powodu konieczne wydają się działania wpływające na poprawę ich mobilności. Rozwiązaniem danego problemu może być usługa transportowa *door-to-door*, która jest realizowana w części gmin analizowanego obszaru. Dzięki temu możliwe jest zapewnienie transportu dla osób wykluczonych mobilnie i mających trudności w przemieszczaniu się.

Konieczne jest podjęcie działań z zakresu polityki społecznej, dostosowanych do zidentyfikowanych potrzeb i problemów mieszkańców. Do głównych zadań zaliczyć można m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami oraz aktywizację zawodową osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej.

Z uwagi na istniejące uwarunkowania demograficzne, podstawowym aspektem jest wsparcie osób starszych, wymagających stałej opieki oraz pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto, kluczowe jest podjęcie działań służących aktywizacji i integracji seniorów, zapobiegających ich wykluczeniu społecznemu. Istotne jest również zagwarantowanie optymalnego dostępu do usług i rekreacji.

- Prowadzenie aktywnej polityki migracyjno-osiedleńczej oraz zatrzymanie procesów odpływu młodych ludzi do większych ośrodków miejskich
- Integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze środowiskiem lokalnym
- Zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osób starszych
- Budowa tożsamości lokalnej i regionalnej
- Promocja OSI Dolna Wisły jako miejsca bezpiecznego i przyjaznego dla ludzi młodych, rodzin i seniorów

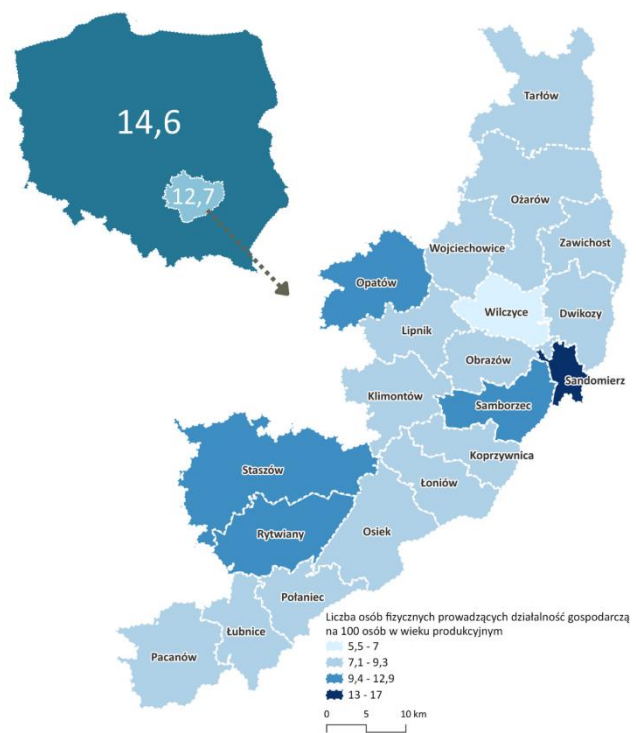

GOSPODARKA

Dominującą funkcją większości gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły jest rolnictwo i sadownictwo (skupione głównie w centralnej i północnej części obszaru), co warunkowane jest obecnością gleb wysokiej jakości. Mimo wykształconej funkcji rolniczej, OSI Dolina Wisły wykazuje znaczny stopień zróżnicowania pod względem struktury funkcjonalno-przestrzennej. Zasobny w naturalne złoża surowców, stanowi ważny ośrodek przemysłowy, który posiada istotny potencjał rozwojowy pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Ponadto w Sandomierzu wykształciła się funkcja akademicka.

Istotnym czynnikiem rozwojowym rolnictwa i związanego z nim przemysłu spożywczego jest planowana budowa Świętokrzyskiego Centrum Przedsiębiorczości Rolniczej (gmina Lipnik). Wśród głównych korzyści wymienia się przede wszystkim eliminację kosztów pośrednictwa, wzrost znaczenia lokalnej marki/produktu, zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni oraz generowanie nowych miejsc pracy. Stanowić on będzie impuls rozwojowy nie tylko dla okolicznych gmin i lokalnej społeczności, ale również dla całego województwa świętokrzyskiego. Realizacja przedsięwzięcia usprawni funkcjonowanie i rozwój podmiotów rolnych poprzez udostępnianie infrastruktury centrum oraz oferowanie usług doradczych. OSI Dolina Wisły cechuje niższą aktywność gospodarczą zarówno w porównaniu do województwa świętokrzyskiego, jak i w skali kraju (rysunek 3), na co wpływ ma ukształtowany kapitał ludzki.

Rysunek 3 | Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

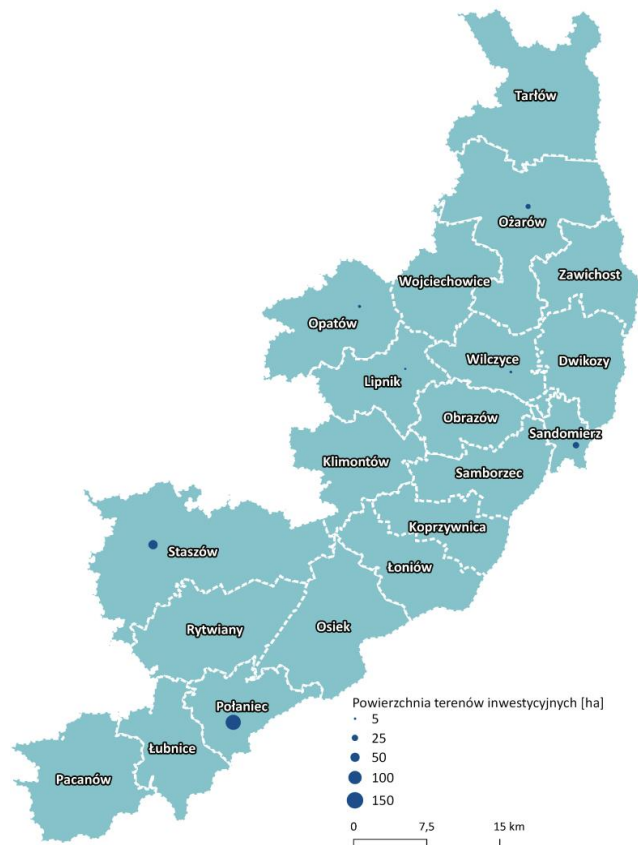
źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost poziomu szeroko rozumianej przedsiębiorczości ma znaczący wpływ na jakość i poziom życia lokalnej społeczności poprzez generowanie dochodów własnych gmin. Należy mieć na uwadze, że rozwój przedsiębiorstw i inwestycji warunkowany jest cechami naturalnymi obszaru, na które wpływają takie czynniki jak m.in. wcześniej wspomniana wysoka jakość gleb oraz obecność terenów zalewowych zlokalizowanych wzdłuż brzegów rzeki Wisły.

Sytuacja gospodarcza regionu oraz poziom jej konkurencyjności w regionie odzwierciedla niekorzystne uwarunkowania demograficzne, znamienne dla całego obszaru. Wymienione aspekty mają wpływ na poziom bezrobocia, stanowiący jeden z głównych problemów OSI z zakresu gospodarki. Jest on generowany głównie przez niewystarczającą liczbę podmiotów oferujących atrakcyjne i odpowiadające potrzebom lokalnej społeczności miejsca pracy. Ponadto rynek pracy na obszarach wiejskich, które stanowią większą część obszaru OSI, jest mniej elastyczny oraz bardziej odporny na zachodzące przemiany gospodarcze i potrzeby rynkowe. Najpowszechniejszymi obszarami zatrudnienia są przede wszystkim gospodarstwa rolne, w tym sadownicze, administracja, oświata oraz lokalny sektor usług. Kluczową rolę pełni również energetyka zawodowa oraz budownictwo.

Znaczny potencjał rozwojowy stanowi obecność terenów inwestycyjnych, umożliwiających lokalizację działalności gospodarczych, produkcyjnych i usługowych. Część obszarów inwestycyjnych jest włączona do stref ekonomicznych SSE Starachowicka (podstrefa Połaniec, Staszów) oraz SSE Tarnobrzaska (podstrefa Opatów, Połaniec, Staszów), pozostających we właściwości zarządzającego SSE „Starachowice”. Lokowaniu nowych działalności gospodarczych służyć mają oferowane ulgi dla inwestorów i przedsiębiorców. Posiadany zasób terenów inwestycyjnych cechuje zróżnicowanie zarówno pod względem form użytkowania, jak i zajmowanej powierzchni. Dogodna lokalizacja w pobliżu najważniejszych szlaków komunikacyjnych umożliwia sprawne funkcjonowanie procesu produkcyjnego wraz z łańcuchem dostaw i rynkiem zbytu. W OSI Dolina Wisły wyznaczone zostały 22 tereny inwestycyjne w obrębie 7 gmin: Ożarów, Opatów, Lipnik, Staszów, Połaniec, Sandomierz oraz Wilczyce.

Rysunek 4 | Tereny inwestycyjne w OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego

6,6

W 2020 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w OSI Dolina Wisły kształtował się na poziomie 6,6. Najwyższe wartości odnotowano w gminie Lipnik (11,9), Opatów (10,4) oraz Tarłów (10,3). Należy zaznaczyć, że bezrobocie stanowi problem nie tylko w obrębie OSI, lecz w całym województwie świętokrzyskim. Na podstawie danych GUS w 2020 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie świętokrzyskim wynosiła 8,5%, co klasyfikowało je na 13 miejscu spośród 16 województw. W Polsce wartość ta szacowana była na poziomie 6,3%.

28,6

W 2020 roku najwięcej przedsiębiorstw (28,6%) działało w obszarze handlu hurtowego i detalicznego.

73,0

Liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 mieszkańców w 2020 roku wynosiła 73. Zauważalny na przestrzeni lat systematyczny wzrost liczby przedsiębiorstw w dłuższej perspektywie czasu pozytywnie wpłynie na rozwój gospodarczy obszaru, m.in. poprzez tworzenie nowych miejsc pracy.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zagrożeniem dla gospodarczej konkurencyjności obszaru jest niewystarczająca dostępność kapitału ludzkiego. Spadek ogólnej liczby mieszkańców przy jednoczesnym odpływie ludzi młodych prowadzi do braku wykwalifikowanych pracowników na rynku pracy oraz rosnących kosztów zatrudnienia. Zaznacza się, iż mniejszy potencjał ludnościowy prowadzi do ograniczenia potencjału rozwojowego obszaru.

WYZWANIA

- Optymalizacja lokalnego rynku pracy odpowiadającego zapotrzebowaniom lokalnej społeczności oraz aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy
- Wzrost poziomu aktywności lokalnej społeczności
- Rozwój rolnictwa ekologicznego i wykreowanie produktu lokalnego o znaczeniu regionalnym i krajowym
- Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru bazującego na wykorzystaniu lokalnych atutów oraz wzrost poziomu konkurencyjności w regionie przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju
- Wzmacnianie szans rozwojowych przy wykorzystywaniu zewnętrznych środków finansowych

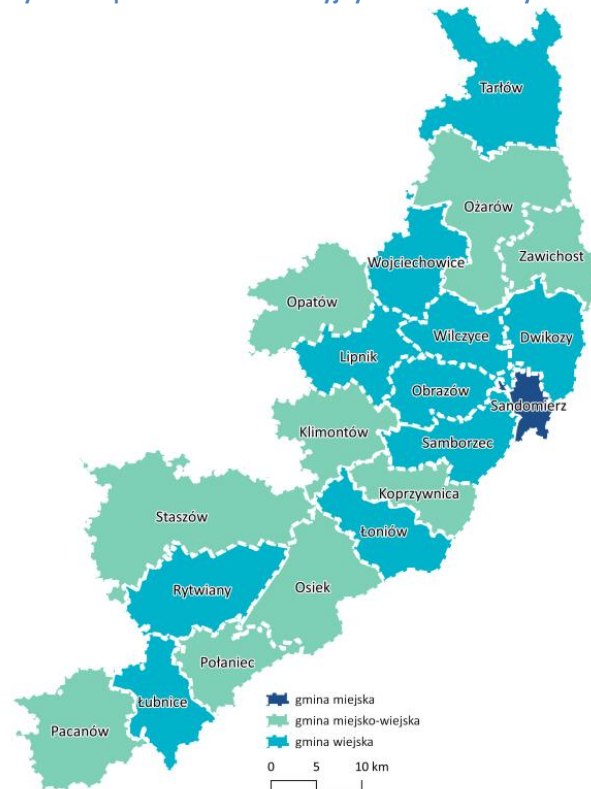
Powierzchnia OSI Dolina Wisły wynosi 2 070 km², co stanowi 17,7% obszaru województwa świętokrzyskiego. Sieć osadniczą OSI Dolina Wisły kształtuje 509 miejscowości, w tym 10 miast: Klimontów, Koprzywnica, Opatów, Osiek, Ożarów, Pacanów, Połaniec, Sandomierz, Staszów oraz Zawichost. OSI Dolina Wisły tworzy 20 gmin, w tym jedną miejską, dziewięć miejsko-wiejskich oraz dziesięć wiejskich. Cechą charakterystyczną zarówno dla OSI Dolina Wisły, jak i całego województwa świętokrzyskiego jest niska gęstość zaludnienia, kształtująca się na poziomie 85 osób przypadających na 1 km², na co wpływ ma postępująca depopulacja. Wśród charakterystycznych cech regionu wyróżnia się również niski poziom urbanizacji.

W związku z usytuowaniem OSI Dolina Wisły, w zapewnieniu odpowiedniego poziomu rozwoju istotna jest współpraca na poziomie regionalnym, nie ograniczająca się do granic jednostek terytorialnych.

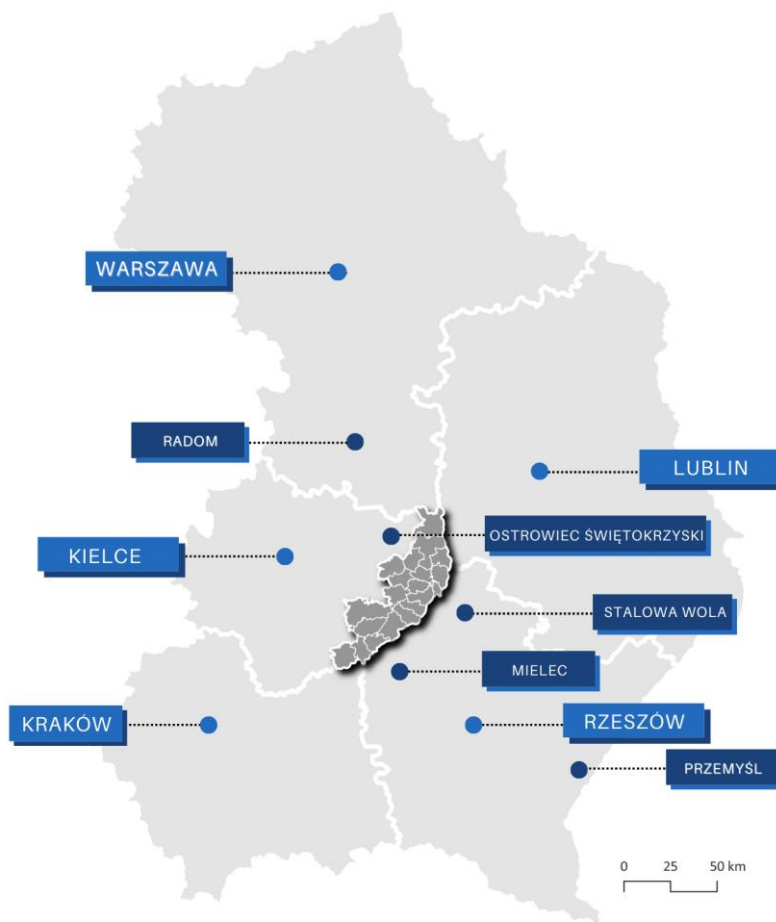
Na problemy OSI Dolina Wisły wpływ ma przede wszystkim jego peryferyjne położenie. Obszar zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, granicząc tym samym z województwem małopolskim, podkarpackim, lubelskim i mazowieckim. Istotną barierą rozwojową jest funkcjonujący system transportowy i niekorzystna dostępność komunikacyjna o charakterze wewnątrzregionalnym i krajowym, na co kluczowy wpływ ma słabnąca rola transportu publicznego (szczególnie kolejowego) przy wzroście indywidualnych sposobów komunikacji, co przede wszystkim wpływa na poziom mobilności starszych mieszkańców obszaru.

Wśród najbliższych położonych aglomeracji miejskich o znaczeniu krajowym wymienia się głównie stolicę województwa świętokrzyskiego – Kielce, a także Kraków, Lublin oraz Rzeszów. Do miast poniżej 60 tysięcy ludności zlokalizowanych we względnie bliskiej odległości zalicza się Stalową Wolę oraz Przemyśl, natomiast do powyżej 60 tysięcy Mielec oraz Ostrowiec Świętokrzyski. Stolicę kraju od północnej granicy OSI dzieli niecałe 200 km.

Rysunek 5 | Podział administracyjny OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne

źródło: opracowanie własne

Na system komunikacyjny OSI Dolina Wisły składają się przede wszystkim drogi krajowe (nr 9, 73, 74, 77, 79) oraz wojewódzkie (nr 755, 757, 758, 764, 765, 777, 872), zapewniające połączenie z większymi ośrodkami centralnymi. Istotną rolę pełni droga krajowa nr 77 relacji Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Przemysł, zaliczana do podstawowego układu komunikacyjnego Polski oraz nr 79 relacji Warszawa – Sandomierz – Kraków – Bytom, będąca istotnym czynnikiem rozwojowym regionu. Ważnym elementem systemu komunikacyjnego są również linie kolejowe nr 25 Łódź Kaliska – Ociec (pierwszorzędna) oraz nr 75 Rytwiany – Połaniec, która zapewnia połączenie do Elektrowni Połaniec.

W zakresie mieszkalnictwa, na przestrzeni lat zauważyć można wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, która w 2020 roku wynosiła 85,6 m² i tym samym wzrosła o 0,8 m² w stosunku do roku 2016. W 2020 roku największa powierzchnia została zanotowana w gminach: Łonów (106,1), Samborzec (100,9) oraz Łubnice (100,6), natomiast najmniejsza w mieście Sandomierz (66,6) oraz gminie Ożarów (71,8). Wzrost wartości średniej powierzchni użytkowej mieszkania znajduje odzwierciedlenie w spadku przeciętnej liczby osób przypadających na 1 mieszkanie, która w 2020 roku kształtowała się na poziomie 2,9. Obserwowany jest również wzrost liczby mieszkań na 1000 mieszkańców. Średnia dla OSI Dolina Wisły w 2020 roku wynosiła 345,5 i tym samym wzrosła o 16 w porównaniu do roku 2016, natomiast najwyższe wartości zaobserwowano w gminie Tarłów (419,4) i Sandomierz (403,6), co definiuje warunki mieszkaniowe na korzystnym poziomie.

35,9

W zakresie infrastruktury technicznej, najsłabiej rozwiniętym elementem jest kanalizacja. W 2020 roku jedynie niecałe 36% budynków na terenie OSI Dolina Wisły było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. Porównując dane uwarunkowania do średniej na poziomie województwa świętokrzyskiego (59,8%) i kraju (71,5%), sytuacja OSI kształtuje się zdecydowanie mniej korzystnie.

36,4

Nieco ponad 36% osób zamieszkujących OSI Dolina Wisły w 2020 roku korzystało z instalacji gazowej. Wynik ten przyjmuje niższe wartości niż w skali województwa świętokrzyskiego i kraju, gdzie w 2020 roku wynosił on odpowiednio 39,5% oraz 54,2%.

88,6

W 2020 roku wskaźnik korzystających z wodociągów w stosunku do ogółu mieszkańców wynosił nieco ponad 88%, natomiast na przestrzeni lat wykazuje on tendencję spadkową. Wartość ta kształtowała się na niższym poziomie niż w przypadku województwa i kraju, gdzie w analizowanym roku wynosiła ona odpowiednio 91,6% oraz 92,2%.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Infrastruktura techniczna stanowi jeden z głównych aspektów wpływających na komfort życia mieszkańców, ponadto świadczy o poziomie rozwinięcia gospodarczego danego obszaru. Zauważa się wzrastającą tendencję ruchów migracyjnych z terenów o niskim stopniu upowszechnienia infrastruktury technicznej. Ponadto stan i poziom rozwoju danych uwarunkowań znacząco wpływa na dywersyfikację gospodarki obszarów. Do głównych czynników wpływających na niekorzystne wartości danych uwarunkowań jest rozproszenie zabudowy i wysokie koszty budowy tego rodzaju infrastruktury.

OSI Dolina Wisły odznacza się względnie dobrą jakością powietrza. Bazując na *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za rok 2020*, analizowany obszar zaliczony został do strefy świętokrzyskiej, którą w zakresie większości zanieczyszczeń pod względem ochrony zdrowia ludzi zakwalifikowano do klasy A (nie przekraczająca poziomu docelowego) – za wyjątkiem pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀, dla których określone standardy zostały przekroczone. W przypadku poziomu celu długoterminowego dla ozonu, strefę zaliczono do klasy D2 (powyżej poziomu celu długoterminowego). W zakresie ochrony roślin, strefa świętokrzyska uzyskała klasę A pod względem wszystkich badanych zanieczyszczeń.

2

Na terenie OSI Dolina Wisły istnieją dwa pomniki historii: Historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy w Sandomierzu oraz pokamedulski zespół klasztorny Pustelnia Żółtego Lasu w Rytwianach.

242

W granicach OSI Dolina Wisły zlokalizowanych jest ponad 240 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa świętokrzyskiego.

5

W obrębie OSI Dolina Wisły znajduje się 5 rezerwatów przyrody: Wisła pod Zawichostem, Góry Pieprzowe, Zielonka, Dziki Staw Rytwiany oraz Zamczysko Turskie.

8

Poza rezerwatami przyrody, wśród form ochrony przyrody wyróżnia się również 8 obszarów Natura 2000 zlokalizowanych głównie w obrębie rzeki Wisły i jej doliny oraz w granicach gmin: Ożarów, Klimontów, Łoniów, Staszów, Osiek, Rytwiany oraz Pacanów.

49,1

Dominującą formą pokrycia terenu OSI Dolina Wisły są grunty orne, które zajmują blisko połowę całkowitej powierzchni analizowanego obszaru.

15

Powierzchnia lasów zajmuje 543,3 ha, co stanowi około 15% terenu OSI Dolina Wisły. Zdecydowana większość terenów leśnych skupiona jest w południowej oraz północnej części obszaru.

10,5

W granicach OSI Dolina Wisły zlokalizowanych jest 57 JCWP, spośród których zaledwie 10,5% stan ogólny określa się jako dobry.

91,7

Z 12 JCWPd położonych w obrębie OSI Dolina Wisły, stan ogólny aż 11 jednostek oceniany jest jako dobry, co stanowi 91,7%.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z uwagi na bogactwo kulturowe i przyrodnicze, największym zdefiniowanym potencjałem rozwojowym OSI Dolina Wisły jest turystyka oraz związane z nią obszary działalności. Liczne zabytki świadczą o bogactwie historycznym obszaru, a dziedzictwo kulturowe jest jednym z ważniejszych elementów wpływających na rozwój gospodarczy obszaru. Historyczne wartości miast wraz z cennymi elementami środowiska naturalnego, a także ciszą i spokojem przestrzeni położonych poza sferami miejskiego oddziaływania budują atrakcyjność obszaru.

Zróżnicowane zasoby, na które składa się m.in. wysoka jakość gleb, potencjał energetyczny środowiska, baza surowców mineralnych oraz wcześniej wspomniane uwarunkowania przyrodnicze określają niezaprzeczalne preferencje zarówno do rozwoju osadnictwa, jak i dynamizacji gospodarki. Ponadto rozwój enoturystyki i sadownictwa przesądza o wyjątkowości obszaru.

Warto zaznaczyć, że sukcesywny rozwój OSI Dolina Wisły warunkowany jest ścisłą współpracą wszystkich gmin wchodzących w jego skład oraz organizacji pozarządowych. Współpraca ta powinna również obejmować działania partycypacyjne włączające lokalną społeczność, będącą najważniejszym odbiorcą podejmowanych działań w zakresie zrównoważonego rozwoju regionu. Podniesienie poziomu atrakcyjności turystycznej obszaru nie jest działaniem dedykowanym wyłącznie dla turystów, lecz w takiej samej mierze również dla mieszkańców. Spełnianie potrzeb lokalnej społeczności w sposób pozytywny wpłynie na jakość i poziom życia oraz będzie jednocześnie stanowić element przyciągający potencjalnych mieszkańców.

- Zachowanie ładu przestrzennego przy unikaniu dalszego rozproszenia zabudowy oraz zwiększenie poziomu atrakcyjności mieszkaniowej
- Prowadzenie działań mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
- Promocja obszaru jako atrakcyjnego turystycznie przy wzmocnieniu roli marketingu terytorialnego
- Efektywność działań w zakresie ograniczania i zapobiegania skutkom zmian klimatu
- Minimalizacja antropopresji przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów naturalnych
- Ochrona i poprawa jakości wód

Dolina Wisły

The image is a composite graphic. On the left, a cyclist is riding a road bike on a paved path, with the sun low in the sky behind them, creating a strong lens flare. The background shows rolling hills and mountains. Overlaid on the right side is a map of the Wisła Valley. The map is color-coded with green for forested areas and white for open land. A red dashed line traces the course of the Wisła river. Key locations are labeled: 'SOO Dolina Kamiennej' at the top, 'OSO Małopolski Przełom Wisły' in the upper middle, 'SOO Przełom Wisły w Małopolsce' in the lower middle, and 'Rezerwat' at the bottom right. Three circular insets are placed on the map: one showing a church (labeled '20'), one showing a building (labeled '19'), and one showing a landscape (labeled '18').

TURYSTYCZNE

LEGENDA

-
- granica OSI Dolina Wisły**
- granice gmin**
- 0 5 10 km
- droga wojewódzka
- droga krajowa
- planowana trasa rowerowa OSI Dolina Wisły
- Szlak Green Velo
- Wiśłana Trasa Rowerowa
- woda powierzchniowa
- obszary chronione
- tereny leśne
- punkt informacji turystycznej
- Góry Pieprzowe
- Skałki i Jaskinia Staszowska
- Świętokrzyska Kraina Alpak
- spływ kajakowy
- Połaniec - Rytwiany
- stok narciarski
- muzeum

Europejskie Centrum Bajki

PACANÓW

Europejskie Centrum Bajki prowadzi działalność kulturalną i edukacyjną przeznaczoną głównie dla dzieci, młodzieży i rodziców. Oferuje szereg różnorodnych wydarzeń i warsztatów.

Kościół w Beszowej

ŁUBNICE

Kościół i klasztor w Beszowej stanowią jeden z najcenniejszych zabytków architektury XV wieku w południowej części Polski. Kompleks zbudowany jest w stylu gotyckim, a jednym z ciekawszych elementów jest zachodni portal o schodkowym wykończeniu z laskowaniami. Na cmentarzu znajduje się zbiorowa mogiła 72 powstańców styczniowych, poległych w bitwie pod Komorowem w 1863 roku.

Kopiec Kościuszki

POŁANIEC

Kopiec Kościuszki powstał w 1917 roku w celu upamiętnienia śmierci Tadeusza Kościuszki. Umieszczony tam kamień upamiętnia nadanie przez Tadeusza Kościuszkę Uniwersału Połanieckiego.

Pustelnia Złotego Lasu

RYTWIANY

Powstał w XVII wieku zespół klasztoru, zaliczany jest do najważniejszych polskich założeń monastycznych. Zarówno w Polsce, jak i za granicą znane jest jako Sanktuarium Cisy. W Pustelni Złotego Lasu zobaczyć można m.in. Galerię Kamedulską, wystawy tematyczne oraz Muzeum Filmowe.

Golejów

STASZÓW

Golejów to kompleks kilkudziesięciu jezior krasowych położonych w lesie. Duży Staw to największe i najbardziej popularne z nich. To właśnie nad nim znajduje się infrastruktura turystyczna. Duży Staw połączony jest z Drugim, Trzecim, Czwartym oraz Piątym Stawem. W najbliższej okolicy wyróżnić trzeba również zbiorniki, takie jak: Donica, Przedpole czy Kaczy. W 2021 r. Golejów przeszedł etap rewitalizacji. Efektem prac są oczyszczone i odmulone zbiorniki, nowe bezpieczne pomosty oraz powiększona plaża.

Kościół parafialny pw. św. Stanisława

OSIEK

Kościół parafialny wzniesiony został w 1852 roku w stylu neoklasycystycznym. W latach 1896–1897 świątynia została przebudowana, natomiast w 1897 roku konsekrowana.

Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Misericordia Domini w Sulisławicach

ŁONIÓW

Na terenie Sanktuarium obecne są dwa kościoły: jeden z XII wieku, a drugi z XIX wieku. Pierwszy z nich zbudowany był w stylu romańskim, a w XIII wieku został zniszczony prawdopodobnie przez Tatarów. Nowy kościół parafialny wzniesiono w stylu angielskiego neogotyku w latach 1871–1888. Od XVII wieku jest ważnym ośrodkiem pielgrzymkowym, słynącym z cudownego obrazu Matki Bożej Bolesnej Misericordia Domini.

Zespół Klasztoru Cystersów

KOPRZYWNICA

W sąsiedztwie niewielkiego, urokliwego zalewu wznosi się dawny zespół klasztoru Cystersów: kościół pod wezwaniem Św. Floriana, zbudowany w latach 1207–1240 z późnobarokową fasadą oraz cennym wyposażeniem, polichromią i malowidłami, a także przylegające do kościoła późnomańskie skrzydło wschodnie klasztoru, w którym zachował się piękny kapitułarz z przełomu XII/XIII wieku ze sklepieniem wspartym na dwóch kolumnach. W kościele znajdują się relikwie Św. Floriana sprowadzone z Wawelu 3 maja 1995 roku.

Barokowa kolegiata z lat 1643–1650 pw. św. Józefa

KLIMONTÓW

Kolegiata została ufundowana przez Kanclerza Jerzego Ossolińskiego, wzniesiona na planie elipsy. Usytuowana na niewielkim wzniesieniu, jest jedną z najoryginalniejszych budowli XVII wieku w Polsce. Kościół otoczony jest prostokątnym cmentarzem, a jego unikatowym elementem jest rokokowa ambona sprzed 1758 roku oraz dzwon z herbem Dębno z roku 1532.

Dwór Skotnickich w Skotnikach

SAMBORZEC

Dwór zlokalizowany jest na usypanym wzniesieniu otoczonym pozostałościami parku krajobrazowego, fosą i wałem. Obecna forma budynku pochodzi z końca XVIII wieku, określana jako dwór alkierzowy. Właścicielami obiektu jest rodzina Skotnickich. W latach 1945–1997, po odebraniu posiadłości Skotnickim, działał tu szpital, a następnie szkoła.

Rynek Starego Miasta z Ratuszem

SANDOMIERZ

Renesansowy ratusz zbudowany w XIV wieku w kształcie wieży, a podczas rozbudowy w wieku XV uzyskał plan prostokąta. W XVI wieku zwieńczony został attyką, natomiast w wieku XVII przybudowano wieżę od strony zachodniej. Wielokrotnie ulegał pożarom, m.in. w latach 1623 oraz 1757. Część ratusza zajmowana jest przez muzeum, gdzie prezentowane są ekspozycje o charakterze historyczno-artystycznym.

Europejskie Święto Jabłka

OBRAZÓW

Europejskie Święto Jabłka to wydarzenie od lat wieńczące pracę tutejszej społeczności, promujące jednocześnie region o najbardziej sadowniczym charakterze i wielowiekowej historii ogrodnictwa na terenie całego województwa.

Ruiny zamku w Międzygórzu

LIPNIK

Pierwszy zamek powstał w XIV wieku, wzniesiony przez ród Zaklików, natomiast obecne pozostałości pochodzą z zamku wybudowanego przez Nierdzewickich w drugiej połowie XVI wieku. Został zniszczony prawdopodobnie podczas wojen szwedzkich w XVII wieku. Zlokalizowany jest na wzgórzu, nad rzeką Opatówką.

Opatów – historyczne miasto

OPATÓW

Opatów zaliczany jest do jednych z najstarszych i bogatych historycznie miast Polski. Jego początki związane są z osadą i grodem „Żmigród”, położoną prawdopodobnie w okolicach dzisiejszego klasztoru Bernardynów. W 1282 roku Opatów uzyskał miejski przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim. Wśród ważniejszych zabytków miasta wyróżnia się Kolegiatę pw. św. Marcina z XII wieku. Do głównych atrakcji zaliczyć można również podziemną trasę turystyczną o długości ponad 500 m.

Stadion sportowy

WOJCIECHOWICE

Jedyny w gminie stadion sportowy zmodernizowany w 2014 roku. Na stadionie znajduje się boisko do piłki nożnej, piłki siatkowej i koszykówki, plac zabaw dla dzieci, siłownia zewnętrzna oraz grill. Obiekt został wyposażony w trybuny z miejscami siedzącymi dla 102 osób oraz szatnie dla sportowców. Co roku odbywają się tu rozgrywki ligowe w piłce nożnej, a co dwa lata organizowane są Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze.

Dom Pamięci Wincentego Burka

WILCZYCE

Dom pamięci poświęcony Wincentemu Burkowi – urodzonemu w Ocinku prozaikowi, publicyście i działaczowi ruchu ludowego. W czasie okupacji zaangażowany był w działalność oświatową Batalionów Chłopskich. Sprawował również funkcję redaktora naczelnego konspiracyjnych czasopism Wojna Polska i Ziemia Kielecka.

Góry Pieprzowe

DWIKOZY

Góry Pieprzowe są najstarszymi górami w Polsce, a dzięki swoim walorom przyrodniczym od 1979 roku stanowią rezerwat przyrody. Zbudowane są głównie z brunatnoszarych łupków, przypominających pieprz. Tworzą największe skupisko dziko rosnących róż nie tylko w Polsce, ale również w Europie. Na obszarze Gór Pieprzowych wyznaczono trasy piesze i rowerowe.

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela

ZAWICHOST

Kościół wybudowany w latach 1245–1257 w stylu wczesnogotyckim. Wielokrotnie niszczone i odbudowywany. Wnętrze świątyni reprezentuje styl barokowy. Jednym z jej cenniejszych elementów jest zachowane sklepienie krzyżowo-żebrowe z XIII wieku.

Kościół w Glinianach

OŻARÓW

Świątynia powstała prawdopodobnie pod koniec XVI wieku. Na przełomie XVII/XVIII wieku została rozbudowana. W 1738 roku kościół został konsekrowany. Świątynia zbudowana jest z drewna sosnowego. Jej wnętrze stanowi renesansowy ołtarz główny, dwa barokowe ołtarze boczne z połowy XVIII wieku, barokowa ambona i drewniana chrzcielnica, a także trzy konfesjonały z XVIII wieku. Kompleks uzupełnia drewniana dzwonnica z początku XX wieku.

Kościół Parafialny pw. św. Trójcy

TARŁÓW

Aktualna świątynia wybudowana została w latach 1641–1647. Odbudowana po pożarach w 1782 roku i II połowie XIX wieku w stylu barokowym na planie krzyża. Architektura kościoła zawiera elementy manierystyczne z barokowymi. Pierwsza świątynia w Polsce, w fasadzie której użyto wolno stojących kolumn. Ołtarz główny i nawy boczne datowane są na wiek XVII.

20

30

WIZJA I MISJA

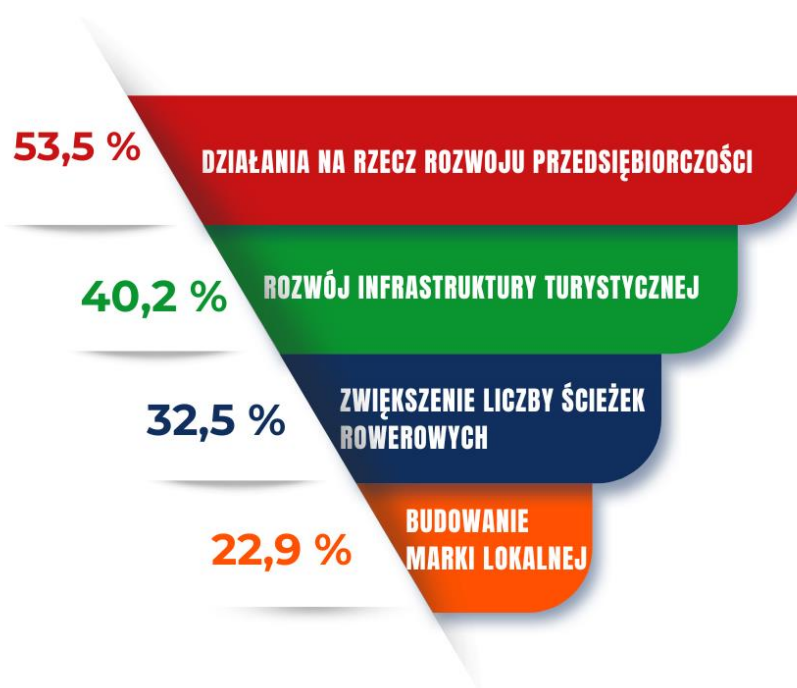
Wizja, jako jeden z głównych elementów strategii rozwoju, służy określeniu pożądanego obrazu OSI Dolina Wisły w przyszłości, pełniąc tym samym funkcję nadrzędnego celu strategii. Mieszkańcy, pełniący rolę głównego odbiorcy dokumentu strategii, w przeprowadzonym badaniu ankietowym mieli możliwość wskazania pożądanego kierunku rozwoju OSI Dolina Wisły. W opinii zdecydowanej większości badanych obszar ten powinien być utożsamiany z miejscem przedsiębiorczym, przyciągającym inwestorów i oferującym miejsca pracy dostosowane do potrzeb społeczności lokalnej. Ponadto wśród najczęściej wskazywanych odpowiedzi zaznaczano atrakcyjność dla turystów i ludzi młodych.

Rysunek 7 | Najważniejsze kierunki rozwoju OSI Dolina Wisły w opinii mieszkańców

Na kształt wizji rozwoju oraz celów strategicznych strategii wpływ miały również wskazane przez mieszkańców kluczowe działania rozwojowe, które ich zdaniem są kluczowe dla zapewnienia odpowiedniego funkcjonowania obszaru i tym samym spełniania oczekiwań i potrzeb lokalnej społeczności.

Rysunek 8 | Najważniejsze działania rozwojowe OSI Dolina Wisły w opinii mieszkańców

Wyznaczona misja OSI Dolina Wisły przedstawia jego główny kierunek rozwoju przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, zgodnych z oczekiwaniami zarówno władz samorządowych, jak i mieszkańców. Stanowi swoisty plan działania w celu osiągnięcia odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

*OSI Dolina Wisły wykorzystujący posiadane potencjały
w oparciu o unikatowy krajobraz kulturowy,
kształtujący rozwój społeczno-gospodarczy regionu.*

*OSI Dolina Wisły miejscem bazującym na lokalnym
dziedzictwie kulturowo-przyrodniczym,
kształtującym jego potencjał gospodarczy, rozwijającym
się w sposób zrównoważony i spełniający potrzeby
od najmłodszych, po najstarszych mieszkańców.*

Przyjęta wizja rozwoju odzwierciedla zidentyfikowany potencjał obszaru z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców, pozwalając tym samym na osiągnięcie równowagi w rozwoju. Podkreśla również kluczowe znaczenie środowiska naturalnego w kreowaniu wspólnej przestrzeni, przy udziale wszystkich jednostek tworzących OSI Dolina Wisły wraz z mieszkańcami, sektorem gospodarczym oraz pozostałymi interesariuszami, zaangażowanych w rozwój obszaru. Kluczowym aspektem jest wykreowanie OSI Dolina Wisły jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańca i turysty w każdej grupie wiekowej, co przekładać się będzie na podnoszenie jego poziomu konkurencyjności, w tym również o charakterze przedsiębiorczym. Istotnym aspektem w osiągnięciu wizji jest aktywna promocja obszaru, dzięki której możliwe będzie przyciągnięcie potencjalnych turystów i tym samym generowanie impulsów rozwojowych.

Zasadniczym elementem wpływającym na poprawę sytuacji OSI Dolina Wisły jest ukierunkowanie działań na wzmocnienie kapitału społecznego regionu, dlatego też wizja skupia się również na szerzeniu ponadlokalnej współpracy. Należy mieć na uwadze, że rozwój obszaru musi uwzględniać jak najmniejszą negatywną ingerencję w środowisko przyrodnicze, a poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej wymaga dużego zaangażowania wszystkich interesariuszy, w tym przede wszystkim mieszkańców przy udziale władz samorządowych.

CELE STRATEGICZNE

Wyznaczone cele strategiczne stanowią odzwierciedlenie zdiagnozowanych potrzeb pod kątem społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Nie tylko wykorzystują one impulsy rozwojowe i posiadane zasoby, ale również stanowią narzędzie służące eliminowaniu istniejących barier. Ponadto, wyznaczają drogę do realizacji wyznaczonej wizji rozwoju OSI Dolina Wisły w perspektywie do 2030 roku.

Kluczowe założenia Strategii Rozwoju OSI Dolina Wisły przedstawione zostały w czterostopniowej strukturze programowania, na którą składa się wizja rozwoju, cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań. Cele strategiczne (długookresowe) ukazują założenia wizji oraz definiują podstawowe obszary tematyczne podejmowanych interwencji. Cele operacyjne (średniookresowe) precyzują i uszczegóławiają cele strategiczne i wskazują główne narzędzia i sposoby ich realizacji.

Powstała hierarchia celów ma za zadanie wyeliminować kluczowe problemy, wzmocnić posiadane potencjały, wykorzystywać szanse rozwojowe i tym samym łączyć obrane kierunki rozwojowe w spójne projekty.

Rysunek 9| Struktura programowania założeń Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 wyznacza 4 cele strategiczne, na podstawie których wyodrębniono 14 celów operacyjnych. Cele swoimi założeniami nawiązują do określonej wizji obszaru. Należy mieć na uwadze, że uwzględniają one zarówno określone projekty, ukierunkowane na łączenie i wykorzystanie posiadanych zasobów i impulsów rozwojowych, jak i działania na poziomie lokalnym, a stopień ich realizacji zależy od zachodzących zmian w otoczeniu, niezależnych od zaangażowanych podmiotów.

Rysunek 10| Cele strategiczne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030

Cel 1.

OSi przyjazne dla mieszkańca

29

Lokalna społeczność jest najważniejszym elementem warunkującym odpowiedni stopień rozwoju obszaru. Stąd zasadne wydaje się, aby OSI Dolina Wisły realizowała szereg działań poprawiających jakość życia społeczeństwa, co generuje również czynniki wpływające na przyciągnięcie nowych mieszkańców.

OSI Dolina Wisły stoi przed wyzwaniem, jakim jest ogół niekorzystnych zjawisk demograficznych, dlatego też kluczowe jest realizowanie interwencji w zakresie minimalizowania ich skutków i tym samym wzmocnienia potencjału demograficznego. Z tego powodu działania powinny być ukierunkowane na rozwój polityki prorodzinnej, m.in. w zakresie usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3. Wzrost liczby ludności nie tylko w wieku produkcyjnym, ale również przedprodukcyjnym, warunkuje stabilny rozwój obszaru w dłuższej perspektywie czasowej. Aspektami oddziałującymi na procesy migracyjne jest również niewątpliwie charakter lokalnego rynku pracy, nastawionego głównie na rolnictwo, do czego nawiązuje cel IV. Skala odpływu ludności uwarunkowana jest również stopniem przywiązania do regionu. Dzięki procesom partycypacji społecznej mieszkańcy mogą decydować o podejmowanych działaniach oraz realizować lokalne przedsięwzięcia, które wzmacniają ich więzi z miejscem zamieszkania oraz stymulują poziom zaufania do władz publicznych. Rola samorządów w tym zakresie powinna polegać na tworzeniu odpowiednich warunków do samoorganizacji obywateli, którzy mogą stać się partnerami w podejmowaniu kluczowych decyzji dla rozwoju regionu. Cel ten zakłada włączanie mieszkańców, organizacji pozarządowych oraz pozostałych interesariuszy w realizację zadań publicznych. Propagowanie procesów opartych na partycypacji znacząco wpłynie na spójność obszaru, poczucie współodpowiedzialności za jego rozwój oraz wzrost zaufania do władz samorządowych.

Integralność OSI Dolina Wisły związana jest również z rozwojem bezpiecznych systemów komunikacyjnych, które mają znaczący wpływ na wysoki komfort życia społeczeństwa. Analiza uwarunkowań komunikacyjnych obszaru uwidoczniała znaczące problemy w zakresie usług transportu publicznego. Rosnące koszty indywidualnych sposobów transportu stwarzają szansę na efektywne promowanie komunikacji publicznej, co ściśle koreluje ze spełnianiem zasad zrównoważonego rozwoju regionu. W celu utworzenia konkurencyjnej oferty wobec prywatnego środka transportu, kluczowa jest integracja kilku sposobów przemieszczania się, zwiększając tym samym dostępność komunikacji publicznej. Ponadto, szansą byłoby utworzenie jednej opłaty taryfowej dla wszystkich systemów komunikacyjnych.

Działania w danym celu operacyjnym ukierunkowane są głównie na budowę i modernizację dróg na terenie gmin wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także wspierania rozwoju transportu na żądanie (*door-to-door*), który obecnie realizowany jest na obszarze kilku gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły. W znacznym stopniu poprawia on mobilność seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, szczególnie w przypadku braku alternatywnej formy transportu.

Poprawa dostępności komunikacyjnej gmin tworzących OSI Dolina Wisły będzie oddziaływać również na wzrost jego konkurencyjności w zakresie podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej. Należy mieć przy tym na uwadze minimalizację negatywnych oddziaływań na środowisko oraz lokalną społeczność. Do rozwoju układu transportowego nawiązuje się również w celu strategicznym II. *OSI atrakcyjne dla turysty*.

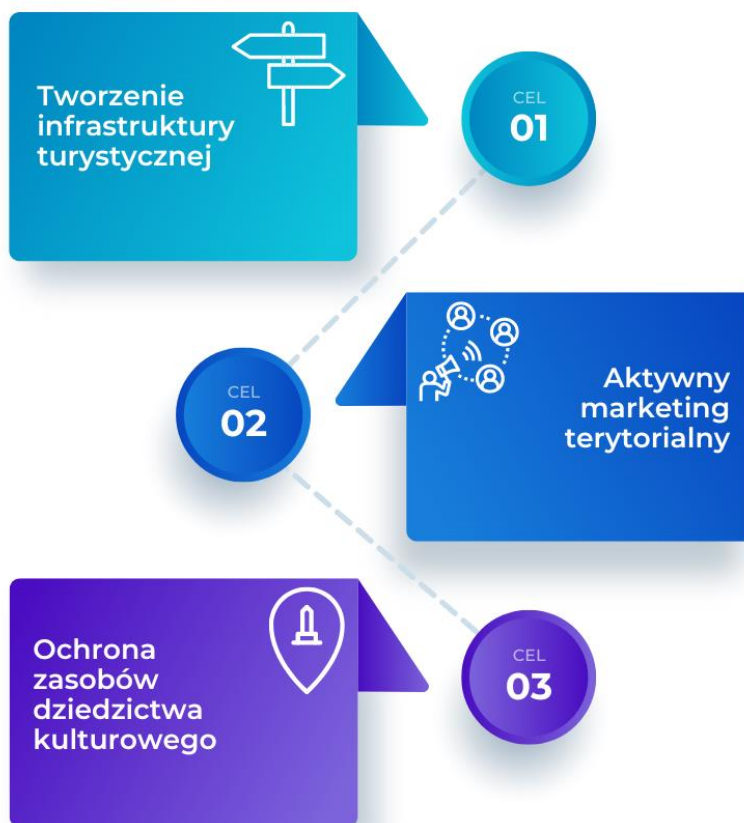
W zakresie świadczonych usług społecznych największą uwagę należy zwrócić na opiekę zdrowotną, bezpośrednio oddziałującą na jakość życia mieszkańców. Ze względu na strukturę demograficzną OSI Dolina Wisły inwestycje zarówno w podstawową, jak i specjalistyczną opiekę zdrowotną powinny stanowić bazę podejmowanych działań rozwojowych, ukierunkowanych na odpowiedni stan infrastruktury oraz dostępność personelu medycznego. W ramach ochrony zdrowia istotnymi elementami są realizowane programy prozdrowotne, mające na celu nie tylko poprawę stanu zdrowia, ale również kształtowanie odpowiednich postaw i zachowań.

W kontekście polityki społecznej, zadania ukierunkowane są głównie na podniesienie jakości życia osób starszych oraz z niepełnosprawnościami. Wraz z ciągle rosnącym udziałem osób starszych w strukturze społeczeństwa, konieczne wydają się czynności związane z tworzeniem domów opieki przeznaczonych dla seniorów oraz organizacji innych form opieki, a także poszerzenie zasobu kadr (opiekunowie osób starszych, pielęgniarzy). Ponadto kluczowe będą działania związane z rozbudową oferty spędzania wolnego czasu, zapobiegające wykluczeniu społecznemu. Istotną kwestią jest również rehabilitacja zawodowa oraz społeczna osób z niepełnosprawnościami. Czynności w danym obszarze polegać będą przede wszystkim na dofinansowaniu zajęć i zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, organizowaniu kursów zawodowych, a także doborze odpowiedniego miejsca pracy lub pomoc w zakładaniu własnej działalności gospodarczej. W celu ułatwienia codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, konieczne są działania podjęte na rzecz likwidacji barier architektonicznych. Są to przede wszystkim prace budowlano-instalacyjne oraz adaptacyjne pomieszczeń mieszkalnych oraz otoczenia zewnętrznego.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Zatrzymanie procesów emigracyjnych w regionie
- Rozwój usług opieki nad dziećmi do lat 3
- Budowa i modernizacja dróg na obszarze gmin
- Rozwój zrównoważonego transportu publicznego
- Wspieranie rozwoju transportu publicznego oraz na żądanie (*door-to-door*)
- Budowa systemu wodno-kanalizacyjnego
- Zapewnienie optymalnego dostępu do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym rehabilitacji
- Wspieranie inicjatyw prozdrowotnych, kształtujących świadomość społeczną mieszkańców
- Intensyfikacja poczucia tożsamości mieszkańców na poziomie lokalnym i regionalnym

Turystyka stanowi jeden z najważniejszych potencjałów rozwojowych OSI Dolina Wisły. Cel ten stanowi nawiązanie do OSI określonych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, gdzie zaznaczono niewykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych i kulturowych.

Kluczowym aspektem w obszarze danego celu strategicznego jest budowa nowych oraz modernizacja istniejących tras i ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (ławki, altany, miejsca odpoczynku, tablice informacyjne). Zadaniom tym przypisuje się szczególną rolę w wykorzystaniu szans rozwojowych, oddziałujących nie tylko na sferę turystyczno-gospodarczą, ale również pośrednio na promowanie aktywnego stylu życia wśród społeczności lokalnej. Kierunkiem dopełniającym i wzmacniającym infrastrukturę turystyczną pod względem rekreacyjno-edukacyjnym jest budowa ścieżek edukacyjnych przedstawiających unikatowe obiekty przyrodnicze na terenie OSI Dolina Wisły.

Elementem wspomagającym i uatrakcyjniamym turystykę rowerową jest stworzenie systemu zwiedzania na rowerach, umożliwiającego dotarcie do wybranego punktu trasy pociągiem, a następnie kontynuowanie podróży na rowerze. Rozwój szlaków rowerowych stanowić będzie uzupełnienie istniejących już zarówno pieszych szlaków turystycznych, jak i samochodowych, umożliwiając tym samym zwiedzanie regionu za pomocą zróżnicowanych form transportu.

Ze względu na specyfikę obszaru, rozwój turystyki powinien przyjąć kierunek zrównoważony, a więc w jak najmniejszym stopniu ingerujący w środowisko naturalne. W danym aspekcie niezbędne jest połączenie działających usług turystycznych z głównymi założeniami ochrony przyrody oraz prawidłowymi postawami turystów. Szansą ku temu może być m.in. rozwój nowych trendów, takich jak *slow tourism* czy *glamping*.

Konieczność poprawy atrakcyjności obszaru zauważa się przede wszystkim pod względem bazy noclegowej i gastronomicznej, wpływającej na wzrost ruchu turystycznego. Ponadto, w celu podniesienia jakości oferty turystycznej, za priorytetowy aspekt uważa się również funkcjonowanie instytucjonalnego zaplecza z dziedziny turystyki.

Istotnym aspektem determinującym potencjał OSI Dolina Wisły jest posiadane dziedzictwo kulturowe, na które składają się zabytkowe obiekty, wydarzenia oraz tradycje. Ich aktywna promocja nie tylko wpłynie na atrakcyjność turystyczną, ale stanowić będzie podstawę do wzmacniania poczucia wspólnoty, tożsamości i przynależności do regionu wśród mieszkańców.

Należy mieć na uwadze, że rozwój infrastruktury turystycznej pozytywnie wpłynie na jakość życia ludności miejscowej oraz poprawę ogólnej estetyki obszaru, a dzięki wzroście liczby turystów przewiduje się także wzrost dochodów JST. Wpływ na wzrost potencjału turystycznego ma odpowiedni marketing terytorialny. Z tego względu przewiduje się ścisłą współpracę JST oraz promowanie realizowanych wspólnych inicjatyw, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców oraz w pełni wykorzystać posiadany potencjał. Istotnym działaniem w danym zakresie będzie utworzenie wspólnego narzędzia - bazy informacyjnej, promującej istniejące walory przyrodnicze i kulturowe OSI Dolina Wisły. Prowadzenie zintegrowanych działań marketingowych, takich jak wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi komunikacji społecznej, stworzenie aplikacji czy też opracowanie broszur i map tematycznych pozwoli na zdecydowanie szerszy dostęp do oferowanych usług oraz wpłynie na wysoki komfort użytkowania.

Rozwój turystyki jest jednym z kluczowych czynników stymulujących rozwój gospodarczy obszaru. Kształtowanie branży turystyczno-rekreacyjnej może mieć znaczny wpływ na kształtowanie lokalnego rynku pracy, przeciwdziałając tym samym negatywnym zjawiskom gospodarczo-społecznym charakterystycznym nie tylko dla OSI Dolina Wisły, ale również w przypadku całego regionu.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Budowa nowych oraz modernizacja istniejących tras i ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą
- Budowa ścieżek dydaktycznych
- Zagospodarowanie tablic informacyjnych, przedstawiających istniejące walory przyrodnicze
- Zagospodarowanie terenów i obiektów rekreacyjnych
- Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni
- Stworzenie systemu zwiedzania na rowerach

- Rozwój działalności gospodarczych w obszarze turystyki, w tym bazy gastronomicznej i noclegowej oraz agroturystyki.
- Rozwój nowych trendów turystycznych (*slow tourism, glamping*).
- Wykorzystanie mediów społecznościowych w celu promocji obszaru oraz jego charakterystycznych funkcji, w tym enoturystyki i sadownictwa, szerzenie dziedzictwa kulturowego
- Współpraca jednostek samorządu terytorialnego w celu organizacji i promocji wydarzeń organizowanych w regionie
- Bieżące informowanie o podejmowanych przedsięwzięciach w zakresie rozwoju przestrzeni turystycznych
- Utworzenie bazy informacyjnej w celu promocji obiektów turystycznych i kulturowych

Cel 3.

OSI w zgodzie ze środowiskiem

35

Dobry stan środowiska przyrodniczego w OSI Dolina Wisły jest jednym z głównych celów *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030*. Mimo potrzeby dywersyfikacji gospodarki w celu wyróżnienia OSI jako jednego z atrakcyjniejszych obszarów w regionie, kluczowe jest zachowanie równowagi między potrzebą rozwoju gospodarczego a naturalnymi uwarunkowaniami obszaru, nie oddziałując w sposób negatywny na środowisko przyrodnicze oraz warunki życiowe mieszkańców.

Jednym z ważniejszych elementów kształtujących środowisko jest działalność człowieka. Z tego względu budowa świadomości ekologicznej mieszkańców powinna stać się jednym z głównych działań wdrażanych na terenie wszystkich gmin tworzących OSI Dolina Wisły. Istotne jest również budowanie świadomości ekologicznej również wśród młodszych mieszkańców poprzez prowadzenie działań edukacyjnych w placówkach oświatowych, polegających m.in. na organizowaniu konkursów, wycieczek oraz akcji ekologicznych.

W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony środowiska należy również mieć na uwadze ilość wytwarzanych odpadów oraz ich prawidłową segregację. Z tego powodu jeden z kierunków działań dotyczy organizacji wydarzeń oraz akcji promocyjnych, dzięki którym możliwe będzie podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców, szczególnie w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich zbierania w sposób selektywny.

Kolejnym celem strategicznym wspierającym ochronę środowiska jest adaptacja do zmian klimatycznych, będąca procesem dostosowywania się do zachodzących zmian oraz przeciwdziałania negatywnym skutkom. Należy mieć na uwadze, że OSI Dolina Wisły w większości zagrożony jest suszą hydrologiczną, a z drugiej strony występowaniem powodzi. Kluczowe jest więc wdrażanie działań zawartych w Planie Przeciwdziałania Skutkom Suszy oraz Planie Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły.

Obszary cenne przyrodniczo stanowią jeden z ważniejszych walorów OSI Dolina Wisły. Z tego względu zauważa się konieczność utrzymania dobrego stanu środowiska poprzez ochronę występującej różnorodności biologicznej.

Z racji działań ukierunkowanych na rozwój turystyki, istotnym problemem może być negatywne oddziaływanie na środowisko spowodowane nadmierną koncentracją ruchu turystycznego. Z tego względu kluczowym zadaniem jest zagospodarowanie pojemników na odpady na uczęszczanych trasach turystycznych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

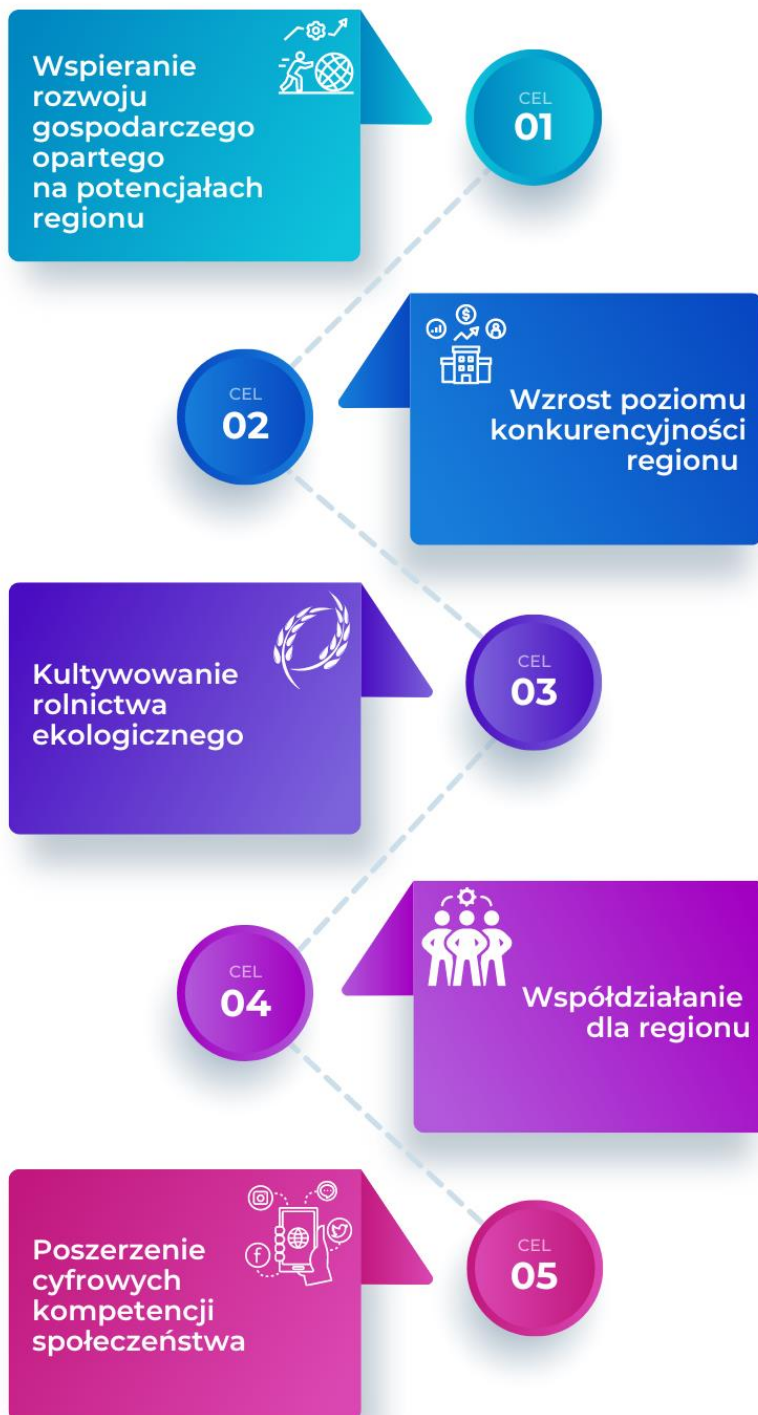
- Prowadzenie działań edukacyjnych w placówkach oświatowych
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo i zachowanie bioróżnorodności gatunkowej
- Tworzenie i ochrona zielonych przestrzeni publicznych
- Ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych, w tym racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- Organizacja działań i akcji promocyjnych w celu minimalizacji generowanych odpadów
- Prowadzenie akcji informacyjnych w zakresie zachodzących zmian klimatycznych
- Wdrażanie działań w ramach Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy
- Wdrażanie działań w ramach Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły
- Zagospodarowanie pojemników na odpady w miejscach turystycznych

Cel 4.

OSI z przyszłością dla regionu

37

Głównym założeniem jest nawiązanie szerokiej współpracy wszystkich gmin tworzących OSI Dolina Wisły w celu wykorzystania posiadanych potencjałów rozwojowych, dzięki którym obszar ten stanie się konkurencyjny i atrakcyjny zarówno dla obecnych i przyszłych mieszkańców, jak i przedsiębiorców oraz turystów. W tym wypadku kluczowe jest ułatwienie wspólnego zarządzania przestrzenią w celu eliminacji problemów i wyzwań o charakterze ponadlokalnym.

Osiągnięcie odpowiedniego poziomu rozwoju obszaru uwarunkowane jest koniecznością dywersyfikacji gospodarki, choć zaznacza się, że proces ten jest długofalowy i wykracza poza granice czasowe niniejszego dokumentu. Niemniej jednak zadanie to jest niezbędne dla przełamania barier rozwojowych. Rozwój nowych gałęzi gospodarki przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności rynku pracy. W tym zakresie istotnym elementem jest podniesienie atrakcyjności lokalizacji dla potencjalnych inwestorów, prowadzący do wzrostu liczby realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych, poprawa systemu komunikacyjnego oraz dostępności wyspecjalizowanych kadr, odpowiadających na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy. Wpływ na poprawę danych uwarunkowań ma kształcenie o charakterze dualnym, gdzie kluczową rolę odgrywa współpraca placówek oświatowych z zakładami pracy. Zdobywanie doświadczenia i umiejętności we wczesnym etapie gwarantuje płynne przejście ze szkoły na rynek pracy. W celu podniesienia jakości i poziomu kształcenia obowiązkowe są zadania ukierunkowane na modernizację placówek oświatowych, a także tworzenia obiektów o charakterze dydaktyczno-naukowym, uzupełniających podstawową ofertę kształcenia oraz wpływających tym samym na atrakcyjność turystyczno-edukacyjną obszaru.

Jednym z kluczowym aspektów determinujących potencjał gospodarczy obszaru jest obecność zasobów surowcowych, w tym przede wszystkim siarki, surowców węglanowych, kruszywa naturalnego i surowców ilastych. Wśród wiodących kopalni na terenie OSI Dolina Wisły wyróżnia się Kopalnię Siarki Osiek, natomiast rozwój przemysłu wydobywczego, w tym w szczególności cementowni Ożarów, oparty jest głównie na obecnych surowcach węglanowych. Ponadto w przyszłości przewiduje się uruchomienie nowej kopalni siarki w gminie Połaniec, wykorzystując złożę siarki Rudniki. Wspomniane uwarunkowania stanowią o istniejących szansach rozwojowych, wpływających korzystnie m.in. na lokalny rynek pracy.

OSI Dolina Wisły, jako region o dominującej funkcji rolniczej, wyróżnia się warunkami do wykreowania lokalnego, ekologicznego przetwórstwa rolno-spożywczego. Bazą do realizacji danego kierunku działań może być planowana budowa Świętokrzyskiego Centrum Przedsiębiorczości Rolniczej na obszarze byłej Cukrowni Włostów. Pozwoli to na wygenerowanie czynnika rozwojowego nie tylko dla gmin wchodzących w skład OSI, ale również w zakresie całego województwa świętokrzyskiego. Wśród przodujących walorów OSI Dolina Wisły wymienia się przede wszystkim rozwinięte sadownictwo oraz system winnic, które z powodzeniem mogą stać się znakiem rozpoznawczym regionu i wypromowanym produktem lokalnym. Z tego względu konieczne jest podjęcie działań mających na celu ich efektywną promocję. W celu zachowania odpowiedniego stanu środowiska należy zapobiegać stosowaniu niewłaściwych praktyk rolniczych oraz nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych.

Odnawialne źródła energii pełnią rolę wyznacznika do zrównoważonego rozwoju. Realizowanie inwestycji w zakresie energetyki stanowi potencjał dla ochrony posiadanych walorów przyrodniczych oraz minimalizowania generowanych zanieczyszczeń.

Prawidłowe funkcjonowanie obszaru nie zależy jedynie od działających władz samorządowych. W podejmowaniu decyzji oraz organizowaniu przedsięwzięć powinny uczestniczyć organizacje pozarządowe wraz z lokalną społecznością, odciążając tym samym podmioty instytucjonalne. Większe zaangażowanie sektora społecznego w rozwój OSI Dolina Wisły umożliwi włączenie obywateli w życie regionu, wzmacniając tym samym poczucie tożsamości lokalnej, do czego nawiązuje również cel I. Dokument, jakim jest strategia ponadlokalna, ma przede wszystkim za zadanie zapewnić warunki i odpowiednie narzędzia do wspólnego kierowania OSI Dolina Wisły.

Istotnym elementem w funkcjonowaniu społeczności lokalnej jest cyfryzacja, oddziałująca na jakość życia mieszkańców. Dotyczy to rozwijania e-usług zarówno w przypadku administracji publicznej, jak i z zakresu usług prywatnych. Współcześnie trudno wyobrazić sobie rozwój gospodarczy bez sieci światłowodowej, wpływającej nie tylko na poprawę jej dostępności na terenach słabo zaludnionych, ale również umożliwiającej odpowiednią szybkość użytkowania i wykonywanie obowiązków zawodowych bez dojazdów do miejsca pracy. Kluczowym elementem przy postępującej cyfryzacji jest zapewnienie bezpieczeństwa w sieci, szczególnie w przypadku dzieci i młodzieży oraz osób starszych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Wsparcie rozwoju usług turystycznych
- Wsparcie rozwoju odnawialnych źródeł energii
- Skuteczne działania w zakresie promocji marki lokalnej
- Wykreowanie wiodącej jednostki oświatowej w regionie
- Modernizacja placówek oświatowych
- Tworzenie obiektów dydaktyczno-naukowych
- Wzrost liczby terenów inwestycyjnych
- Prowadzenie działań w zakresie racjonalnej gospodarki zasobami surowcowymi
- Wzmacnianie współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi
- Kooperacja gmin tworzących OSI w zakresie zapewnienia spójności rozwoju
- Wzmocnienie roli partycypacji społecznej w kontekście planowania przestrzennego
- Rozwój sieci światłowodowej
- Prowadzenie akcji informacyjnych z zakresu bezpieczeństwa w sieci
- Skuteczne wdrażanie e-usług w życie mieszkańców
- Zapobieganie rozproszonemu zabudowy

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNEJ

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, ze względu na komplementarność poszczególnych uwarunkowań, przedstawia aspekty w zakresie demografii i usług społecznych, gospodarki, środowiska oraz transportu. Ukazuje istniejące uwarunkowania obszaru oraz zaplanowane, perspektywiczne działania rozwojowe, obrazując tym samym podejmowane interwencje w celu osiągnięcia wyznaczonych celów operacyjnych, strategicznych i kierunków działań. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej stanowi narzędzie w prowadzeniu polityki rozwoju, warunkujące sukcesywną realizację podejmowanych przedsięwzięć oraz kształtowanie przestrzeni. Pełni również rolę wizualizacji przyjętej wizji rozwoju, stanowiącej pożądany obraz OSI w przyszłości.

Przy planowaniu działań rozwojowych należy pamiętać o postępowaniu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, a więc zapewniając najwyższe standardy w zakresie ochrony środowiska. Kluczowy jest również charakter podejmowanych interwencji, które powinny zachować integralność kształtowanej przestrzeni oraz ciągłość procesów społeczno-gospodarczych, również w przypadku zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Ponadto, model powinien zawierać ustalenia zgodne z założeniami wyznaczonymi na poziomie wojewódzkim – w SRWŚ 2030+.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia poszczególne uwarunkowania obszaru w oparciu o następujące elementy:

Struktura osadnicza

Struktura przyrodnicza

Struktura użytkowania terenu

Struktura transportowa

Elementem dopełniającym spójność społeczno-gospodarczo-przestrzenną są ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej.

Struktura osadnicza

Struktura osadnicza OSI Dolina Wisły składa się z 20 gmin: jednej miejskiej, dziewięciu miejsko-wiejskich oraz dziesięciu wiejskich.

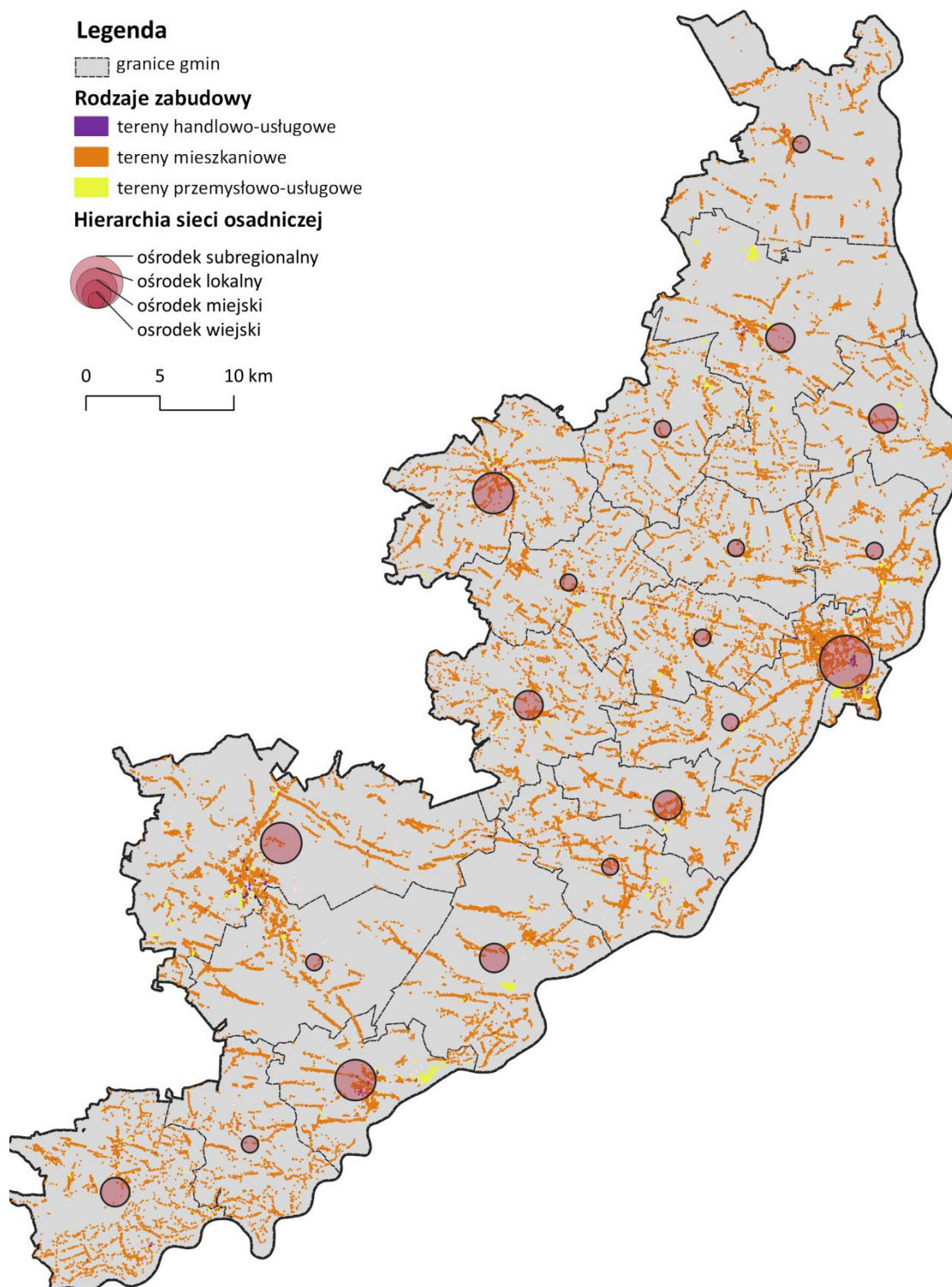
Ośrodkami rozwojowymi, uzupełniającymi oferowany przez gminy wiejskie katalog usług są miasta pełniące funkcje stolic powiatu: Opatów, Sandomierz i Staszów, a także gmina Połaniec, przede wszystkim w zakresie świadczonych usług społecznych (szkolnictwo ponadpodstawowe i wyższe, specjalistyczna opieka zdrowotna), kulturowych (kina, galerie, muzea, teatry), gospodarczo-przemysłowych oraz integrujących lokalną społeczność. Szczególne znaczenie przypisuje się miastu Sandomierz jako ośrodkowi subregionalnemu generującemu największe impulsy rozwojowe. Stanowi on główny punkt kulturalny, turystyczny, przemysłowy, naukowy oraz komunikacyjny. Optymalny rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych zapewnia oraz stymuluje właściwe funkcjonowanie obszarów zarówno o charakterze miejskim, jak i wiejskim. Obecna funkcja rolnicza w większości gmin OSI Dolina Wisły związana z występowaniem gleb o wysokiej jakości wpływa na ograniczenie dywersyfikacji gospodarki.

W zabudowie OSI Dolina Wisły dominują tereny mieszkaniowe – ich główną formę stanowi zabudowa jednorodzinna. Jednym z istotnych problemów w zakresie osadnictwa OSI Dolina Wisły jest rozproszony charakter zabudowy, generujący wysokie koszty związane z uzbrojeniem terenów w niezbędną infrastrukturę techniczną.

Tereny o charakterze przemysłowo-usługowym skoncentrowane są zarówno w centrum poszczególnych ośrodków, jak i w znacznej odległości, ze względu na potencjalne uciążliwe oddziaływanie na komfort życia mieszkańców oraz generowanie konfliktów przestrzennych.

Tereny handlowo-usługowe występują przede wszystkim w centrach miejscowości tworzących sieć osadniczą OSI Dolina Wisły, zapewniając tym samym dostęp do podstawowej oferty dla mieszkańców.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Struktura przyrodnicza

Obszary cenne przyrodniczo stanowią jeden z największych atutów obszaru, które w połączeniu z odpowiednią infrastrukturą turystyczno-edukacyjną mogą stać się istotnym impulsem rozwojowym w skali kraju, do czego nawiązuje projekt „*Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości*”. Krajobraz kształtowany jest głównie przez łagodne wzniesienia, porożcinane większymi i mniejszymi dolinami.

Głównym elementem definiującym system przyrodniczy OSI Dolina Wisły jest rzeka Wisła będąca najważniejszym elementem sieci hydrograficznej regionu, wyznaczająca jego wschodnią granicę oraz stanowiąca o atrakcyjności pod względem turystycznym i krajobrazowym.

O wyjątkowości obszaru świadczą również Góry Pieprzowe - jako jedne z najstarszych gór w Polsce uzupełniają ofertę kulturowo-historyczną okolic miasta Sandomierz. Wyjątkowość tego obiektu geologicznego z unikatowością występującej fauny i flory sprawiła, że obszar ten objęty jest ochroną prawną. Góry Pieprzowe zbudowane są z brunatnoszarych łupków, które rozpadają się w procesie wietrzenia w specyficzny sposób, a zwiaterzelina barwą i kształtem przypomina ziarna pieprzu. Ich wiek przekracza 500 mln lat. Tworzą największe skupisko dziko rosnących róż nie tylko w Polsce, ale również w Europie. Utworzone trasy piesze i rowerowe pozwalają na poznanie ich wyjątkowych walorów. Widok z Gór Pieprzowych rozpościera się na Wisłę oraz sandomierskie Stare Miasto. Za wyjątkiem Gór Pieprzowych, OSI Dolina Wisły znajduje się w granicach takich jednostek strukturalnych jak Niecka Lubelska, Zapadlisko Przedkarpackie czy też Obrzeżenia Mezozoiczne Gór Świętokrzyskich, co wyróżnia go pod względem budowy geologicznej i tym samym określa bogactwo przyrodniczo-krajobrazowe.

Charakterystycznym elementem są liczne wąwozy lessowe, dopełniające ofertę turystyczną OSI Dolina Wisły. Za najpopularniejszy uważa się Wąwóz Królowej Jadwigi w Sandomierzu o długości ok. 500 m i głębokości do 10 m, rozdzielający dwa sandomierskie wzgórza: Świętojakubskie i Świętopawelskie, a korzenie porastającej ich roślinności wrastają w glebę lub zwisają ze skarpy.

Atutem są również występujące obszary leśne występujące głównie w północnej oraz południowo-zachodniej części OSI Dolina Wisły, zajmujące ok. 15% powierzchni obszaru.

Oferta przyrodnicza kształtowana jest przez obszary objęte ochroną prawną: rezerwat przyrody (Góry Pieprzowe, Wisła pod Zawichostem, Zielonka, Dziki Staw Rytwiany, Zamczysko Turskie), obszary chronionego krajobrazu (Jeleniowsko-Staszowski, Solecko-Pacanowski), obszary Natura 2000 (Dolina Kamiennej, Góry Pieprzowe, Kras Staszowski, Małopolski Przełom Wisły, Ostoja Szaniecko-Solecka, Ostoja Żyznów, Przełom Wisły w Małopolsce, Tarnobrzaska Dolina Wisły), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dębina nad Zimną Wodą, Golejów, Rytwiany, Tarczyn), stanowisko dokumentacyjne (Zespół utworów geologicznych) oraz użytki geologiczne.

Na sieć hydrograficzną OSI Dolina Wisły składają się również lewobrzeżne dopływy Wisły (Czarna, Koprzywianka, Opatówka, Czyżówka, Kamienna) oraz zbiorniki wodne pełniące formę zalewów (Szymanowice, Zochcinek, Karwów, Koprzywnica, Zalew na Wschodniej, Zalew Nad Czarną), stawów hodowlanych i rekreacyjnych. Obszar znajduje się również w granicach następujących Głównych

Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP): nr 423 – Subzbiornik Staszów, nr 421 – Zbiornik Włostów, nr 405 – Niecka Radomska, nr 422 – Zbiornik Romanówka, nr 420 – Zbiornik Wierzbica-Ostrowiec, nr 406 – Niecka lubelska (Lublin). Ponadto w najbliższym sąsiedztwie analizowanego obszaru znajdują się dwa zbiorniki GZWP: nr 424 – Dolina Borowa oraz nr 425 – Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów.

Rysunek 12 | Struktura przyrodnicza OSI Dolina Wisły

Legenda

--- granice gmin

■ woda powierzchniowa

■ tereny leśne

Rezerwat przyrody

■ Góry Pieprzowe

■ Wisła pod Zawichostem

■ Zielonka

■ Dzikie Stawy Rytwian

● Zameczko Turskie

Obszar chronionego krajobrazu

■ OChK Jeleniowski-Staszowski

■ OChK Solecko-Pacanowski

Obszar Natura2000

■ Dolina Kamiennej

■ Góry Pieprzowe

■ Kras Staszowski

■ Małopolski Przełom Wisły

■ Ostroja Szaniecko-Solecka

■ Ostroja Żyznów

■ Przełom Wisły w Małopolsce

■ Tarnobrzewska Dolina Wisły

■ Korytarze ekologiczne

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

1 Dębina nad Zimną Wodą

2 Golejów

3 Rytwiany

4 Tarczyn

Stanowisko dokumentacyjne

● Zespół utworów geologicznych

Użytki ekologiczne

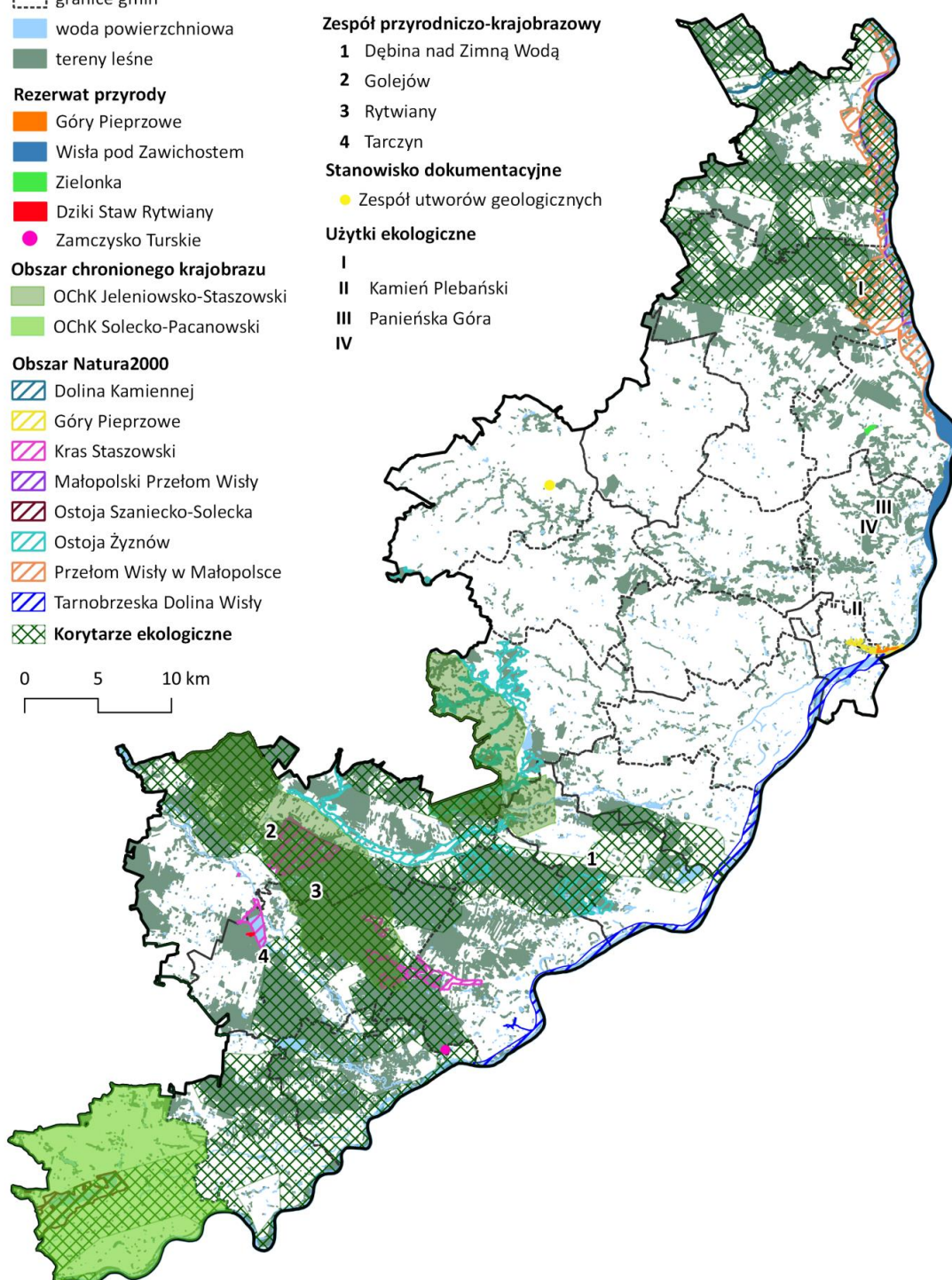
I

II Kamień Plebański

III Panieńska Góra

IV

0 5 10 km

źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Struktura użytkowania terenu

46

Wiodącą cechą OSI Dolina Wisły w zakresie użytkowania terenu jest rolnictwo, w tym przede wszystkim sadownictwo, ogrodnictwo oraz winiarstwo. Na działalność przemysłową ukierunkowane są głównie gmina Połaniec, Osiek, Ożarów, Staszów (na co wpływ mają istniejące zasoby naturalne) oraz Sandomierz z istniejącymi zakładami, kreującymi lokalny rynek pracy.

Wschodnio-centralna oraz południowa część zdominowana jest przez grunty orne, co przeważa o rolniczym charakterze danych gmin, natomiast północna i południowa – przez obszary leśne, generujące odpowiednie warunki dla rozwoju turystyki pieszo-rowerowej.

W centralno-zachodniej części OSI Dolina Wisły dominuje sadownictwo, z którym związana jest nie tylko działalność produkcyjna i budowa marki produktu regionalnego, ale również oferta kulturalna. Uwarunkowania te pozwoliły na wykreowanie szlaków turystyczno-kulturowych (Sandomierski Szlak Jabłkowy, Sandomierski Szlak Winiarski), będących jednymi z rozpoznawalnych symboli regionu.

W zakresie struktury użytkowania terenu, największą część OSI Dolina Wisły zajmują grunty orne – ok. 49%. Znaczny fragment obszaru pokryty jest również przez tereny leśne - ok. 15% oraz wody powierzchniowe, których całkowity udział w powierzchni ogółem również kształtuje się na poziomie ok. 15%. W przypadku sadów i plantacji, ich powierzchnia szacowana jest na nieco ponad 218 ha, co stanowi ponad 6% OSI Dolina Wisły².

---

² Corine Land Cover 2018

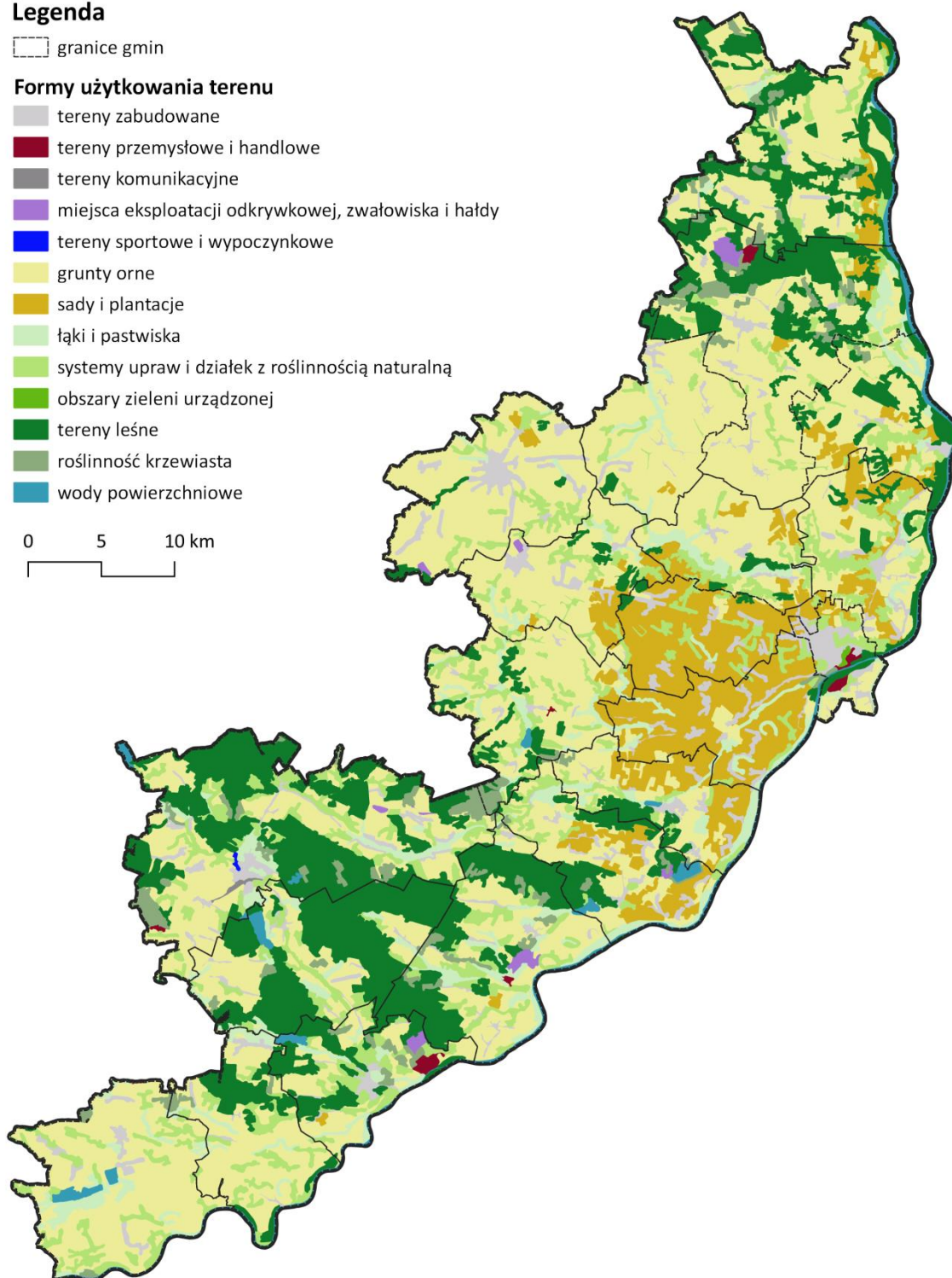
Legenda

— granice gmin

Formy użytkowania terenu

- tereny zabudowane
- tereny przemysłowe i handlowe
- tereny komunikacyjne
- miejsca eksploatacji odkrywkowej, zwałowiska i hałdy
- tereny sportowe i wypoczynkowe
- grunty orne
- sady i plantacje
- łąki i pastwiska
- systemy upraw i działek z roślinnością naturalną
- obszary zieleni urządzonej
- tereny leśne
- roślinność krzewiasta
- wody powierzchniowe

0   5   10 km

źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Struktura transportowa

48

System transportowy OSI Dolina Wisły opiera się głównie na komunikacji drogowej, miejscowo uzupełnianej przez sieć kolejową. Transport wodny wykorzystywany jest jedynie w celach turystyczno-rekreacyjnych. Dominującą formą komunikacji jest transport indywidualny.

Najważniejszymi szlakami komunikacyjnymi są drogi krajowe, zapewniające połączenie z poszczególnymi ośrodkami miejskimi:

- Nr 9: Radom – Rzeszów,
- Nr 73: Wiśniówka – Jasło,
- Nr 74: Wieluń – Kielce – Zamość – Zosin,
- Nr 77: Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Przemyśl,
- Nr 79: Warszawa – Sandomierz – Kraków – Bytom.

Przez OSI Dolina Wisły przebiegają również drogi wojewódzkie następujących relacji:

- Nr 755: Ostrowiec Świętokrzyski – Kosin,
- Nr 757: Opatów – Stopnica,
- Nr 758: Iwaniska – Tarnobrzeg,
- Nr 764: Kielce – Tuszów Narodowy,
- Nr 765: Chmielnik – Osiek,
- Nr 777: Sandomierz – Maruszów,
- Nr 872: Łonów – Nisko.

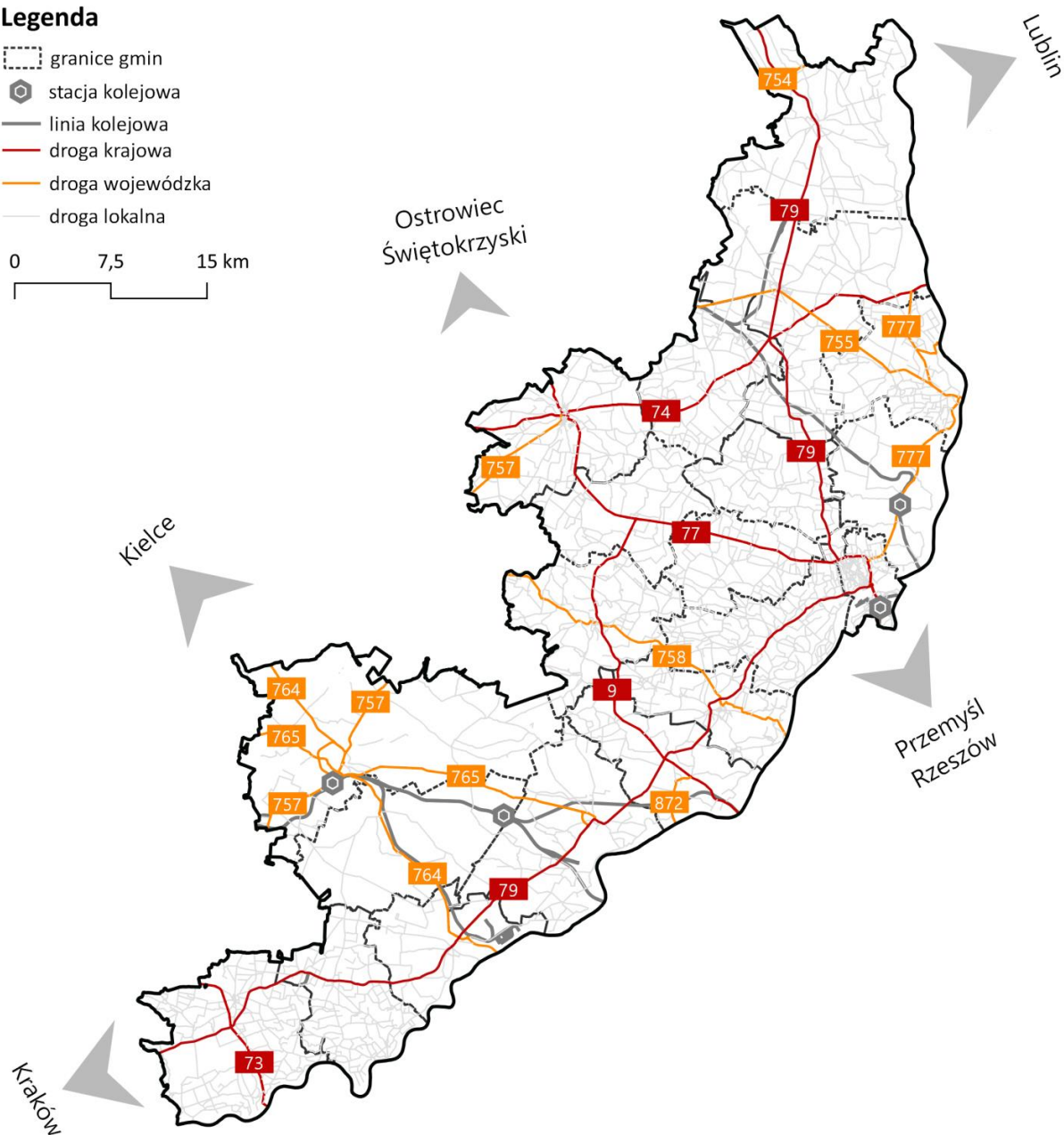
Połączenia kolejowe są głównie oparte na funkcjonowaniu pierwszorzędnej linii nr 25 Łódź Kaliska – Ocice oraz nr 75 o znaczeniu lokalnym na odcinku Rytwiany – Połaniec.

Najbliższym portem lotniczym w stosunku do OSI Dolina Wisły jest Warszawa - Radom, położony ok. 67 km od gminy Tarłów oraz Rzeszów - Jasionka, zlokalizowany ok. 96 km od gminy Pacanów. W przypadku Portu Lotniczego Lublin, odległość od gminy Tarłów wynosi ok. 110 km, natomiast Kraków-Balice oddalony jest od gminy Pacanów o ok. 120 km. W porównaniu do wcześniej wspomnianych, najdalej położone jest lotnisko Chopina (ok. 160 km od gminy Tarłów).

Legenda

- granice gmin
- stacja kolejowa
- linia kolejowa
- droga krajowa
- droga wojewódzka
- droga lokalna

0 7,5 15 km

źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Kluczowe projekty inwestycyjne

50

Unikalne walory przyrodniczo-kulturowe OSI Dolina Wisły kreują szansę na przeciwdziałanie istniejącym problemom rozwojowym, a oczekiwanym efektem nawiązanej współpracy jest wzrost poziomu konkurencyjności regionu, przy równoczesnym spełnianiu potrzeb lokalnej społeczności, będącej jego najistotniejszym elementem determinującym odpowiednie funkcjonowanie obszaru. Stanowi ona kluczowy element w zakresie realizacji wyznaczonych celów, a także integracji społeczno-gospodarczej OSI Dolina Wisły. Wspólne działanie wszystkich interesariuszy zaangażowanych w działania rozwojowe stanowi jeden z najlepszych sposobów na ożywienie gospodarcze obszaru.

Kluczowym projektem inwestycyjnym pozwalającym w pełni wykorzystać istniejące potencjały rozwojowe jest utworzenie wspólnego szlaku rowerowego, łączącego wszystkie gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły i pozwalającego na aktywne zwiedzanie obiektów o znaczeniu turystycznym. Realizacja wspólnego projektu w ramach nawiązanej współpracy stanowić będzie ewenement na skalę krajową, a także przykład dla innych regionów o zidentyfikowanych powiązaniach funkcjonalnych na wykorzystanie szans rozwojowych i eliminację występujących obszarów problemowych.

Projekt stanowi odpowiedź na obecnie rosnący trend zainteresowania turystyką rowerową, przede wszystkim poza terenami zurbanizowanymi. Uwzględnia on również spływy kajakowe oraz trasy piesze, urozmaicając sposób podróżowania oraz tworząc spójną ofertę turystyczną, co zintensyfikuje korzystne oddziaływanie wykreowanego produktu lokalnego na atrakcyjność rekreacyjno-wypoczynkową OSI Dolina Wisły.

Tworzenie „zielonych” szlaków stanowi odpowiedź na obecne wyzwania środowiskowe, dotyczące zanieczyszczeń powietrza związanego z transportem. Stanowią one alternatywę dla zmotoryzowanych form transportu, pobudzając tym samym chęć podróżowania i aktywność użytkowników i tym samym promocji zdrowego stylu życia w zgodzie z naturą. Tworzą ramy dla podejmowanych inicjatyw społecznych, środowiskowych, kulturowych, w tym również gospodarczych.

Odpowiednie funkcjonowanie planowanego szlaku rowerowego powiązane będzie ze sprawnie działającą infrastrukturą towarzyszącą, na którą składają się takie elementy jak: oznakowanie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego (CORT), aplikacja mobilna uwzględniająca istniejące trasy rowerowe, spływy kajakowe, obiekty turystyczne, gastronomiczne, noclegowe, miejsca odpoczynku, tablice informacyjne, wypożyczalnie rowerów oraz lokalne produkty i marki regionalne.

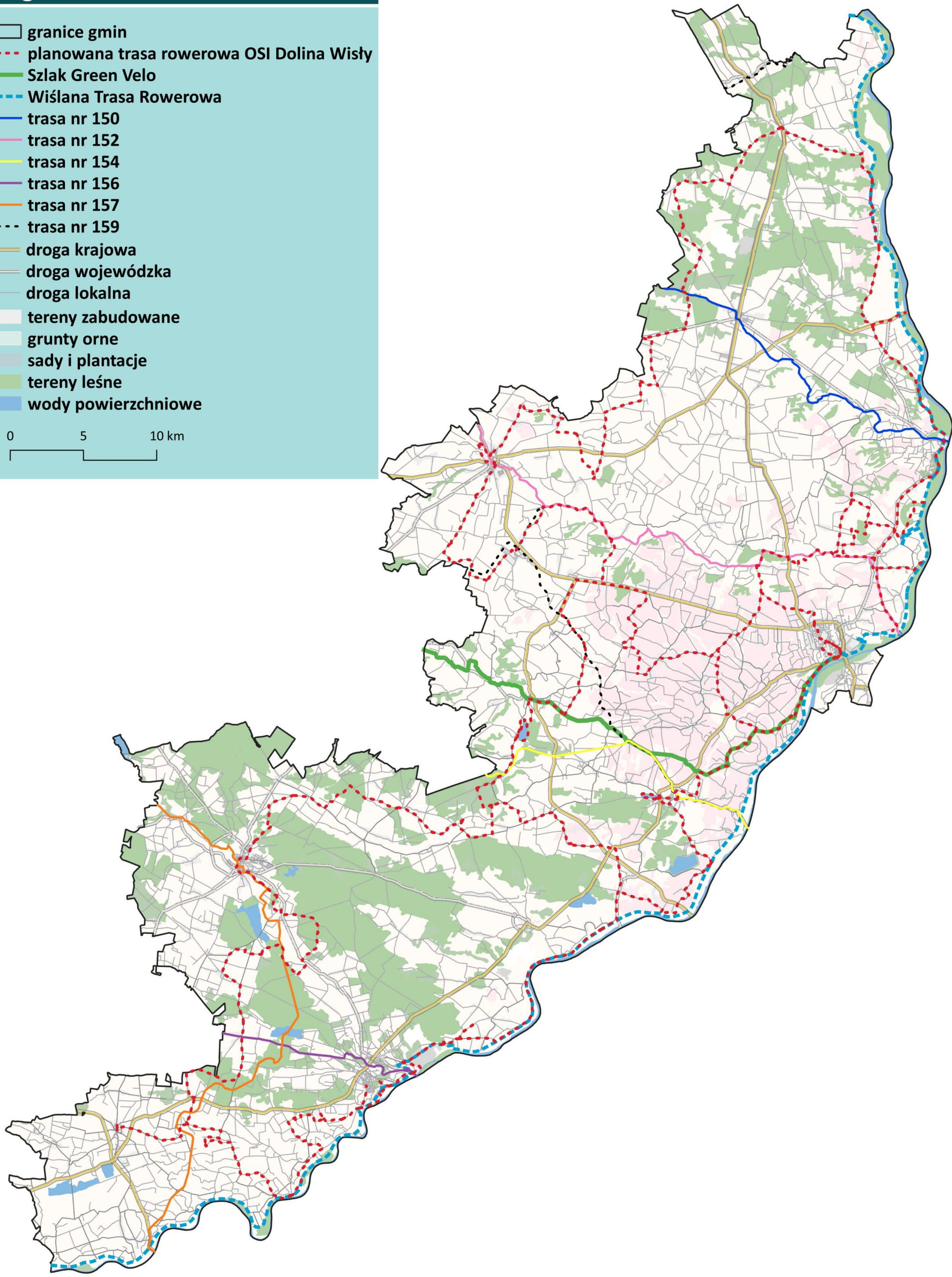
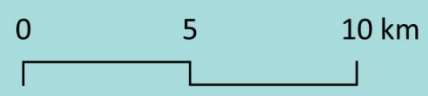
Realizacja wspólnego projektu możliwa będzie dzięki nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

Legenda

- granice gmin
- planowana trasa rowerowa OSI Dolina Wisły
- Szlak Green Velo
- Wiśłana Trasa Rowerowa
- trasa nr 150
- trasa nr 152
- trasa nr 154
- trasa nr 156
- trasa nr 157
- trasa nr 159
- droga krajowa
- droga wojewódzka
- droga lokalna
- tereny zabudowane
- grunty orne
- sady i plantacje
- tereny leśne
- wody powierzchniowe

Uzupełnieniem głównego projektu realizacyjnego OSI Dolina Wisły jest stworzenie atrakcyjnej oferty wyjazdowej dla dzieci i młodzieży w ramach realizacji programu nauczania, organizowanej poza szkołą, stanowiącą kontynuację i uzupełnienie podstawowej oferty edukacyjnej.

Projekt *Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości* przedstawia 6 obszarów tematycznych, ukazujących zróżnicowane bogactwo obszaru, będąc tym samym wyjątkowym materiałem dydaktycznym. Ze względu na zróżnicowane walory obszar ten będzie również atrakcyjną ofertą spędzania wolnego czasu dla dorosłych i rodzin.

Realizacja projektu *Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości* umożliwi odpowiedni rozwój branży turystycznej, wpływając tym samym na rozwój gospodarczy regionu, wzrost dochodów, stymulację przedsiębiorczości lokalnej, promocję regionu na zewnątrz, wzrost atrakcyjności obszaru (przede wszystkim pod względem edukacyjnym, turystycznym i inwestycyjnym), modernizację istniejącej infrastruktury, a także powstanie nowych obiektów turystycznych.

Poniżej przedstawiono 6 plansz z obszarami tematycznymi ukazującymi potencjał każdej gminy wchodzącej w skład OSI Dolina Wisły w danym obszarze.

- - gminy z walorami turystycznymi uwzględnionymi w poszczególnych obszarach tematycznych
- - pozostałe gminy

DOLINA WISŁY

2 ŁUBNICE

- Producenci serów kozich w Słupcu

3 POŁANIEC

- Sezonowy festyn rodzinny organizowany w Ruszcy – Święto Truskawki – degustacja potraw przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich
- Majowy Jarmark Połaniecki
- Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich
- Dożynki Gminne

4 RYTWIANY

- Wędzony karp z gospodarstwa rybackiego „Pan Karp” w Rytwianach
- Winnica CAROLUS w Szczecze
- Winnica Rytwiany w Rytwianach
- Willa Sichów w Sichowie Dużym
- Przegląd folklorystyczny w Sichowie Małym
- Leśna Apteka w Pustelni Złotego Lasu w Rytwianach
- Święto „Runa Leśnego” w Strzegomiu
- Tradycyjne potrawy serwowane przez Koła Gospodyń Wiejskich z gminy Rytwiany na uroczystościach takich jak Dożynki Gminne

5 STASZÓW

- Festyn rodzinny „Dzień Chleba” – smaki naszych dziadków
- Ekoagroturystyka „Ekorab” w Staszowie
- Kurozwęki – Browar i potrawy z bizona
- Piekarnie z tradycyjnymi wypiekami
- Wyroby masarskie – produkty regionalne
- Degustacja potraw regionalnych przygotowywanych przez Koła Gospodyń Wiejskich podczas dożynek gminnych
- Jarmark bożonarodzeniowy – świąteczne przysmaki Koła Gospodyń Wiejskich
- Staszowski jarmark wielkanocny – świąteczne przysmaki Koła Gospodyń Wiejskich
- Hubertus – prezentacja kultury łowieckiej i potraw z dziczyzny i darów lasu

6 OSIEK

- Lokalna gastronomia z tradycyjnymi potrawami
- Dożynki Gminne – lokalne potrawy przygotowane przez Koła Gospodyń Wiejskich

7 ŁONIÓW

- Pierogarnia – cykliczne święto pierogów połączone z konkursem kulinarnym
- Nowopowstająca winnica w miejscowości Otoka
- Mobilna tłocznia soków NFC

8 KOPRZYWNICA

- Pieczywo produkowane w piekarni Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska
- Piekarnia-ciastkarnia w miejscowości Błonie

9 KLIMONTÓW

- Dożynki Gminne – degustacja potraw przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich
- Gminne Śniadanie Wielkanocne – degustacja potraw przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich

10 SAMBORZEC

- Sandomierski Szlak Winiarski
- Szlak Jabłkowy Sandomierski
- Tłocznia soków „SAM-RAY”
- Wojewódzkie Święto Kwitnącej Jabłoni

11 SANDOMIERZ

- Szlak winiarski
- Sandomierski Szlak Jabłkowy
- Dni Miasta – z kermaszem produktów lokalnych
- Święto Młodego Wina
- Restauracje, kawiarnie, lokalna gastronomia z tradycyjnymi potrawami
- Spiżarnia sandomierska
- Czary – Napary

12 OBRAZÓW

- Konkurs „Nasze Swojskie Kulinaria”

13 LIPNIK

- Winnica TERRA w Malicach Kościelnych

14 OPATÓW

- Święto Krówki Opatowskiej
- Warsztaty – kawiarenka Krówki Opatowskiej
- Warsztaty kulinarne – Restauracja i Hotel Miodowy Młyn – Mały Mistrz Kuchni
- Jarmark Opatowski
- Święto młodego wina
- Noc świętojańska

15 WOJCIECHOWICE

- Serownia w Drygulcu
- Kasza jaglana gierczycka

16 WILCZYCE

- Winnica Płochockich
- Dożynki Święto Plonów

17 DWIKOZY

- Sandomierski Szlak Jabłkowy
- Inkubator przetwórczy w Dwikozach
- Winnica Sandomierska
- Dwie winnice w Górach Pieprzowych: Winnica Nadwiślańska i Winnica z Gór Pieprzowych
- Szlak Winiarski

18 ZAWICHOST

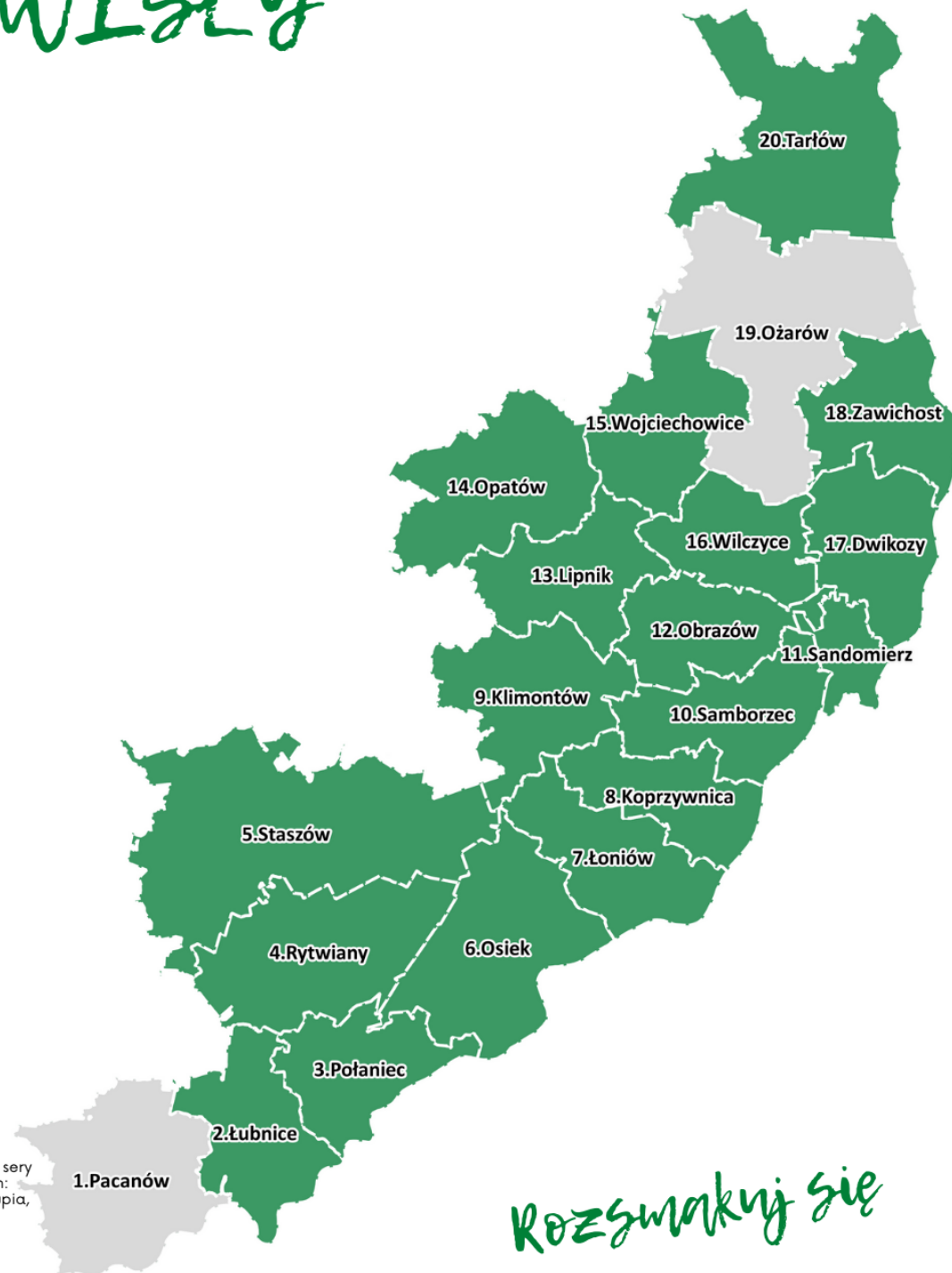
- Piknik „Zawichojskie smaki czterech pór roku” – degustacja potraw przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich

20 TARŁÓW

- Farma Marino w Duranowie – tradycyjne kozie sery
- Uprawy sadownicze (wiśnie w miejscowościach: Tomaszów, Hermanów, Sulejów, Wesołówka, Słupia, Nadbrzeżna)

POWIAT SANDOMIERSKI

- Sandomierski Szlak Jabłkowy
- Sandomierski Szlak Winiarski

ROZSMAKUJ SIĘ

DOLINA WISŁY

- 1 PACANÓW**
- Obszar Natura 2000 – Ostoja Szaniecko-Solecka
  - Rzeka Wisła
  - Stawy rekreacyjne
- 2 ŁUBNICE**
- "Park Lipiny" w Łubnicach z zabytkowymi drzewami
  - Rzeka Wisła
  - Kanał Strumień
  - Zbiornik wodny "Żwirownia"
- 3 POŁANIEC**
- Rezerwat przyrody Zamczysko Turskie w Tursku Małym
  - Pomnik przyrody "Dąb Kościuszki" w Ruszczy
  - Rzeka Wisła
  - Rzeka Czarna
  - Stawy w Sieragach
  - Rzeka Wschodnia
  - Zalew na Wschodniej
- 4 RYTWIANY**
- Leśno – wodny rezerwat przyrody „Dzik Staw” w miejscowości Grobla
  - Pomnik przyrody „Dąb Bartek” w Rytwianach
  - Pomnik przyrody „Stefan” w Rytwianach
  - Aleja lipowa w Sichowie Dużym
  - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Obszar Natura 2000 – Kras Staszowski
  - Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Tarczyn w Sichowie Małym
  - Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Rytwiany w Rytwianach
  - Rzeka Czarna
  - Gospodarstwo Rybackie w Rytwianach
  - Kopiec św. Huberta w Szczecze
- 5 STASZÓW**
- Obszar Natura 2000 – Kras Staszowski
  - Obszar Natura 2000 – Ostoja Żywnów
  - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Golejów”
  - 26 pomników przyrody w miejscowościach: Wiśniowa, Wiśniowa Poduchowna, Wiązownica – Kolonia, Kurozwęki, Staszów
  - Park Legionów
  - Zalew nad Czarną
  - Park im. Górników siarkowych
  - Park przy Zespole Pałacowo-Parkowym w Wiśniowej
  - Kamieniołom w Smerdynie
  - Skałki i Jaskinia Staszowska
  - Rzeka Czarna Staszowska
  - Rzeka Desta
  - Rzeka Kacanka
  - Trzeci Upust
  - Jezioro Donica
  - Staw Rozlewany
  - Jezioro Jasne
  - Duży Staw
  - Dolina Kacanki
  - Jezioro Łajba
- 6 OSIĘK**
- Rezerwat przyrody Zamczysko Turskie w Tursku Małym
  - Obszar Natura 2000 – Kras Staszowski
  - Obszar Natura 2000 – Ostoja Żywnów
  - Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły
  - Kopalnia siarki w Osieku
  - Rzeka Wisła
  - Stawy rekreacyjne

- 7 ŁONÓW**
- Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły
  - Obszar Natura 2000 – Ostoja Żywnów
  - Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dębina nad Zimną Wodą” – Zawidza
  - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Park – otoczenie Pałacu Moszyńskich w Łonowie
  - Park w Ruszczy-Płaszczynie
  - Park Suliszów
  - Teren po kopalni siarki "Machów" i piasku w Świnarach Nowych
  - Rzeka Wisła
  - Rzeka Koprzywianka
  - Pokopalniane zbiorniki wodne w Świnarach Nowych i Piasecznie
  - Zródełko w Wólce Gieraszkowskiej
  - Naturalne wypływy wód siarczkowych
- 8 KOPRZYWNICA**
- Pomniki przyrody
  - Lasy iglaste i liściaste w południowo-zachodniej części gminy
  - Posiarkowe górnicze wyrobisko w Piasecznie
  - Wąwozy lessowe
  - Dolina rzeki Koprzywianki
- 9 KLIMONTÓW**
- Obszar Natura 2000 – Ostoja Żywnów
  - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Pomniki przyrody w postaci starych drzew, m.in. w Klimontowie, Byszowie, Nowej Wsi i Górkach Klimontowskich
  - XIX-wieczna aleja kasztanowa, prowadząca z Klimontowa do Górek Klimontowskich
  - Dworski park krajobrazowy w Byszowie
  - Wąwozy lessowe w Konarach
  - Kurhan w Nowej Wsi
  - Rzeka Koprzywianka
  - Zalew i kąpielisko w Szymanowicach
  - Stawy na Rybnicy
- 10 SAMBORZEC**
- Grusza Zeromskiego
  - Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły
  - Rzeka Wisła
  - Rzeka Koprzywianka z ujściem do Wisły w Zawisielcu
  - Jezioro Bogoryjskie
- 11 SANDOMIERZ**
- Bulwar im. Marszałka Józefa Piłsudskiego
  - Wąwóz Królowej Jadwigi
  - Góry Pieprzowe
  - Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły
  - 13 pomników przyrody
  - Wąwóz Jacka Odrowąża
  - Park Saskich
  - Park Piszczole
  - Rosarium
  - Wzgórze Salve Regina
- 12 OBRAZÓW**
- Dąb szypułkowy w Żurawicy
  - Lipa drobnolistna w Świecicy
  - Dereń jadalny w Rożkach
  - Wiąz szypułkowy w Obrazowie
  - Klon pospolity w Zdanowie
  - Lipa szerokolistna w Kleczanowie
  - Wąwozy lessowe w Rożkach i Wierzbiniach
  - Zbiorniki rekreacyjne w Obrazowie i Zdanowie

- 13 LIPNIK**
- Założenie pałacowo-parkowe we Włostowie
  - Obszar Natura 2000 – Ostoja Żywnów
  - Dąb szypułkowy w Malicach Kościelnych
  - Lipa drobnolistna, jawor i grab zwyczajny we Włostowie
  - Zrehabilitowany teren po byłym kamieniołomie w Żurawnikach
  - Kurhan w Leszczkowie
  - Rzeka Opatówka
- 14 OPATÓW**
- 13 pomników przyrody żywej oraz 1 pomnik przyrody nieożywionej (Wzgórze Czarci Kamień w Opatowie)
  - Północno-zachodni fragment gminy stanowi granicę otuliny Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego
  - Stanowisko dokumentacyjne – zespoły utworów geologicznych w Karwowie
  - Parki historyczne w Oficjalowie
  - Zalew w Zocheinku
  - Stawy w Podolu
  - Zalew w Karwowie
- WOJCIECHOWICE**
- Zbiorowiska nieleśne
  - Położenie w obrębie jednostki geologicznej, zwanej trzonem paleozoicznym Gór Świętokrzyskich
- WILCZYCE**
- W przyszłości część gminy Wilczyce ma zostać włączona do Otuliny Świętokrzyskiego Parku Krajobrazowego
  - Położenie w obrębie jednostki geologicznej, zwanej trzonem paleozoicznym Gór Świętokrzyskich
  - Dolina rzeki Opatówki
  - Teren wyżyny kielecko-sandomierskiej z licznymi wąwozami lessowymi
- DWIKOZY**
- Obszar Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły
  - Rezerwat przyrody Wisła pod Zawichostem
  - Rezerwat przyrody Góry Pieprzowe
  - Panińska Góra – stanowisko rzadkich gatunków chronionych
  - Jesion wyniosły w miejscowości Winiary
  - Stanowiska muraw kserotermicznych i wąwóz z odsłonięciem profilu geologicznego
  - Rzeka Wisła
  - Punkt widokowy w Szczytnikach – ujście Sanu do Wisły
  - Rzeka Opatówka
  - Ciek Prypeć wraz z podziemnym źródłem wodnym w Rzeczycy Mokrej
  - Wąwozy lessowe
- ZAWICHOST**
- Rezerwat przyrody Zielonka w Czyżowie Szlacheckim
  - Rezerwat przyrody Wisła pod Zawichostem
  - Obszar Natura 2000 – Przełom Wisły w Małopolsce
  - Pozostałości po piecach do wypalania wapna
  - Skały wapienne przy skarpie wislanej w Zawichoście
  - Rzeka Wisła
  - Rzeka Czyżówka
  - Wąwozy lessowe
- 18 OŻARÓW**
- Obszar Natura 2000 – Przełom Wisły w Małopolsce
  - Obszar Natura 2000 – Małopolski Przełom Wisły
  - Kopalnie kamienia piaszczystego w Janikowie
  - Rzeka Wisła
  - Wąwozy lessowe w Wojciechówce
  - Skały wapienne w dorzeczu Wisły

- 20 TARŁÓW**
- Obszar Natura 2000 – Małopolski Przełom Wisły
  - Obszar Natura 2000 – Przełom Wisły w Małopolsce
  - Obszar Natura 2000 – Dolina Kamiennej
  - Rzeka Wisła
  - Rzeka Kamienna w Czekarzewicach Pierwszych i Czekarzewicach Drugich (spływ kajakowy od Bałtowa)

POWIAT SANDOMIERSKI

- Liczne wąwozy lessowe na terenie powiatu sandomierskiego
- Zalew w Koprzywnicy

Zapnij się w naturze

DOLINA WISŁY

1 PACANÓW

- Stanowisko archeologiczne w Książnicach
- Pomnik poległych partyzantów z czasów II wojny światowej w Słupi
- Obelisk Marszałka Józefa Piłsudskiego

2 ŁUBNICE

- Założenie pałacowo-ogrodowe z fundamentami Pałacu Radziwiłłów z II połowy XVII w.

3 POŁANIEC

- Kopiec Kościuszki
- Zespół parkowo-dworski z zabytkowym dworkiem szlacheckim rodziny Knothe w Ruszczy
- Galeria Kościuszkowska w Centrum Kultury i Sztuki w Połaniecu
- Krzyż Kosynierów
- Ślady osadnictwa o charakterze miejskim z VI-VII w. w Centrum Kultury i Sztuki w Połaniecu
- Kamienie okolicznościowe i obelisk upamiętniające wydarzenia historyczne na terenie gminy Klimontów
- Pomnik „Jędrusiów” upamiętniający oddziały Armii Krajowej
- Rekonstrukcje wydarzeń historycznych wykonywanych przez uczniów oraz Towarzystwo Kościuszkowskie
- Winną Górą
- Narodowe Święto Niepodległości
- Bieg Niepodległości
- Dębowy park z okazji 40-lecia Elekrowni Połaniec

4 RYTWIANY

- Hotel Rytwiany w dawnym Pałacu Radziwiłłów
- Zespół pałacowo-parkowy w Sichowie Dużym – Dom i Biblioteka Sichowska im. Krzysztofa i Zofii Radziwiłłów
- Ruiny zamku
- Młyn na Grobli
- Dawna Gorzelnia Radziwiłłów
- Pustelnia Złotego Lasu w Rytwanach – Klasztor Pokamedulski
- Modrzewiowy kościółek w Strzegomiu z XVI/XVII w.
- Czerwony Krzyż – zbiorowa mogiła wojenne
- Mogiła powstańców 1863 roku

5 STASZÓW

- Zespół Pałacowo-Parkowy w Wiśniowie
- Pałac Dzieki w Wiązownicy – Kolonii
- Zespół Pałacowo-Parkowy w Kurozwękach
- Izba pamięci Hugona Kollataja w Wiśniowie
- Serce Hugona Kollataja w Wiśniowie
- Park im. A. Bienia
- Mogiła powstańców styczniowych w Staszowie
- Mogiła powstańców styczniowych w Kurozwękach
- Pomnik im. Tadeusza Kościuszki
- Pomnik Żołnierza Polskiego w Parku Legionów
- Pomnik ofiar terroru w Golejowie
- Tablica upamiętniająca żołnierzy Podobwodu Armii Krajowej Staszów w Sielcu
- Diabelski Kamień w Kurozwękach
- Kościół pw. św. Bartłomieja
- Kaplica Tęczynskich
- Kościółek św. Rocha w Kurozwękach
- Latarnia Leśna w Wiązownicy - Kolonii
- Stara szkoła w Wiązownicy - Kolonii

6 OSIEK

- Kościół parafialny w Osieku pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika z renesansowym ołtarzem
- Figura św. Janą Nepomucena na Rynku w Osieku
- Tablica na Rynku w Osieku upamiętniająca tysiąclecie Osieka
- Pomnik poległych 1939-1945 w Osieku (tzw. Trzy Głowy)
- Drewniana świątynia z XVII wieku z dzwonnica – kościół parafialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Niekrasowie
- Pomnik ku czci pomordowanych w wyniku hitlerowskiej pacyfikacji w czerwcu 1943 r. w Strużkach
- Rekonstrukcje wydarzeń historycznych
- Cmentarz w Osieku z pomnikami: zbiorowa mogiła żołnierzy z czasów I i II wojny światowej

7 ŁONIÓW

- Pałac Moszyńskich w Łonowie
- Były budynek Urzędu Gminy – obecnie Środowiskowy
- Dom Samopomocy
- Dwór w Przewłocie
- Dzwonnica w Sulisławicach
- Teren dawnego cmentarza przykościelnego przy kościele pw. Narodzenia NMP w Sulisławicach
- Młyn wodny w Sulisławicach
- Młyn w Skwirzowej
- Ruiny dworu w Sulisławicach
- Liczne figuralne przydrożne i kapliczki uznane jako zabytki
- Izba Pamięci Oddziału Partyzanckiego „Jędrusie” w Sulisławicach

8 KOPRZYWNICA

- Łysa Góra – pozostałości cmentarza kultury łuczycy

9 KLIMONTÓW

- Cmentarz legionistów Józefa Piłsudskiego w Górach Pęchowskich
- Obelisk upamiętniający bitwę pod Konarami
- Park Katyński w Byszowie
- Pomnik „Jędrusiów” upamiętniający oddziały Armii Krajowej w Rybnicy
- Pomnik powstańców styczniowych w Rybnicy
- Pomnik żołnierzy rosyjskich w Rybnicy
- Kamienie okolicznościowe i obeliski upamiętniające wydarzenia historyczne na terenie gminy Klimontów
- Pozostałości zamku Ossolińskich w Ossolinie z lat 1633-1635
- Ruiny zamku z XIV w., nazywane „wejściem do piekła” w Konarach
- Synagoga z 1851 r.
- Kapliczka św. Józefa w Klimontowie
- Figurka Matki Boskiej w Klimontowie z 1850 r.
- Pomnik powstańców 1863 r.
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Rogaczu
- Zbiorowa mogiła wojenna z I wojny światowej poległych w bitwie pod Konarami w Płaczkowicach

10 SAMBORZEC

- Stanowisko archeologiczne w Złotej i Samborcu
- Zespół parkowo-dworski w Skotnikach z przełomu XVII/XVIII w.

11 SANDOMIERZ

- Pomnik Jana Pawła II
- Kozie Schodki
- Dom Długosza
- Collegium Gostomianum
- Katedra pw. Najświętszej Maryi Panny
- Złownica przy Bazylice Katedralnej
- Klasztor o.o. Dominikanów
- Kopia armaty z ataku Napoleona w 1809 r.
- Ucho Igienne
- Pierścień z krzemieniem pasiastym
- Ratusz Sandomierski
- Kamienica Oleśnickich
- Podziemna Trasa Turystyczna
- Dawna synagoga z XVII/XVIII w.
- Dawny mur obronny
- Brama Opatowska
- Zamek Królewski
- Sandomierz jako pomnik historii
- Muzeum historii Polskiego Ruchu Ludowego
- Biblioteka Mijska im. Jana Długosza

12 OBRAZÓW

- Zespół dworsko-parkowy w Głazowie
- Zespół dworski w Rozkach
- Zespół dworski w Świecicach
- Zespół dworski w Zdanowie
- Pozostałości zespołu dworskiego w Żurawicy
- Cmentarzysko kurhanowe w Kleczanowie i Świecicach

13 LIPNIK

- Ruiny zamku w Międzygórzu
- Ruiny Pałacu Karskich i Oficyny Pałacowej we Włostowie
- Ruiny zboru arianckiego we wsi Ublinek

14 OPATÓW

- Pozostałości murów obronnych wraz z Bramą Warszawską fundacji kanclerza Krzysztofa Szydłowieckiego, zbudowaną w latach 1520-1530
- Kościół kolegiacki pw. św. Marcina z XII w.
- Klasztor o.o. Bernardynów
- Podziemna Trasa Turystyczna
- Dawna kasa powiatowa władz rosyjskich
- Dawna szkoła żydowska – kamienica z XIX w.
- Dawna wytwórnia wódek
- Kapliczka przy ul. Kłostornej
- Lapidarium żydowskie
- Obelisk upamiętniający akcje Armii Krajowej
- Pomnik Batalionów Chłopskich
- Pomnik ks. Franciszka Przybyłowskiego
- Pomnik mjr Ludwika „Topora” Zwierzdowskiego
- Ratusz miejski
- Tablica upamiętniająca uwolnienie więźniów
- Szlak Bursztynowy
- Pozostałości po kamieniołomach
- Podole
- Karwów
- Opatów
- Stanowisko dokumentacyjne łupki kambryjskie Karwów

15 WOJCIECHOWICE

- Ślady kultury mierzanowickiej

16 WILCZYCE

- Stanowisko archeologiczne w Wilczycach

17 DWIKOZY

- Stanowiska archeologiczne w Górach Wysokich
- Marsz Puławaków
- Cztery latarnie chocimskie w Nowych Kicharach, Nowym Garbowie, Gierlachowie i Mokoszyńce
- Ruiny baszty w Nowych Kicharach
- Cmentarz w Winiarach
- Pomnik Zawiszy Czarnego
- Izba Pamięci Zawiszy Czarnego w Wiejskim Domu Kultury
- Turniej rycerski w Garbowie
- Kapliczka z 1884 r.
- Stacja kolei żelaznej z 1915 r.
- Panińska Góra

18 ZAWICHOST

- Bunkier z czasów I wojny światowej w Zawichoście
- Krzyż przy bunkrze z I wojny światowej przypominający o epidemii z XVII w.
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Zawichoście
- Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny w Zawichoście
- Pomnik upamiętniający bitwę pod Zawichostem w 1205 r.
- Reper carski w Zawichoście
- Wodowsk z 1924 r. w Zawichoście
- Zabytkowa strażnica OSP w Zawichoście z 1910 r.
- Kuchnia żydowska w Zawichoście
- Wczesnośredniowieczna handlowa osada w Zawichoście – Trójcy

19 OŻARÓW

- Dawne kopalnie krzemienia Koryczna, wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO
- Kurhan neolityczny w Jankowicach

20 TARŁÓW

- Wólka Tarłowska
- Ślady Gombrowiczowskie w Potoczku
- Tablica upamiętniająca ppłk Stanisława Poziołka
- Tablica upamiętniająca poetkę Annę Stanisławską w Tarłowie
- Tablica upamiętniająca bohaterów bitwy o Tarłów w 1915 r.
- Przydrożne kapliczki z XIX w.

POWIAT SANDOMIERSKI

- Rekonstrukcje wydarzeń historycznych w wykonaniu Chorągwi Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej
- Zgoda Sandomierska
- Pomnik Historii „Sandomierz – historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy”
- Kościół św. Jakuba w Sandomierzu
- Kościół św. Trójcy w Zawichoście
- Pocysterski Zespół Klasztorny w Koprzywnicy
- Liczne miejsca pamięci narodowej

W nurcie historii

DOLINA WISŁY

1 PACANÓW

- Zabytkowy Kościół w Pacanowie pw. św. Marcina – obecnie – Bazylika Mniejsza z 1110 r.
- Zabytkowy Kościół w Zborówku pw. św. Idziego i Mikołaja z 1086 r.
- Pałac Radziwiłłów w miejscowości Słupia, obecnie Dom Pomocy Społecznej
- Dzwonnica i Kościół w Biechowie pw. Wszystkich Świętych
- Zgromadzenie zakonne Sióstr Kanoniczek Duch Świętego w Pacanowie przy ul. Radziwiłłowska, Nowa Kaplica, obecnie Dom Dziecka
- Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie przy ul. Kornela Makuszyńskiego – instytucja kultury
- Park Edukacyjny Akademii Bajki

2 ŁUBNICE

- Kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej w Budziskach
- Dom Zakonny Zakonu Przenajświętszej Trójcy w Budziskach;
- Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciela w Szczepiebrzysku – Zofiówce
- Figura św. Jana Nepomucena z 1738 r. w Słupcu
- Pomnik upamiętniający bitwę pod Komorowem i Gacami w 1863 r.
- Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Beszowej
- Figura św. Jana Nepomucena z aniołkami na placu przed kościołem w Beszowej z XVIII w.
- Figura Matki Boskiej Niepokalanej Poczęcia w Beszowej z połowy XVIII w.

3 POŁANIEC

- Barokowa figura św. Jana Nepomucena na ul. Zaprawskiej
- Pamiątkowy Ołtarz w Kościele pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych
- Kościół pw. św. Marcina z XVIII-wieczną Kaplicą Matki Bożej Różańcowej oraz figurą Matki Boskiej Niepokalanej Poczętej
- Biesiada Środowiskowych Domów Samopomocy i Przyjaciół w Połaniecu
- „Wianki” – Noc Świętojańska
- „Narodowe Czytanie”
- „Dni Kultury Połanieckiej”

4 RYTWIANY

- Eremus Silvae Aurea – Pustelnia Złotego Lasu w Rytwianach – Klasztor Pokamedulski
- Grota Maryi Niepokalanej w ogrodach Klasztoru Pokamedulskiego w Rytwianach
- Kapliczka Matki Boskiej Fatimskiej w Rytwianach
- Ochronka w Rytwianach XX w. (kaplica)
- Kaplica w Szczepie
- Modrzewiowy kościółek w Strzegomiu z przełomu XVI/XVII w.
- Gminne Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej w Rytwianach

5 STASZÓW

- Izba Tradycji „Muzeum Ziemi Staszowskiej”
- Ratusz
- Pomnik Tadeusza Kościuszki
- Kościół pw. św. Bartłomieja
- Kaplica Matki Boskiej Różańcowej przy kościele św. Bartłomieja
- Cmentarz i grób powstańców styczniowych
- Cmentarz choleryczny
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego i Duchą Świętego w Wiśniewie Poduchownej
- Kapliczka w Wiązownicy Małej
- Latarnia Leśna w Wiązownicy – Kolonii
- Stara szkoła w Wiązownicy – Kolonii
- Kościół pw. WMB i św. Augustyna w Kurozwękach
- Kościółek św. Rocha
- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Koniemłotach
- Zbór w Sielcu
- Kościół św. Barbary
- Trasa rowerowa Staszów – Rytwiany Pustelnia – Staszów (20,46 km)
- Pomnik Adama Bienia
- Pomnik upamiętniający staszowskie ofiary mordu katyńskiego
- Golgota w Jasieniu
- Pomnik Jana Pawła II pod Kościołem św. Ducha w Staszowie

6 OSIEK

- Figura św. Jana Nepomucena na Rynku w Osieku z końca XIX wieku
- Kościół parafialny w Osieku – kościół pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika z renesansowym ołtarzem
- Kościół – drewniana świątynia z XVII wieku z dzwonnica – kościół parafialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Niekrasowie
- Pomnik Jana Pawła II przy Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Osieku

7 ŁONIÓW

- Kościół parafialny pw. św. Mikołaja
- Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP, obecnie filialny w Sulisławicach
- Kościół parafialny w Chodkowie Nowym
- Gminny Ośrodek Kultury – pracownia ceramiczna
- Muzeum Regionalne w Swiniarach Starych

8 KOPRZYWNICA

- Kościół pw. św. Floriana, dawny zespół klasztorny Cystersów, zbudowany w latach 1207-1240 z relikwiami św. Floriana (patrona strażaków)
- XIII-wieczny układ urbanistyczny miasteczka
- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Koprzywnicy

9 KLIMONTÓW

- Klasztor poddominikański i kościół św. Jacka z lat 1617-1620 w Klimontowie
- Barokowa kolegiata z lat 1643-1650 pw. św. Józefa w Klimontowie
- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Goźlicach z XIII w.
- Kościół pw. św. Wawrzyńca w Olbierzowicach
- Kaplica Matki Bożej Królowej Polski w Nawodziecach
- Kaplica podziemna, zwana Betlejemską z 1640 r.
- Miejsko-Gminna Biblioteka w Klimontowie
- Miejsko-Gminny Ośrodek w Klimontowie

10 SAMBORZEC

- XIV – wieczny kościół w Skotnikach z niezwykle oryginalną polichromią gotycką
- XIII – wieczny kościół w Samborcu
- Kościół parafialny pw. Janą Ewangelistą i św. Marty w Chobrzeżanach, wzniesiony w XIX w.

11 SANDOMIERZ

- Zamek Królewski
- Katedra
- Dom Długosza
- Kościół św. Michała i dawny klasztor panien Benedyktynek
- Kościół św. Pawła
- Zespół klasztorny oo. Dominikanów przy kościele św. Jakuba
- Wzgórze Salve Regina
- Sandomierskie Centrum Kultury
- Biuro Wystaw Artystycznych
- Zgoda Sandomierska
- Kamienica Oleśnickich
- Biblioteka Miejska im. Jana Długosza

12 OBRAZÓW

- Kościół parafialny pw. św. Katarzyny i św. Stanisława Biskupa w Kleczanowie
- Kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła w Obrazowie
- Cmentarz z I wojny światowej w Rożkach

13 LIPNIK

- Kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzciela we Włostowie
- Pomnik Czynu Legionowego w Lipniku
- Cmentarz z I wojny światowej w Kurowie
- Gminny Ośrodek Kultury we Włostowie
- Centrum Kultury w Lipniku
- Organizacja corocznych imprez plenerowych: Biesiada Świętojańska we Włostowie oraz Dożynki Gminne w Lipniku
- Zespół folklorystyczny „Świętokrzyskie Uśmiechy”
- Gminnego Ośrodka Kultury we Włostowie i Centrum Kształcenia w Lipniku

14 OPATÓW

- Kolegiata pw. św. Marcina
- Kościół i klasztor Bernardynów
- Kościół przy grodzie, nazywany Żmigrodem z XII w.
- Kościół św. Idziego w Ptkanowie
- Opatowski kirkut
- Kościół św. Bartłomieja

15 WOJCIECHOWICE

- Kościół parafialny pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Wojciechowicach
- Kościół parafialny pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Stodołach
- Kościół parafialny pw. św. Mikołaja Biskupa w Gierczycach
- Kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Bidzinach
- 67 obiektów kultu religijnego w postaci krzyży i figurek przydrożnych

16 WILCZYCE

- Folwark Świerzyńskich w Wilczycach
- Dom Pamięci Wincentego Burka w Ocinku
- Ruiny młyna w Pęczynach
- Pomnik pamięci bitwy pod Pielaszowem
- Pomnik Stanisława Młodzieńca w Dobrociachach
- Kościół w Jankowicach
- Kościół w Łukawie, parafia pw. św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy
- Kościół w Darominie
- Kamienna figura Matki Boskiej w Tułkowicach

17 DWIKOZY

- Kościół parafialny pw. Matki Bożej Bolesnej
- Kościół parafialny pw. św. Andrzeja Boboli i św. Antoniego Pustelnika
- Kościół parafialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Mściowie
- Dwikozy – miejsce urodzenia jednego z najwybitniejszych pisarzy współczesnych – Wiesława Myślińskiego
- Gminny Ośrodek Kultury w Dwikozach
- Świetlice wiejskie i Wiejskie Domy Kultury

18 ZAWICHOST

- Kościół pw. Świętej Trójcy w Zawichocie
- Kościół pw. św. Jana Chrzciela w Zawichocie
- Kościół pw. Najświętszej Marii Panny w Zawichocie
- Kościół pw. Wszystkich Świętych w Czyżowie Szlacheckim
- Zabytkowa strażnica OSP w Zawichocie
- Zawichojski Lamus Kultury Dawnej – Żywe Muzeum Etnograficzne Powiatu Zawichojskiego
- Park Etnograficzny „Pod kogutem” w Dąbiu

19 OŻARÓW

- Nadwiślański Szlak Artystyczny
- Drewniany kościół w Glinianach z 1573 r.
- Dwór w Śmiałowie

20 TARŁÓW

- Kościół pw. Świętej Trójcy w Tarłowie
- Krzyż dziękczynny przed kościołem pw. św. Trójcy w Tarłowie
- Cmentarz żydowski w Tarłowie
- Cmentarz parafialny w Tarłowie
- Przydrożna kapliczka domkowa z figurą św. Jana Nepomucena przy ul. Czekarzewskiej w Tarłowie
- Przydrożny krzyż przy ul. Czekarzewskiej w Tarłowie z 1823 r.
- Kościół pw. św. Ducha
- Ruiny synagogi z 1786 r. w Tarłowie

Meandry kultury

DOLINA WISŁY

1 PACANÓW

- Boisko sportowe wraz z budowanym nowoczesnym zapleczem socjalnym
- Boisko treningowe
- Siłownia zewnętrzna
- Kino Szkatulka w Europejskim Centrum Bajki
- Wystawa „Bajkowy świat” w Europejskim Centrum Bajki
- Park Edukacyjny przy Europejskim Centrum Bajki

2 ŁUBNICE

- „Biesiada lubnicka” – festyn rodzinny, występy artystyczne (lipiec)
- Boisko sportowe i korty tenisowe w Lubnicach
- Siłownia plenerowa przy Szkole Podstawowej w Lubnicach
- Zbiornik wodny „Zwirownia”
- Sezonowe festyny rodzinne organizowane w poszczególnych miejscowościach – degustacja potraw przygotowanych przez Kola Gospodyń Wiejskich

3 POŁANIEC

- Kregielnia
- Skatepark
- Korty tenisowe
- Pływalnia „Delfin” z basenem zewnętrznym, sauną oraz grotą solną
- Panorama Nadwiślańska
- Kino Impresja w Centrum Kultury i Sztuki w Połaniecu
- „Dni Połaniec” – festyn rodzinny, występy artystyczne (maj)
- Galeria rzeźby w Łodziarni u Reguły
- Kanał przy Elektrowni Połaniec – miejsce do połowu ryb
- Trasa kajakowa z Rytwian do Połaniec
- Szlak rowerowy z Rudnik do Winnicy
- „Festyn rodzinny”
- Majowy Jarmark Połaniecki
- Tematyczne biegi organizowane na terenie Miasta i Gminy Połaniec
- „Przywitanie lata”
- „Muzyczne spotkania przy fontannach”
- Wakacje z Centrum Kultury i Sportu w Połaniecu

4 RYTWIANY

- Kino wodne przy ruinach Zamku w Rytwianach
- Galeria figur historycznych przy ruinach zamku w Rytwianach
- Tężnia solankowa
- Siłownia zewnętrzna
- Hotel w Rytwianach „Pałac”
- Hotel w Rytwianach „Nowy Dworek”
- Stawy rybne „Pan Karp” w Rytwianach
- Gminne Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej w Rytwianach wraz z filiami w Podborku, Pacanówce i Sydynie
- Pustelnia Złotego Lasu w Rytwianach
- Stowarzyszenie Lotnicze „Rytwiany” im. Mieczysława Marcinkowskiego
- Trasa kajakowa z Rytwian do Połaniec
- Zielona trasa turystyczna – Zespół Szkół Ogólnokształcących – cegielnia – klasztor – Rytwiany
- Niebieska trasa turystyczna – Zespół Szkół Ogólnokształcących – śluz wodna – Kopaliny – Rytwiany Piaski
- Czerwona trasa turystyczna – Zespół Szkół Ogólnokształcących – droga wzdłuż rzeki Czarnej – Kopaliny – Rytwiany Piaski – Golejów – Klasztor Pokamedulski – cegielnia – Rytwiany

5 STASZÓW

- Trasa rowerowa Staszów – Kurozwęki Pałac – Staszów (16,52 km)
- Trasa rowerowa Staszów – Rytwiany Pustelnia (12,4 km) – Staszów – Rytwiany – Gaj Koniemłocki – Sieliec – Staszów (17,9 km)
- Piešie trasy turystyczne
- Szlak powstańców styczniowych
- Szlak architektury obronnej
- Małopolska droga św. Jakuba
- Stadion Miejski w Staszowie
- Moje Boisko – Orlik
- Ośrodek wypoczynkowy „Wilga”
- Kompleks Rekreacyjno-Sportowy „Zalew Nad Czarą”
- Korty tenisowe
- Siłownia zewnętrzna
- Powiatowe Centrum Sportowe w Staszowie
- Rajd Tour de Pologne: Staszów – Wiśniówka-Czajków – Wiązownica
- Kolonia – Staszów (długość trasy ok. 45 km)
- Mała Pętla Staszowska: Staszów – Kurozwęki – Czernica – Podgębówiec – Sztombergi – Wiśniowa – Golejów (długość ok. 30 km)
- Ścieżka przyrodnicza „Staszów i okolice” – szlak pieszy zielony (długość – 20 km)
- Enduro w kamieniołomach w Smerdynie
- Muzeum Ziemi Staszowskiej
- Stara Latarnia Leśna w Wiązownicy-Kolonii
- Stara szkoła w Wiązownicy-Kolonii
- Pałac Kollatajów w Wiśniowiej z lat pamięci H. Kollataja
- Kościół pw. Przemienienia Pańskiego i Ducha Świętego w Wiśniowiej
- Poduchownej z sercem H. Kollataja

6 OSIĘK

- „Dni Osieka” (lipiec)
- Siłownia zewnętrzna
- Boisko „Orlik” w Osieku
- Stadion MKP Piast w Osieku
- Uroczystości rocznicowe upamiętniające „Bitwę o Osiek”

7 ŁONIOŃ

- Łowisko wędkarskie w Świniarach Nowych
- Zbiornik wodny w Piasecznie (pokopanianny)
- Prywatne stawy hodowlane w Zawidzy
- Siłownia zewnętrzna
- Stadiony gminne w Łonowie i Świniarach
- Kort tenisowy przy stadionie w Łonowie

8 KOPRZYWNICA

- Szlak Jakubowy
- Szlak Jagielloński
- Szlak Jakłkowy
- Sakroturystyczny Szlak Pątniczy
- Sieć geocachingowa
- Kompleks wodno-rekreacyjny (zalew w Koprzywnicy)
- Prom lokalny (Koprzywnica – Tamobrzeg) wraz z rekonstrukcją przejścia granicznego z okresu zaborów
- Trasa rowerowa śladem infrastruktury myśliwskiej – 14 km
- Trasa nordic walking: zielona – 2,5 km, czerwona – 5 km
- Trasy rowerowe wąwozami lessowymi lub wśród sadów jabłoniowych
- Trasa kajakowa – spływ rzeką Koprzywniaką (w trakcie realizacji)
- Ścieżka sportowa łącząca siłownię napowietrzną w miejscowościach: Koprzywnica, Dmosice, Błonie, Krzcin
- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu (rekomendacja Green Velo – miejsce przyjazne rowerzystom)

9 KLIMONTÓW

- Skatepark
- Orlik
- Stadion LKS Klimontowianka
- Siłownia zewnętrzna
- Gminne Śniadanie Wielkonoce
- Uroczystości rocznicowe bitwy pod Konarami
- Piknik rybacki i „Gala Kryształowego Berła”
- Jarmark na św. Jacka w Klimontowie
- Pasterka Betlejska w Ossolinie
- Podaruj Dzieciom Słońce – wydarzenie charytatywne
- Stok narciarski w Konarach
- Wakacyjne pikniki i spotkania integracyjne
- Czerwony szlak Gołoszyce – Piotrowice (99 km)
- Zielony szlak Chańcza – Pielaszów (110 km)
- Trasa rowerowa PTTK Sandomierz
- Rowerowy Szlak Architektury Obronnej
- Sandomierski Szlak Jakłkowy
- Szlak świętego Józefa
- Świętokrzyski Szlak Literacki
- Szlak rowerowy Green Velo

10 SAMBORZEC

- Sandomierski Szlak Winiarski
- Sandomierski Szlak Jakłkowy
- Boisko „ORLIK” w Samborcu
- Święto Kwitnącej Jabłoni w Samborcu
- Szlak rowerowy Green Velo

11 SANDOMIERZ

- Bulwar im. Marszałka Józefa Piłsudskiego
- Park Piszczel
- Kino „Starówka”
- Chorągiew Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej
- Pływalnia kryta „Błękitna fala”
- Centrum Fitness
- Centrum Rekreacji
- Korty tenisowe
- Siłownia
- Park Osiedlowy przy ul. Baczyńskiego
- Park Saskich
- Stadion Miejski
- Plac zabaw i obiekty MOSiR na os. Huta
- Ciąg pieszo-rowerowy: ul. Krakowska – Podwale – Tatarska oraz ul. Podwale Dolne do Parku Piszczel
- Ścieżki rowerowe
- Szlak Green Velo

12 OBRAZÓW

- Europejskie Święto Jabłki w Obrazowie
- Dzień Dziecka organizowany przez szkoły oraz Gminną Bibliotekę Publiczną w Obrazowie
- Izba Tradycji Ogrodniczej w Obrazowie
- Zbiornik rekreacyjny w Obrazowie i Zdanie
- Kompleks boisk „Orlik” przy Szkole Podstawowej w Obrazowie
- Boisko wielofunkcyjne w Kleczanowie oraz Błicy
- Samorządowe Centrum Kultury w Obrazowie
- Sandomierski Szlak Jakłkowy
- Bieg o Kryształowe Jabłko Wójta Gminy Obrazów
- Bieg z okazji Dnia Kobiet w Błicy

13

LIPNIK

- Altany i place zielone
- Place zabaw dla dzieci
- Teren rekreacyjny wokół ruin zamku w Międzygórzu
- Niebieski szlak pieszy
- Solecki szlak rowerowy
- Planowane utworzenie rowerowego szlaku Arińskiego

14

OPATÓW

- Opatowska Podziemna Trasa Turystyczna
- Dom Muzealny – Muzeum Ziemi Opatowskiej, Muzeum Geodezji i Kartografii
- Zwierzyniec – mini zoo przy Domu Pomocy Społecznej w Zochinku
- Alpakraina – Świętokrzyska Kraina Alpak, Karwów
- Gody Opatowskie
- Festyn Majowy
- Jarmark Opatowski
- Opatowskie Spotkania Pojazdów Dawnych (sierpień)
- Święto Krówki Opatowskiej
- Opatowska Jesień Literacka
- Trzy łowiska wędkarskie w miejscowościach: Karwów, Podole, Zochinek
- Niebieski szlak pieszy (50 km)
- Czerwony szlak pieszy (93 km)
- Czerwony szlak rowerowy (30 km)
- Niebieski szlak rowerowy (38 km)
- Zielony szlak rowerowy (30 km)
- Złoty szlak rowerowy (34,1 km)
- Rowerowy Szlak Architektury Obronnej
- Transwojewódzki Szlak Rowerowy Berlin – Lwów
- Sandomierski Szlak Regionalny
- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo
- Szlak czerwony: Cedzyna – Opatów (84 km)
- Szlak nordic walking: czerwony (6,9 km), zielony (5,4 km)
- Możliwość zdobycia Regionalnej Odnaki Turystycznej-Krajoznawczej „Turysta Ziemi Opatowskiej”

15

WOJCIECHOWICE

- Restauracja „Brylant”
- Park podworski w miejscowości Gierczyce
- Zielony szlak rowerowy im. Witolda Gombrowicza
- Stadion sportowy z boiskiem wielofunkcyjnym, siłownią zewnętrzną i placem zabaw w Wojciechowicach

16

WILCZYCE

- Dobrocka Dolina
- „Orlik” w Łukowie
- Dworek Wilczyce w miejscowości Wilczyce
- Czarny i niebieski szlak rowerowy
- Szkoła kolarska Race Squad w Wilczycach

17

DWIKOZY

- Park Zieloniec wraz z amfiteatrem w Dwikozach
- Amfiteatr przy stadionie sportowym w Dwikozach
- Stadion sportowy oraz boisko wielofunkcyjne
- Orlik 2012 w Dwikozach
- Dwie stadyny koni w miejscowościach: Kolonia Gałkowiec oraz Rzeczyca Mokra
- Niebieski szlak rowerowy: Sandomierskie Krajobrazy
- Czerwony szlak rowerowy: Słupca

18

ZAWICHOST

- Bieg Świętojański (druga połowa czerwca)
- „Wianki” (druga połowa czerwca) – festyn rodzinny, występy artystyczne
- Trasa kajakowa z Sandomierza do Zawichostu

19

OŻARÓW

- Stadion Miejski w Ożarowie z infrastrukturą towarzyszącą
- Kryta pływalnia „Neptun”
- Muzeum Wsi w Maruszowie
- Kino za Rogiem

20

TARŁÓW

- Potoczek – szlak im. Witolda Gombrowicza, prowadzący przez miejscowości związane z pisarzem i jego rodziną
- Przystan rowerowa w Tarłowie (trasa zbiegająca z Green Velo przez gminy: Bałtów, Solec, Lipsko, Tarłów)

Szlak świętokrzyskiej przygody

DOLINA WISŁY

1 PACANÓW

- Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie
- Park Edukacyjny Akademia Bajki

3 POŁANIEC

- Dziecięcy szlak dinozaurów
- Elektrownia Połaniec
- „Narodowe Czytanie”
- Dzień Dziecka
- Wakacje z Centrum Kultury i Sportu w Połaniu

4 RYTWIANY

- Zamkowy plac zabaw przy ruinach Zamku w Rytwianach
- Plac zabaw w poszczególnych miejscowościach
- Ogólnodostępne boiska szkolne przy szkołach w Rytwianach, Sichowie Dużym, Strzegomiu,
- Boisko „Orlik” w Sichowie Dużym
- Boisko Klubu Sportowego Baszta Rytwiany
- „Wielki Zachwyt Błotem” w Sichowie Dużym
- Ścieżka edukacyjna 12 rzeźb historycznych postaci umiejscowionych dookoła zamku w Rytwianach
- Kajakowy szlak edukacji ekologiczno-przyrodniczej na trasie Rytwiany Połaniec (Winnica) (20 km)
- Ścieżka przyrodniczo-leśna „Obok Pustelni Złotego Lasu”

5 STASZÓW

- Ścieżka edukacyjna „Walory ekologiczne i przyrodnicze naszej gminy”
- Ścieżka edukacyjna „Golejów kraina jezior”
- Ścieżka edukacyjna „Moc przyrody – Park Miejski im. Górników Siarkowych”
- Stara szkoła w Wiązownicy-Kolonii

6 OSIEK

- Kopalnia siarki w Osieku

7 ŁONIÓW

- Zakład Przetwórstwa Owoców w Jasienicy

8 KOPRZYWNICA

- Gra terenowa „Questing Cysterski Skarb”
- Koprzywnica PatrzyMy – projekt odkrywania lokalnej historii

9 KLIMONTÓW

- Plac zabaw dla dzieci
- Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Klimontowie
- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Klimontowie

10 SAMBORZEC

- Nowoczesne place zabaw
- Kina plenerowe organizowane przez GOK Samborzec, w okresie letnim
- Piknik z okazji Dnia Dziecka w Samborcu
- Gminna Biblioteka Publiczna w Samborcu
- Przetwórnia owoców – ZPO SAMBOR
- Grupa producencka Złoty Sad w Samborcu
- Grupa producencka Sangrow w Zajeziorku

11 SANDOMIERZ

- Park Saskich
- Park Piszczele
- Park na osiedlu Bączyńskiego
- Bulwar im. Marszałka Piłsudskiego
- Rejsy po Wiśle
- Park Piszczele – ścieżka przyrodniczo-edukacyjna
- Szklany spacer
- Starówka Sandomierska
- Park na osiedlu Bączyńskiego
- Park Saskich
- Biblioteka Miejska im. Jana Długosza – stara zecarnia

12 OBRAZÓW

- Teren przy zbiorniku wodnym w Obrazowie wraz z infrastrukturą
- Place zabaw dla dzieci
- Cmentarzysko kurhanowe w Kleczanowie i Świątocy

13 LIPNIK

- Plac zabaw dla dzieci
- Planowane utworzenie parku edukacyjnego na terenie po byłym parku cukrowniczym we Włostowie wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjnych, miejsc do odpoczynku oraz założenie tablic edukacyjno-informacyjnych

14 OPATÓW

- Plac zabaw Promenada – w okresie zimowym Lodowisko Promenada
- Muzeum Geodezji i Kartografii – Muzeum Ziemi Opatowskiej
- Podziemna trasa turystyczna
- Warsztaty Krówkarenka – Krówki Opatowskiej
- Warsztaty „Mały Mistrz Kuchni”

15 WOJCIECHOWICE

- Szkoła Podstawowa z oddziałem przedszkolnym
- Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji Gminy Wojciechowice „Dzieci naszym dobrem”, prowadzące 3 szkoły podstawowe wraz z przedszkolami
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Bidzinach
- Oddziały przedszkolne przy Publicznych Szkołach Podstawowych
- Plac zabaw dla dzieci

16 WILCZYCE

- Plac zabaw dla dzieci
- Skwerek przy Urzędzie Gminy w Wilczycach
- Stadion sportowy w Wilczycach
- Biblioteka Publiczna
- Szkoła w Wilczycach
- Świetlice środowiskowe w Pielaszowie i Tułkowicach

17 DWIKOZY

- Warsztaty kulinarne w Inkubatorze Przetwórczym
- Warsztaty geologiczne w Górach Pieprzowych

19 OŻARÓW

- Muzeum Wnętrz Dworskich w Śmiłowie
- Ścieżka edukacyjna przy Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Ożarowie
- Szlakiem przydrożnych kapliczek i figur po gminie Ożarów

20 TARŁÓW

- Muzeum Regionalne w Brzozowej

POWIAT SANDOMIERSKI

- Muzeum Zamkowe w Sandomierzu
- Towarzystwo Naukowe Sandomierskie

Zielona Szkoła

DOLINA WISŁY

3

POŁANIEC

- Podróże statkiem – wycieczki rzeczne z Połania do Sandomierza
- Spływ kajakowy po Wiśle
- Galeria Kościuszkowska w zabytkowym Dworze szlacheckim, znajdującym się w zespole parkowo-dworskim w Ruszcy
- Rewitalizacja Kopca Kościuszki
- Zagospodarowanie terenu Zamczysko Turskie

4

RYTWIANY

- Podróż szlakiem świętokrzyskich winnic

5

STASZÓW

- Budowa ścieżki rowerowej: Długość – 24 km – czerwony szlak: Staszów Ratusz – ul. Kościelna – ul. 11 Listopada – ul. Langiewicza ul. Cmentarna – Pocieszka – Dobra – Wiśniowa Poduchowna – Wiśniowa – Łukawica – Smerdyna – Wiązownica Mała – Wiązownica – Kolonia – Wiązownica Duża
- Centrum Myśli Konstytucyjnej w Wiśniowej
- Rewitalizacja starego młyna jako nowa instytucja kultury
- "Pętla Staszowska", trasa o długości 26 km obejmująca zasięgiem gminę Staszów, Rytwiany i Oleśnicę, łącząc się z istniejącymi już szlakami

7

ŁONIÓW

- Stworzenie Centrum Dydaktyczno-Ekologicznego wraz z infrastrukturą zewnętrzną, zlokalizowanego przy zbiorniku wodnym w Świniarach Nowych, powstałym po wyrobisku piasku szklarskiego
- Utworzenie targowiska, gdzie odbywałaby się sprzedaż lokalnych produktów (lokalizacja: przy skrzyżowaniu dróg krajowych 79 i 9)
- Ścieżki rowerowe
- Przystosowywanie infrastruktury do organizacji spływów kajakowych
- Montaż ekologicznych ławek umożliwiających m.in. ładowanie telefonów przy wykorzystaniu ekologicznych źródeł energii, dostęp do WIFI

10

SAMBORZEC

- Budowa budynku GOK w Samborcu
- Zagospodarowanie zbiorników wodnych i terenów wokół nich
- Oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie (kościół, Dworek Skotnickich, grupy producenckie, przetwórnice, winnice oraz budowa ścieżek rowerowych do tych miejsc)

11

SANDOMIERZ

- Budowa Centrum Kultury i Dialogu Społecznego z zapleczem konferencyjno-hotelowym
- Rozbudowa ścieżek rowerowych
- Utworzenie Sandomierskiego Centrum Wspólnoty i Pamięci
- Powrót do tradycji dawnego szlaku handlowego i tradycji kupieckich skupionych wokół Wisły
- Budowa centrum edukacyjnego Sandomierza pod kątem dzieci i młodzieży „Kopernik w Sandomierzu”
- Budowa „Sandomierskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej”

14

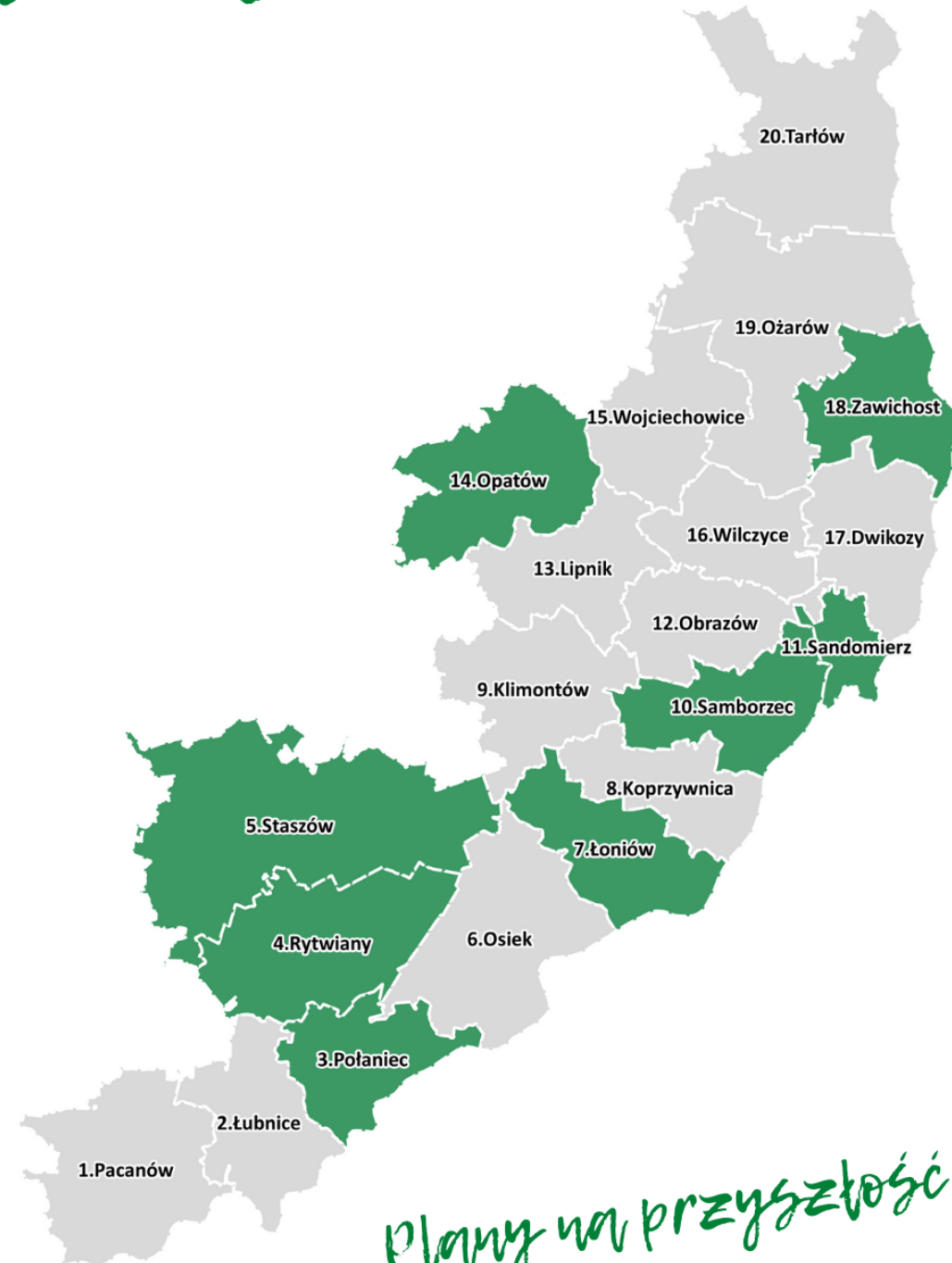
OPATÓW

- Stworzenie Centrum templariuszy
- Budowa pola kamperowego
- Ścieżki rowerowe

18

ZAWICHOST

- Podróże statkiem – wycieczki rzeczne z Sandomierza do Zawichostu
- Spływ kajakowy po Wiśle
- Muzeum Regionalne w Zawichostcie

plany na przyszłość

Poniżej przedstawiono bazę projektów, których realizacja przyczyni się do uzupełnienia oferty obszarów tematycznych w ramach projektu *Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości*. Wpłynie ona nie tylko na jakość oferowanej oferty edukacyjnej, ale również na rozwój społeczno-gospodarczy poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, podnosząc jakość życia mieszkańców i poziom lokalnej przedsiębiorczości, zapewniając szeroki dostęp do kultury oraz tworząc miejsca spędzania czasu wolnego skierowane zarówno do lokalnej społeczności, jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie stanu środowiska przyrodniczego.

 - zgodność projektów z obszarem tematycznym

Tabela 1| Baza projektów strategicznych gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły

Gmina	Projekt	Kwota	Rozsmakuj się Zanurz się w naturze	W nurcie historii	Meandry kultury	Szlak świątokrzyżskiej przęgody	Zielona szkoła
Gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły	Główny projekt strategiczny <i>Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości</i>						
Dwikozy	Interaktywne oznakowania atrakcji turystycznych	300 000,00 zł					
Dwikozy	Letni tor saneczkowy	5 000 000,00 zł					
Dwikozy	Spływ kajakowy na rzece Opatówka	4 500 000,00 zł					
Dwikozy	Wypożyczalnia rowerów	100 000,00 zł					
Dwikozy	Utworzenie i oznakowanie szlaku rowerowego	1 500 000,00 zł					
Dwikozy	Zakup i zamontowanie budek łęgowych dla jerzyków	20 000,00 zł					
Dwikozy	Centrum Edukacji Geologiczno-Przyrodniczej w Górach Pieprzowych						
Gmina Dwikozy - Gmina Wilczyce	Budowa ścieżki rowerowej („rowerowo-turystycznej”) pn. "Orla pętla" (wypożyczalnia rowerów, dom Wincentego Burka, punkt widokowy, tyrolka 250 m, miejsce czerpania wody, miejsce wypoczynku nad rzeką, baszta, Latarnia Chocimska i inne atrakcje lokalne)	7 000 000,00 zł					

Klimontów	Budowa tras rowerowych wraz z infrastrukturą rowerową i miejscami do odpoczynku	1 000 000,00 zł							
Klimontów	Wytyczenie oraz konserwacja istniejących szlaków turystycznych	100 000,00 zł							
Klimontów	Wykonanie robót remontowych i zabezpieczających obszar wodny przy terenach rekreacyjno-wypoczynkowych na terenie gminy	500 000,00 zł							
Klimontów	Promocja walorów turystycznych oraz historycznych Gminy Klimontów	500 000,00 zł							
Klimontów	Stworzenie miejsc rekreacyjno-turystycznych w sołectwach. Budowa placów zabaw, altan, miejsc wypoczynku i integracji społecznej itd.	500 000,00 zł							
Klimontów	Infrastruktura edukacyjna, sportowa: Budowa bazy rekreacyjno-sportowej i społecznej (skate-park, korty tenisowe, letnie baseny, boisko ze sztuczną nawierzchnią i balonem, tor rowerowy) przy istniejących obiektach LKS Klimontowianka, budowa siłowni gminnej	5 000 000,00 zł							
Klimontów	Zielono-niebieska infrastruktura - nasadzenia, ogrody, nasadzenia przy istniejącej alei kasztanowej itp.	500 000,00 zł							
Klimontów	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych: Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego na terenie Miasta Klimontów, zagospodarowanie terenów zielonych: alejki z ławkami, ogródki zabaw dla dzieci, siłownie zewnętrzne, muszla koncertowa, ścieżka zdrowia, fontanna	6 000 000,00 zł							
Klimontów	Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego: Prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Klimontów	1 000 000,00 zł							
Klimontów	Realizacja zaplanowanego kalendarza wydarzeń oraz imprez kulturalnych	200 000,00 zł							
Klimontów	Zagospodarowanie terenów zielonych: poprawa estetyki Parku Katyńskiego, alejki z ławkami, poprawa oznakowania dębów pamięci, tabliczki, itp.	200 000,00 zł							
Koprzywnica	Trasa rowerowa Koprzywnica - długość trasy: 13 074 m	1 300 000,00 zł							
Koprzywnica	Rewitalizacja kompleksu wodno-rekreacyjnego poprzez utworzenie Centrum Edukacji Ekologicznej, Turystycznej i Kulturowej wraz z infrastrukturą zewnętrzną zlokalizowanego przy zalewie w Koprzywnicy	10 000 000,00 zł							
Lipnik	Ścieżki rowerowe w gminie Lipnik (szlak rowerowy ariański i szlak rowerowy sołecki): utworzenie szlaku turystycznego śladami Kultury Ariańskiej	200 000,00 zł							
Lipnik	Zagospodarowanie terenu przy ruinach zamku w Międzygórzu wraz z zapleczem gastronomicznym oraz niezbędną infrastrukturą dla turystów	1 500 000,00 zł							
Lipnik	Utworzenie kompleksu turystyczno - rekreacyjnego zimowego SKY TOR dla dzieci i młodzieży	5 000 000,00 zł							

Lipnik	Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku w Męczennicach z przeznaczeniem na bazę turystyczną	1 000 000,00 zł						
Lipnik	Zagospodarowanie terenu i utworzenie punktu informacji turystycznej w budynku Zboru Ariańskiego we Włostowie	4 000 000,00 zł						
Lipnik	Zagospodarowanie ruin budynku Oficyny Pałacowej we Włostowie z udostępnieniem dla turystów	5 000 000,00 zł						
Łoniów	Utworzenie ścieżki rowerowej wiodącej przez kilka gmin w pobliżu malowniczej rzeki Wisły	300 000,00 zł						
Łoniów	Stworzenie Centrum dydaktyczno-ekologicznego wraz z infrastrukturą zewnętrzną zlokalizowanego przy zbiorniku wodnym w Świnarach Nowych, powstałym po wyrobisku piasku szklarskiego	3 000 000,00 zł						
Łoniów	Szlak edukacyjny uwzględniający walory przyrodniczo-historyczne	400 000,00 zł						
Łubnice	Wyznaczenie trasy turystycznej łączącej gminy partnerskie - ścieżki rowerowej w gminie Łubnice jako dojazd do atrakcji lokalnych - np. po starym torowisku kolejki wąskotorowej	500 000,00 zł						
Łubnice	Wypożyczenie kompleksowe Centrum Informacji Turystycznej położonego w Parku Lipiny w Łubnicach (meble, rzutniki, monitory, gabloty)	500 000,00 zł						
Łubnice	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w miejscowości Budziska (Zbiornik wodny Żwirownia)	5 000 000,00 zł						
Obrazów	Ścieżki, szlaki rowerowe wraz z infrastrukturą: parking rowerowy, toalety, budowa wieży widokowej, oznakowanie szlaku	4 000 000,00 zł						
Obrazów	Stworzenie miejsc rekreacyjno-turystycznych w sołectwach. Budowa placów zabaw, altan, miejsc wypoczynku i integracji społecznej itd.	200 000,00 zł						
Obrazów	Realizacja zaplanowanego kalendarza wydarzeń oraz imprez kulturalnych	300 000,00 zł						
Opatów	Szlaki turystyczne/rowerowe/piesze z infrastrukturą, w tym wykonanie MOR/MOP; oznakowanie oraz konserwacja istniejących szlaków turystycznych, oznakowanie obiektów i atrakcji turystycznych, wyposażenie w niezbędną małą architekturę, budowa i rozwój infrastruktury turystycznej (pole camperowe/kempingowe Zochcinek, Karwów); zagospodarowanie centrów miejscowości, terenów zielonych w miejsca aktywności społecznej, wypoczynku, aktywności dzieci/młodzieży (plac zabaw, siłownię zewnętrzne, skateparki); promocja produktów turystycznych, dziedzictwa historycznego i produktów regionalnych	900 000,00 zł						

Opatów	Budowa ścieżki rowerowej łączącej Opatów z Iwaniskami Green Velo (połączenie ze ścieżką rowerową Green Velo)	9 600 000,00 zł						
Opatów	Modernizacja i zagospodarowanie zbiorników wodnych w Zochcinku, Podolu oraz zagospodarowanie terenu po byłym kamieniołomie w Podolu	300 000,00 zł						
Opatów	Renowacja i zagospodarowanie Bramy Warszawskiej oraz jej otoczenia	200 000,00 zł						
Opatów	Zagospodarowanie terenu przy basenie w infrastrukturę turystyczno-sportowo-rekreacyjną	200 000,00 zł						
Osiek	Wyznaczenie trasy turystycznej łączącej gminy partnerskie - utworzenie ścieżki rowerowej z infrastrukturą miejsc rekreacji i wypoczynku, oznakowanie	400 000,00 zł						
Ożarów	Prywatne muzeum wsi w Maruszowie P. Edwarda Ziarko (oznakowanie trasy, tablice informacyjne)	20 000,00 zł						
Ożarów	Kościół drewniany w Glinianach pochodzący z 1595 roku (oznakowanie trasy, tablice informacyjne)	20 000,00 zł						
Ożarów	Nadwiślański szlak artystyczny (oznakowanie trasy, tablice informacyjne, budowa parkingu dla rowerów w miejscowości Biedrzychów przy remizie strażackiej, budowa toalety, serwis rowerowy, stojaki rowerowe, altana wraz z wyposażeniem {ławki, stoły, wyposażenie ogniska} wraz z grillem, budowa wieży widokowej na wzgórzu w Biedrzychowie, budowa altany wraz z wyposażeniem, wykup gruntu pod wieżę widokową)	700 000,00 zł						
Pacanów	Utworzenie ścieżki rowerowej - szlaku turystycznego Doliną Wisły, łączącego gminę Łubnice z gminą Pacanów -oznakowanie trasy	15 000,00 zł						
Pacanów	Budowa infrastruktury turystycznej (punkt ładowania pojazdów elektrycznych, urządzeń mobilnych, budowa funkcjonalnego parkingu dla turystów przy Europejskim Centrum Bajki i Parku Edukacyjnym w Pacanowie)							
Połaniec	Renowacja i adaptacja zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w miejscowości Ruszcza – gmina Połaniec w celu ochrony dziedzictwa kulturowego regionu	8 000 000,00 zł						
Połaniec	Tworzenie szlaku turystycznego, wspólne oznakowanie, elementy małej architektury, monitoring w najważniejszych miejscach na odcinku przebiegającym przez gminę:	205 000,00 zł						
	1. Oznakowanie pionowe i poziome (ok. 200 szt.), dodatkowo oznakowanie atrakcji, noclegów, lokali gastronomicznych, drogowskazy na trasie	90 000,00 zł						
	2. Ławki, stoły, kosze	25 000,00 zł						

Połaniec	3. Monitoring w najważniejszych miejscach na trasie	80 000,00 zł						
	4. Miejscowe obsługi rowerów (3 szt.)	10 000,00 zł						
	Odcinek trasy rowerowej - utwardzenie drogi w międzywał, poszerzenie pasa ul. Żapniowska, ścieżka rowerowa w m. Maśnik po koronie wału Kanał Strumień (brzeg prawy):	430 000,00 zł						
	1. Utwardzenie ok. 800 m – przy elektrowni i w międzywał, ścieżka rowerowa w m. Maśnik po koronie wału Kanału Strumień (brzeg prawy)	130 000,00 zł						
	2. Poszerzenie ul. Żapniowskiej – chodnik i pas pieszo-rowerowy	300 000,00 zł						
Połaniec	Galeria Kościuszkowska w zabytkowym Dworcu szlacheckim, który znajduje się w zespole parkowo-dworskim w miejscowości Ruszcza:	1 750 000,00 zł						
	1. Utworzenie Galerii Kościuszkowskiej i Izby Pamięci w Dworcu w miejscowości Ruszcza wraz z wyposażeniem	1 500 000,00 zł						
	2. Miejsce postoj i wypoczynku w miejscowości Ruszcza (stojak na rowery, altana, grill, WC)	250 000,00 zł						
Połaniec	Punkt ładowania pojazdów elektrycznych i urządzeń mobilnych	15 000,00 zł						
Połaniec	Budowa stancji kajakowej i pomostów na rzece Czarnej w miejscowości Winnica	200 000,00 zł						
Połaniec	Rewitalizacja Kopca Kopciuszki wraz z monitoringiem i miejscem wypoczynku	460 000,00 zł						
Połaniec	Zagospodarowanie terenu Zamczysko Turskie:	152 000,00 zł						
	1. Przystań w Tursku Małym Kolonia	65 000,00 zł						
	2. Miejsce postoj i wypoczynku (stojaki na rowery, altana, grill, WC, parking)	87 000,00 zł						
Połaniec	Zagospodarowanie zbiornika wodnego przy rzece Wschodniej w Połańcu na miejsce wykorzystane do kąpeli oraz rekreacji i wypoczynku	10 000 000,00 zł						
Połaniec	Mały Rynek – utworzenie miejsca przeznaczonego do sprzedaży lokalnych produktów	5 000 000,00 zł						
Połaniec	Zamontowanie na trasie rowerowej licznika rowerowego zliczającego przejeżdżające rowery	30 000,00 zł						
Rytwiany	„Laboratorium przestrzeni”- cykl spotkań twórczych mających na celu zagospodarowanie wyznaczonych miejsc na terenie Gminy artystycznymi obiektami i instalacjami w postaci rzeźb, kompozycji przestrzennych itp.	2 000 000,00 zł						
Rytwiany	Podróż szlakiem świętokrzyskich winnic	500 000,00 zł						

Samborzec	Ścieżki rowerowe – budowa trasy rowerowej oraz utworzenie miejsc obsługi rowerzystów	3 000 000,00 zł						
Samborzec	Wsparcie dla rozwoju agroturystyki na terenie obszaru Doliny Wisły	600 000,00 zł						
Samborzec	Zagospodarowanie zbiorników wodnych i terenów wokół nich	6 000 000,00 zł						
Samborzec	Oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie (kościół, Dworek Skotnickich, grupy producenckie, przetwórnice, winnice) oraz budowa ścieżek rowerowych do tych miejsc	6 000 000,00 zł						
Powiat sandomierski	Budowa powiatowego centrum winiarstwa i produktu lokalnego (gotowy do realizacji, jest projekt i pozwolenia). Centrum będzie zlokalizowane na działce z tarasem widokowym obok Klasztoru O. O. Dominikanów w Sandomierzu, którzy posiadają ogromne tradycje winiarskie. Projekt jest świetnym uzupełnieniem wszystkich ścieżek rowerowych. Pozwoli na skupienie wielu środowisk związanych z turystyką oraz promocję różnego rodzaju produktów zarówno lokalnych, jak i regionalnych	15 000 000,00 zł						
Sandomierz	Rozwój potencjału turystycznego terenu OSI poprzez promocję produktów regionalnych oraz stymulowanie turystyki prozdrowotnej: a) Wspólny produkt turystyczny promujący walory przyrodnicze, kulturalne i endogeniczne miast partnerskich b) Wsparcie mieszkańców, rozwoju NGO i MSP w procesie tworzenia lokalnych produktów turystycznych, tworzenie miejsc pracy i rozwój regionu	6 000 000,00 zł						
Sandomierz	Poprawa infrastruktury turystycznej poprzez budowę nowych ścieżek rowerowych, turystycznych łączących sąsiednie miasta partnerskie. Budowa szlaku pieszo-rowerowego Gminy Sandomierz z infrastrukturą typu stacja ładowania pojazdów, stacja park&ride, stacja naprawcza rowerów, wiata, ławki itp. info - kiosk, aplikacja mobilna (ok. 3,7 km)	10 000 000,00 zł						
Sandomierz	Rozwój infrastruktury kulturalnej ze szczególnym uwzględnieniem historii, tradycji regionu. Sandomierz - Budowa Centrum Kultury i Dialogu Społecznego z zapleczem konferencyjno-hotelowym, technicznym, hotelowym i gastronomicznym	15 000 000,00 zł						
Sandomierz	Utworzenie Sandomierskiego Centrum Wspólnoty i Pamięci – będącego centrum dialogu kulturowego, nawiązującego do zgody sandomierskiej, edukującego i utrwalającego pamięć i tradycje wielokulturowości jaką „od zawsze” charakteryzował się Sandomierz	4 000 000,00 zł						
Sandomierz	Powrót do tradycji dawnego szlaku handlowego i tradycji kupieckich skupionych wokół Wisły	3 000 000,00 zł						

Sandomierz	Budowa centrum edukacyjnego Sandomierza pod kątem dzieci i młodzieży „Kopernik w Sandomierzu”	4 000 000,00 zł							
Staszów	Zagospodarowanie terenów zielonych - miejsca aktywności społecznej	5 000 000,00 zł							
Staszów	Przygotowanie przystani wodnych, plaż i zagospodarowanie rzeki Czarnej Staszowskiej	11 000 000,00 zł							
Staszów	Turystyka rowerowa z infrastrukturą	2 000 000,00 zł							
Staszów	Utworzenie szlaków i przystani wodnych	1 500 000,00 zł							
Staszów	Budowa ścieżki rowerowej na szlaku DOLINA WISŁY ok. 24 km - dojazd do zabytków, miejsc marek lokalnych, agroturystyka, punkty postojowe (odpoczynku)	4 292 000,00 zł							
Staszów	Utworzenie Centrum Myśli Konstytucyjnej w Wiśniowej	1 000 000,00 zł							
Tarłów	Wykonanie spójnego oznaczenia szlaków – tablice informacyjne (dotyczące doliny Wisły); Budowa altan widokowych w dolinie Wisły (Ciszyca Górna, Ostrów, Wesołówka, Sulejów, Ciszyca Przewozowa, Słupia Nadbrzeżna)	2 000 000,00 zł							
Tarłów	Utworzenie spływu kajakowego po Kamiennej i Wiśle	1 000 000,00 zł							
Tarłów	Utworzenie Pawilonu sportowo-rekreacyjnego w Wólce Tarłowskiej	4 000 000,00 zł							
Wojciechowice	Rewitalizacja działki 295 w Wojciechowicach (duża altana z murowanym grillem, boisko wielofunkcyjne, stojaki na rowery, infrastruktura związana z miejscem na ognisko, tablica multimedialna nawiązująca do kultury mierzanowickiej, rozbudowa istniejącego placu zabaw dla dzieci)	5 000 000,00 zł							
Wojciechowice	Utworzenie sieci szlaków rowerowych - dojazd do atrakcji lokalnych z infrastrukturą (oznakowanie szlaku, stojaki na rowery)	2 000 000,00 zł							
Zawichost	Budowa trasy pieszo-rowerowej o długości ok. 1 km w pasie widokowym wzdłuż Wisły wraz z małą infrastrukturą wzdłuż Wisły w Zawichoście (z dojściem do atrakcji lokalnych) z infrastrukturą	1 000 000,00 zł							
Zawichost	Budowa parkingu dla kamperów (uzbrojenie, utwardzenie terenu, infrastruktura kamperowa, instalacje wodno-kanalizacyjne i elektryczne, automatyka parkingowa itp.)	2 000 000,00 zł							
Zawichost	Podróże statkiem – wycieczki rzeczne z Sandomierza do Zawichostu								
Zawichost	Uruchomienie spływu kajakowego po Wiśle								
Zawichost	Utworzenie Muzeum Regionalnego w Zawichoście								

Projekty poboczne

Przedstawione projekty poboczne gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły powiązane są nie tylko z branżą turystyczną, ale również z pozostałymi aspektami wpływającymi na jakość życia mieszkańców, środowisko, poziom konkurencyjności gospodarczej, aktywność obywatelską czy też stan infrastruktury technicznej. Umożliwią one realizację wyznaczonych celów strategicznych nie tylko w ramach Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030, ale również opracowanych na poziomie gminnym, kształtujących politykę rozwojową samorządów terytorialnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Tabela 2 | Projekty poboczne wskazane do realizacji przez gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły

Obszar tematyczny	Projekt inwestycyjny	JST	Kwota
Efektywność energetyczna	Doposażenie budynków użyteczności publicznej w urządzenia OZE wraz z magazynem energii	Dwikozy	4 000 000,00 zł
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Dwikozy	Dwikozy	3 000 000,00 zł
	Stacja ładowania samochodów elektrycznych	Dwikozy	2 000 000,00 zł
	Zakup taboru energooszczędnych samochodów zgodnie z potrzebami poszczególnych gmin	Dwikozy	6 000 000,00 zł
	Montaż paneli fotowoltaicznych w obiektach użyteczności publicznej na terenie gminy	Klimontów	500 000,00 zł
	Projekty parasolowe	Klimontów	1 500 000,00 zł
	Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze publicznym poprzez termomodernizację budynków w gminie Klimontów	Klimontów	9 000 000,00 zł
	Dofinansowanie wymiany niskosprawnych źródeł spalania paliw w budynkach mieszkalnych	Klimontów	500 000,00 zł
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Koprzywnica	Koprzywnica	14 000 000,00 zł
	Wymiana oświetlenia na energooszczędne, działania proekologiczne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Koprzywnica	5 000 000,00 zł
	Wymiana oświetlenia na energooszczędne, działania proekologiczne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Łonów	5 000 000,00 zł
	Fotowoltaika (budynek Urzędu Miejskiego w Ożarowie)	Ożarów	300 000,00 zł

Fotowoltaika (budynek OPS i ŚDS w Ożarowie)	Ożarów	120 000,00 zł
Fotowoltaika (budynek Dworca Autobusowego w Ożarowie)	Ożarów	200 000,00 zł
Fotowoltaika (budowa instalacji na świetlicach wiejskich w 10 miejscowościach: Prusy, Binkowice, Przybysławice, Wyszmontów, Janików, Szymanówka, Lasocin, Nowe, Biedrzychów, Dębno)	Ożarów	500 000,00 zł
Pompa ciepła (Przedszkole Publiczne w Ożarowie)	Ożarów	400 000,00 zł
Instalacje Odnawialnych Źródeł Energii (systemy fotowoltaiczne, pompy ciepła, solary)	Połaniec	3 000 000,00 zł
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Połaniec	Połaniec	20 000 000,00 zł
Zakup energii elektrycznej	Połaniec	50 000 000,00 zł
Modernizacja i remont istniejącej sieci ciepłowniczej na terenie gminy Połaniec	Połaniec	10 000 000,00 zł
Projekty w ramach klastra energii	Połaniec	30 000 000,00 zł
Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie gminy Połaniec	Połaniec	6 000 000,00 zł
Zakup pojazdów niskoemisyjnych	Połaniec	5 000 000,00 zł
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Opatów	Opatów	3 000 000,00 zł
Modernizacja budynków/dywersyfikacja źródeł ciepła na terenie Opatowa	Opatów	10 000 000,00 zł
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją odnawialnych źródeł energii oraz wdrożeniem inteligentnego sposobu zarządzania energią	Powiat opatowski	3 505 874, 29 zł
Termomodernizacja obiektów publicznych	Rytwiany	8 000 000,00 zł
Modernizacja/budowa/dywersyfikacja źródeł ciepła dla Miasta Sandomierza, w tym OZE	Sandomierz	50 000 000,00 zł
Wymiana pieców i utylizacja azbestu	Staszów	2 000 000,00 zł
Doposażenie budynków oświatowych i użyteczności publicznej w urządzenia OZE wraz z magazynami energii oraz wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią	Powiat staszowski	
Termomodernizacja budynków oświatowych i użyteczności publicznej, w tym budynki ZDP	Powiat staszowski	

Budowa i modernizacja dróg wraz z infrastrukturą techniczną	Budowa dróg gminnych w gminie Połaniec wraz z infrastrukturą techniczną	Połaniec	20 000 000,00 zł
	Przebudowa dróg powiatowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą techniczną	Powiat opatowski	1 300 000,00 zł
	Odbudowa lokalnych dróg na terenie gminy Tartłów	Tartłów	3 000 000,00 zł
	Budowa i przebudowa dróg gminnych	Klimontów	6 000 000,00 zł
	Remont dróg gminnych	Klimontów	2 500 000,00 zł
	Dofinansowanie budowy, przebudowy dróg powiatowych oraz budowa chodników w ciągu dróg powiatowych (dokumentacja projektowa) i partycypacja w kosztach budowy	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Budowa dróg dojazdowych do pól	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Budowa chodników na terenie gminy	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej	Klimontów	1 500 000,00 zł
	Dofinansowanie budowy, przebudowy dróg wojewódzkich (dokumentacja projektowa) i partycypacja w kosztach budowy	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Remont/przebudowa dróg gminnych	Koprzywnica	8 000 000,00 zł
	Remont/przebudowa dróg gminnych	Łonów	10 000 000,00 zł
	Budowa i remont dróg gminnych w gminie Łubnice wraz z infrastrukturą techniczną	Łubnice	9 000 000,00 zł
	Modernizacja, remont i dobudowa oświetlenia na terenie gminy Łubnice	Łubnice	900 000,00 zł
	Remont/budowa dróg gminnych oraz ścieżek rowerowych na terenie Miasta Sandomierza	Sandomierz	60 000 000,00 zł
	Budowa dróg gminnych w gminie Dwikozy wraz z infrastrukturą techniczną	Dwikozy	7 000 000,00 zł
	Modernizacja, remont i dobudowa oświetlenia na terenie miasta i gminy Połaniec	Połaniec	1 000 000,00 zł
	Budowa i remont parkingów na terenie miasta i gminy Połaniec	Połaniec	5 000 000,00 zł
	Dobudowa oświetlenia ulicznego LED na terenie gminy Ożarów	Ożarów	1 000 000,00 zł
	Budowa oświetlenia i kanalizacji sanitarnej na terenie Miasta Sandomierza	Sandomierz	60 000 000,00 zł
	Modernizacja, remont i dobudowa oświetlenia na terenie Gminy Dwikozy	Dwikozy	5 000 000,00 zł
	Budowa i modernizacja dróg wraz z infrastrukturą techniczną	Opatów	10 000 000,00 zł
	Przebudowa dróg powiatowych na odcinkach planowanych ścieżek rowerowych w gminach: Połaniec, Łubnice, Rytwiany, Staszów, Osiek	Powiat staszowski	25 000 000,00 zł

	Budowa, przebudowa i remont dróg powiatowych wraz z infrastrukturą techniczną	Powiat staszowski	
Budowa, modernizacja i remont kanalizacji sanitarnej, wodociągowej i gazociągowej	Budowa, modernizacja i remont kanalizacji sanitarnej	Połaniec	10 000 000,00 zł
	Rozbudowa, modernizacja i remont przepompowni ścieków na terenie miasta i gminy Połaniec oraz Oczyszczalni Ścieków w Łęgu	Połaniec	10 000 000,00 zł
	Budowa, remont i modernizacja wodociągu magistralnego sieci wodociągowej	Połaniec	9 000 000,00 zł
	Rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej	Rytwiany	15 000 000,00 zł
	Budowa, modernizacja i remont kanalizacji sanitarnej	Ożarów	
	Przebudowa oczyszczalni ścieków na potrzeby Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulejowie	Powiat opatowski	
	Budowa kanalizacji – w szczególności miejscowości nadwiślańskie	Łonów	40 000 000,00 zł
	Budowa, modernizacja i remont kanalizacji sanitarnej	Dwikozy	10 000 000,00 zł
	Sieć kanalizacyjna	Łubnice	10 000 000,00 zł
	Budowa oświetlenia i kanalizacji sanitarnej na terenie Miasta Sandomierza	Sandomierz	60 000 000,00 zł
	Wymiana sieci wodociągowej	Łonów	5 000 000,00 zł
	Sieć wodociągowa	Łubnice	500 000,00 zł
	Gazyfikacja	Łubnice	
	Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Miasta i Gminy Klimontów	Klimontów	11 000 000,00 zł
	Budowa stacji uzdatniania wody w Klimontowie	Klimontów	10 000 000,00 zł
	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Klimontów (poza Aglomeracją Klimontów – 150 km)	Klimontów	115 500 000,00 zł
	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	Klimontów	2 000 000,00 zł
	Budowa oczyszczalni ścieków (1 szt.)	Klimontów	6 000 000,00 zł
	Rozbudowa i remont obecnej oczyszczalni	Klimontów	14 000 000,00 zł
	Doposażenie zakładu komunalnego	Klimontów	1 700 000,00 zł
	Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków (240 szt.)	Klimontów	2 500 000,00 zł
	Budowa infrastruktury gazowej na terenie gminy Klimontów	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Budowa, modernizacja i remont kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków na terenie miasta i gminy Opatów	Opatów	30 000 000,00 zł

	Modernizacja sieci wodociągowej na terenie miasta i gminy Opatów oraz ujęć wody	Opatów	8 000 000,00 zł
Tworzenie szlaków turystycznych, w tym rowerowych i wodnych wraz z infrastrukturą	Tworzenie szlaków turystycznych	Połaniec	1 200 000,00 zł
	Tworzenie produktu turystycznego bazującego na walorach historycznych i turystycznych gminy Połaniec	Połaniec	15 000 000,00 zł
	Dostosowanie infrastruktury w Gminie do pełnienia funkcji w zakresie sportu i rekreacji (stacje naprawy rowerów, szlaki rowerowe)	Tartów	1 000 000,00 zł
	Szlak edukacyjny uwzględniający walory biologiczno-przyrodnicze, geologiczne – budowa centrum edukacyjno-przyrodniczego – jeden z etapów realizacji projektu	Łonów	400 000,00 zł
	Utworzenie ścieżki rowerowej łączącej Gminę Łonów z Gminą Osiek i Koprzywnica wzdłuż rzeki Wisły	Łonów	300 000,00 zł
	Remont/budowa dróg gminnych oraz ścieżek rowerowych na terenie Miasta Sandomierza	Sandomierz	60 000 000,00 zł
	Interaktywne oznakowania atrakcji turystycznych	Dwikozy	500 000,00 zł
	Turystyka rowerowa z infrastrukturą	Staszów	2 000 000,00 zł
	Utworzenie szlaków i przystani wodnych	Staszów	1 500 000,00 zł
	Utworzenie szlaków wodnych i infrastruktury na rzece Czarnej Staszowskiej i Wschodniej	Powiat staszowski	
	Oznakowanie i budowa ścieżek rowerowych na drogach powiatowych	Powiat staszowski	
	Budowa tras rowerowych	Klimontów	1 000 000,00 zł
Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów rekreacyjnych i zdegradowanych	Budowa budynku klubowego wraz z niezbędnym zapleczem socjalnym i gospodarczym przy obiektach LKS Klimontowianka	Klimontów	5 000 000,00 zł
	Remont płyty stadionu LKS Klimontowianka (instalacja odwodnienia oraz systemu nawadniania płyt boiska)	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Modernizacja wraz z doposażeniem istniejących obiektów, strażnic OSP będących jednocześnie świetlicami wiejskimi/adaptacja na Kluby Seniora i świetlice środowiskowe, mieszkania chronione	Klimontów	8 000 000,00 zł
	Remont oraz wyposażenie Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w nowoczesną aparaturę nagłośnieniową oraz oświetleniową	Klimontów	500 000,00 zł

	Zagospodarowanie terenów zielonych – miejsca aktywności społecznej	Obrazów	300 000,00 zł
	Rewitalizacja Połanica	Połaniec	10 000 000,00 zł
	Budowa nowoczesnej hali sportowo-widowiskowej	Połaniec	45 000 000,00 zł
	Budowa lodowiska sezonowego w Połanicy	Połaniec	1 000 000,00 zł
	Modernizacja, remont, przebudowa i adaptacja piwnic na potrzeby działań kulturalnych CKiSz	Połaniec	2 000 000, 00 zł
	Modernizacja Stadionu Miejskiego w Połanicy i innych obiektów sportowych na terenie gminy Połaniec	Połaniec	2 500 000, 00 zł
	Budowa, modernizacja urządzeń rekreacyjno-sportowych i małej architektury oraz placów zabaw na terenie gminy Połaniec	Połaniec	10 000 000,00 zł
	Dalszy rozwój terenów zieleni na terenie gminy Połaniec	Połaniec	5 000 000,00 zł
	Zagospodarowanie terenu wokół muszli koncertowej na cele społeczne i kulturalne związane z organizacją zajęć, wydarzeń, imprez kulturalnych i integracyjnych dla mieszkańców (w tym m.in.: utworzenie miejsc wystawienniczych, modernizacja parkingu, montaż energooszczędnego oświetlenia)	Połaniec	2 000 000,00 zł
	Modernizacja, remont, adaptacja i doposażenie budynku przy ul. Kościelnej na cele społeczne i kulturalne związane z działalnością Izby Regionalnej	Połaniec	15 000 000,00 zł
	Rewitalizacja Opatowa i centrów miejscowości na terenie gminy Opatów	Opatów	7 000 000,00 zł
	Rozbudowa budynku Opatowskiego Ośrodka Kultury	Opatów	
	Budowa hali sportowej przy Zespole Szkół w Rytwianach	Rytwiany	18 000 000,00 zł
	Odnowa centrów miejscowości poprzez stworzenie miejsc integracji i aktywizacji mieszkańców (urządzenie miejsc spotkań dla młodzieży z ofertą kulinarną i sportową)	Tartów	5 000 000,00 zł
	Zagospodarowanie przestrzeni wokół zabytków i miejsc atrakcyjnych turystycznie	Tartów	5 000 000,00 zł
	Budowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (aktywne place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska sportowe, ogólnodostępne obiekty sportowe)	Tartów	1 500 000,00 zł

	„Sandomierz dostępny” – dostosowanie przestrzeni publicznej dla osób o specjalnych potrzebach	Sandomierz	15 000 000,00 zł
	Zagospodarowanie terenów przemysłowych w prawobrzeżnej części Miasta Sandomierza	Sandomierz	20 000 000,00 zł
	„Piszczele NANO-wo” – rewitalizacja parku Piszczele w Mieście Sandomierz z wykorzystaniem nowoczesnych technologii	Sandomierz	6 000 000,00 zł
	Zagospodarowanie terenów zielonych - miejsca aktywności społecznej	Staszów	5 000 000,00 zł
	Przygotowanie przystani wodnych, plaż i zagospodarowanie rzeki Czarnej Staszowskiej	Staszów	11 000 000,00 zł
Racjonalna gospodarka wodna	Budowa zbiornika małej retencji na terenie miejscowości Czarzyzna i Rejterówka	Łubnice	12 000 000,00 zł
	Ochrona bioróżnorodności, adaptacja do zmian klimatu: Odmulenie cieków odprowadzających wodę, remonty przepustów, czyszczenie skarp, grobli i dna z roślinności i namułu w stawach na terenie gminy	Klimontów	300 000,00 zł
	Rewitalizacja zbiornika wodnego w Świąticy	Rytwiany	2 500 000,00 zł
	Rewitalizacja zbiornika w miejscowości Zdanów	Obrazów	500 000,00 zł
	Odmulenie cieków odprowadzających wodę, remonty przepustów, czyszczenie skarp, grobli i dna z roślinności i namułu w stawach na terenie gminy	Obrazów	1 000 000,00 zł
	Gospodarka wodna - mała retencja na obszarach wiejskich	Staszów	1 600 000,00 zł
	Budowa zbiornika małej retencji Wólka Żabna – Kopanina	Staszów	15 217 710,00 zł
	Opracowanie dokumentacji projektowej odbudowy fauny i flory rzeki Czarnej Staszowskiej oraz poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego poprzez budowę oraz odbudowę urządzeń wodnych z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-turystycznych na odcinku od zapory Chańcza do ujścia rzeki Czarnej Staszowskiej do Wisły i rzeki Wschodniej	Powiat staszowski	
	Nawadnianie – budowa instalacji do czerpania wody i zbiorników magazynujących wodę (pomoc dla rolników)	Połaniec	2 000 000,00 zł

Działalność proekologiczna, w tym podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców	Zakup nowoczesnego energooszczędnego busa przeznaczonego do dowozu dzieci do szkół	Dwikozy	1 200 000,00 zł
	Podniesienie świadomości społecznej uczniów i społeczności lokalnej Powiatu Opatowskiego poprzez działania minimalizujące skutki zmian klimatu oraz wzmocnienie bioróżnorodności poprzez realizację działań adaptacyjno-mitygacyjnych połączonych z działaniami edukacyjnymi na terenie Powiatu Opatowskiego, w czterech SOSW wraz z renaturalizacją stawu znajdującego się na terenie SOSW Centrum Autyzmu i całościowych zaburzeń rozwojowych w Niemienicach, poprzez oczyszczenie i pogłębienie zbiornika, nadanie kształtu linii brzegowej, wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych	Powiat opatowski	2 508 000,00 zł
	Zielony transport publiczny w Powiatowym Zakładzie Transportu	Powiat opatowski	
	Wyposażenie w nowoczesny tabor energooszczędny PCPR, ZDP i jednostek oświatowych	Powiat staszowski	
	Edukacja ekologiczna	Klimontów	100 000,00 zł
Aktywność społeczna	Popularyzacja wykorzystania dostępnej infrastruktury rekreacyjno-sportowej (sale gimnastyczne, boiska, siłownie zewnętrzne) poprzez działania edukacyjne, zaangażowanie członków klubów sportowych KGW, OSP w organizację zajęć dla dzieci i młodzieży	Tartów	5 000 000,00 zł
	Odnowa centrów miejscowości poprzez stworzenie miejsc integracji i aktywizacji mieszkańców (urządzenie miejsc spotkań dla młodzieży z ofertą kulinarną i sportową)	Tartów	5 000 000,00 zł
	Budowa Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej i Aktywności Obywatelskiej	Sandomierz	6 000 000,00 zł
	Budowa budynku GOK w Samborcu	Samborzec	8 000 000,00 zł
	Modernizacja wraz z doposażeniem istniejących obiektów, strażnic OSP będących jednocześnie świetlicami wiejskimi/adaptacja na Kluby Seniora i świetlice środowiskowe, mieszkania chronione	Klimontów	8 000 000,00 zł
	Powstanie Centrum Inicjatyw Obywatelskich	Połaniec	6 000 000, 00 zł
	Tworzenie Klubów Seniora	Połaniec	500 000,00 zł
	„Daj sobie szansę na aktywność społeczną i zawodową”	Połaniec	400 000,00 zł

	Tradycje kościuszkowskie naszą tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców obszaru rewitalizacji	Połaniec	500 000,00 zł
	Aktywna integracja społeczno-zawodowa mieszkańców gminy Połaniec zagrożonych wykluczeniem społecznym	Połaniec	9 000 000,00 zł
	Budowa Centrum Seniora w Rytwianach	Rytwiany	15 000 000,00 zł
	Budowa Centrum Aktywności Lokalnej	Staszów	8 000 000,00 zł
	Budowa Centrum Senioralnego dla mieszkańców Powiatu Staszowskiego	Powiat staszowski	
Budownictwo socjalne	Budownictwo socjalne	Ożarów	10 000 000,00 zł
	Budownictwo socjalne	Staszów	15 000 000,00 zł
	Budowa budynków socjalnych w Opatowie	Opatów	7 000 000,00 zł
	Budowa mieszkań socjalnych, komunalnych i chronionych	Połaniec	10 000 000,00 zł
Oświata	Doposażenie w sprzęt edukacyjny i multimedialny szkół na terenie gminy	Klimontów	200 000,00 zł
	Remont sal w szkołach	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Doposażenie żłobka i przedszkola w Klimontowie	Klimontów	100 000,00 zł
	Realizacja projektów miękkich przez organizację zajęć dodatkowych w szkołach	Klimontów	300 000,00 zł
	Przebudowa Szkoły Podstawowej w Tarłowie	Tarłów	6 000 000,00 zł
	Modernizacja wyposażenia i obiektów oświatowych gminy	Opatów	5 000 000,00 zł
	Wirtualne konserwatorium – wykorzystanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli zdobytych w czasie edukacji zdalnej w ramach współpracy z placówkami edukacyjnymi/organizacjami/ instytucjami spoza granic Polski	Powiat opatowski	
	Przebudowa i rozbudowa Internatu przy Zespole Szkół im. Stanisława Staszica w Staszowie	Powiat staszowski	
	Remont i modernizacja placówek oświatowych i rekreacyjno-sportowych	Powiat staszowski	
	Remont i modernizacja placówek oświatowych i kulturalno-oświatowych na terenie gminy Łubnice	Łubnice	8 000 000,00 zł
	Budowa, remont i modernizacja placówek oświatowych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych na terenie gminy Połaniec	Połaniec	5 000 000,00 zł
	Budowa nowego przedszkola z oddziałem żłobkowym	Połaniec	15 000 000,00 zł

	Budowa, modernizacja i doposażenie obiektów o charakterze edukacyjnym oraz wychowawczym wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu na terenie gminy Połaniec	Połaniec	6 500 000,00 zł
	Podniesienie jakości kształcenia poprzez poprawę warunków infrastruktury edukacyjnej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia w placówkach oświatowych na terenie gminy Połaniec	Połaniec	2 700 000,00 zł
	Szkoła inaczej – wsparcie rozwoju kompetencji kluczowych uczniów z gminy Połaniec	Połaniec	1 000 000,00 zł
	Budowa sali gimnastycznej przy szkole podstawowej w Zrębinie	Połaniec	5 000 000,00 zł
Budowa i modernizacja świetlic wiejskich	Budowa świetlic wiejskich/obiektów kultury wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Organizacja świetlic środowiskowych, gdzie dzieci i młodzież będą mogły spędzać czas bezpiecznie, biorąc udział w dodatkowych zajęciach edukacyjnych, ucząc się od siebie nawzajem, budując relacje społeczne (nawiązanie współpracy z aktywnymi seniorami i innymi wolontariuszami w formie systematycznej np. prowadzenie regularnych zajęć lub doraźnej np. spotkania z ciekawymi osobami)	Tarłów	5 000 000,00 zł
	Budowa i rozbudowa świetlic wiejskich	Tarłów	1 000 000,00 zł
	Budowa i modernizacja świetlic wiejskich na terenie gminy Opatów	Opatów	4 000 000,00 zł
	Budowa i modernizacja świetlic	Połaniec	5 000 000,00 zł
Racjonalna gospodarka odpadami	Zakup automatu kaucyjnego na zużyte butelki i puszki	Dwikozy	300 000,00 zł
	Budowa instalacji przerobu i odzysku energii z odpadów	Sandomierz	50 000 000,00 zł
	Termiczne przekształcenie odpadów komunalnych oraz osadów ściekowych	Staszów	40 000 000,00 zł
	Wymiana pieców i utylizacja azbestu	Staszów	2 000 000,00 zł
	Tworzenie systemu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w gminie Połaniec	Połaniec	3 500 000,00 zł
	Odbiór i zagospodarowanie odpadów zawierających azbest pochodzących z terenu gminy Klimontów	Klimontów	200 000,00 zł

	Dofinansowanie zbiórek odpadów niekwalifikujących się jako odpady komunalne, m.in. opony ponadwymiarowe (np. rolnicze), odbiór folii rolniczej, wyposażenie Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w maszyny, urządzenia i środki transportu służące do odbioru odpadów komunalnych (w przypadku świadczenia usług odbioru)	Klimontów	1 000 000,00 zł
Budowa i modernizacja Środowiskowego Domu Samopomocy	Budowa / modernizacja Środowiskowego Domu Samopomocy w Staszowie	Staszów	6 000 000,00 zł
	Budowa dodatkowego Środowiskowego Domu Samopomocy w Połańcu – filia nr 1	Połaniec	5 065 456,00 zł
Rozwój e-usług	Rozwój e-usług w jednostkach organizacyjnych Powiatu Opatowskiego	Powiat opatowski	
	Wdrożenie cyfrowego urzędu (stworzenie aplikacji oraz Internetowego Portalu Obsługi Interesanta)	Klimontów	50 000,00 zł
	Zakup zestawów komputerowych (komputery, monitory, drukarki, serwery) wraz z oprogramowaniem na potrzeby Urzędu Miasta i Gminy w Klimontowie	Klimontów	400 000,00 zł
Przedsiębiorczość	Budowa Inkubatorów Przedsiębiorczości na terenie miasta i gminy Połaniec	Połaniec	35 000 000,00 zł
	Budowa Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej i Aktywności Obywatelskiej	Sandomierz	6 000 000,00 zł
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych	Klimontów	3 000 000,00 zł
	Doposażenie placu handlowego – Targu Miejskiego	Klimontów	50 000,00 zł
	Działania promocyjne związane z terenami gminy	Klimontów	100 000,00 zł
	Utworzenie terenów inwestycyjnych – zmiany w planach zagospodarowania, wykup gruntów itd.	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Stworzenie i wdrażanie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości na terenie gminy Połaniec	Połaniec	1 000 000,00 zł
Bezpieczeństwo publiczne	Doposażenie jednostek OSP z terenu gminy Klimontów w sprzęt niezbędny do bezpiecznego przeprowadzania akcji ratowniczo-gaśniczych	Klimontów	500 000,00 zł
	Modernizacja i adaptacje istniejących obiektów OSP	Klimontów	3 000 000,00 zł
	Zakup wozów bojowych dla jednostek OSP będących w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego	Klimontów	1 000 000,00 zł
	Budowa, rozbudowa i modernizacja miejskiego monitoringu	Połaniec	1 200 000,00 zł
	Wymiana sprzętu w OSP z terenu gminy Połaniec	Połaniec	5 000 000,00 zł

Infrastruktura telekomunikacyjna	Budowa sieci światłowodowej na terenie gminy Połaniec	Połaniec	10 000 000,00 zł
Opieka zdrowotna	Budowa nowoczesnej przychodni zdrowia w Połańcu	Połaniec	15 000 000,00 zł
	Podniesienie jakości opieki nad pacjentem w podeszłym wieku poprzez stworzenie unikalnego w skali południowo-wschodniej Polski Świętokrzyskiego Centrum Geriatrii	Powiat staszowski	15 000 000,00 zł
	Podniesienie bezpieczeństwa zdrowotnego populacji powiatu staszowskiego i powiatów ościennych poprzez modernizację oddziału Chirurgii Ogólnej oraz Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej	Powiat staszowski	5 000 000,00 zł
	Podniesienie bezpieczeństwa zdrowotnego populacji południowo-wschodniej Polski poprzez stworzenie unikatowego w regionie Oddziału Diabetologicznego z ośrodkiem leczenia ran przewlekłych	Powiat staszowski	5 000 000,00 zł
Polityka społeczna	W rodzinie siła – wsparcie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej	Połaniec	1 500 000,00 zł
	Powstanie Centrum Senioralnego – całodobowego domu opieki dla osób starszych	Połaniec	19 000 000,00 zł
	Powstanie centrum opiekuńczo-mieszkalnego	Połaniec	10 000 000,00 zł
	Adaptacja budynku znajdującego się na ul. Lipowej z przeznaczeniem na działalność WTZ w Połańcu	Połaniec	15 000 000,00 zł

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

Polityka przestrzenna powinna być prowadzona zgodnie z zasadami kształtowania ładu przestrzennego oraz efektywnego gospodarowania przestrzenią. Przedstawione rekomendacje pełnią rolę wspomagającą i usprawniającą sukcesywne wdrażanie wyznaczonych celów niniejszej strategii w OSI Dolina Wisły. Stanowią również katalog dobrych praktyk skierowanych nie tylko do samorządów jednostek terytorialnych, ale również do pozostałych interesariuszy, w tym społeczności lokalnej.

● Struktura przestrzenna

- Zachowanie kompaktowości jednostek osadniczych poprzez zapobieganie rozproszaniu nowej zabudowy, generującej problemy z wyposażeniem w infrastrukturę techniczną oraz uzupełnianie istniejącej struktury przestrzennej
- Zagospodarowanie obszarów zdegradowanych lub z utraconymi funkcjami użytkowymi, w tym działalność rewitalizacyjna
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej określone na podstawie zdiagnozowanych potrzeb oraz zasad rachunku ekonomicznego
- Tworzenie terenów inwestycyjnych przy minimalizacji negatywnego wpływu na sieć osadniczą i środowisko (m.in. poprzez strefowanie zabudowy oraz kompensacje przyrodnicze)
- Promowanie właściwych postaw ekologicznych oraz stosowania najnowszych technologii ograniczających negatywny wpływ na środowisko w zakładach przemysłowych
- Zakaz tworzenia nowej zabudowy na terenach zagrożonych powodzią
- Ochrona przeciwpowodziowa obszarów położonych na terenach zalewowych
- Lokalizacja nowych form zabudowy na terenach z wykształconą infrastrukturą transportową, szczególnie o charakterze publicznym.
- Likwidacja barier architektonicznych dla osób starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Zagwarantowanie udziału lokalnej społeczności w kształtowaniu przestrzeni
- Modernizacja elementów infrastruktury społecznej (placówki oświatowe, place zabaw, tereny zieleni urządzonej)
- Współpraca samorządów jednostek terytorialnych w realizowaniu polityki przestrzennej

● Infrastruktura komunikacyjna

- Zwiększenie dostępności transportu zbiorowego do kluczowych punktów użyteczności publicznej
- Zapewnienie bezpiecznego systemu komunikacji pieszej, rowerowej, transportu zbiorowego oraz samochodowego
- Rozwój systemów ścieżek i tras rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą
- Zapewnienie dostępności komunikacyjnej do obiektów turystycznych
- Zapewnienie bezpiecznej sieci komunikacyjnej dla mieszkańców

● Przestrzeń rolnicza

- Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego
- Promocja lokalnych gospodarstw rolnych oraz produktów
- Modernizacja istniejących gospodarstw rolnych
- Zalesianie nieużytków i obszarów o słabej jakości gruntów
- Przeciwdziałanie rozdrobnieniu powierzchni gospodarstw rolnych
- Wdrażanie programów unijnych w zakresie ochrony obszarów wiejskich
- Utrzymanie elementów kształtujących krajobraz terenów rolnych (m.in. zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, wyspy leśne, oczka wodne, skarpy, zagłębienia bezodpływowe, torfowiska)

● Kształtowanie środowiska i krajobrazu kulturowego

- Ochrona istniejących ekosystemów i bioróżnorodności
- Ochrona istniejących form ochrony przyrody przed negatywnym działaniem antropogenicznym
- Ochrona oraz wzrost ilości zadrzewień
- Wprowadzanie stref buforowych oraz utrzymanie obudowy biologicznej cieków i zbiorników wodnych
- Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury
- Tworzenie nowych oraz zachowanie istniejących terenów zieleni, obszarów o charakterze rekreacyjnym, wypoczynkowym i turystycznym przy zapewnieniu wzmocnienia systemów terenów aktywnych przyrodniczo
- Ochrona obiektów o wartości historycznej i kulturowej

Należy nadmienić, że dokumentem określającym zasady kształtowania polityki przestrzennej w gminach wchodzących w skład OSI Dolina Wisły jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Perspektywiczne założenia polityki przestrzennej na poziomie gminnym przewidują uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Rolę wyznaczenia kierunków polityki przestrzennej ma pełnić dokument strategii rozwoju gminy, którego jednym z głównych elementów jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Ponadto planowane jest wprowadzenie nowego narzędzia planistycznego o charakterze obligatoryjnym dla całej gminy, o randze aktu prawa miejscowego.

Określone ustalenia w obu dokumentach identyfikowane będą na bazie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej³.

Zgodnie z art. 166 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.), w celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią obszary szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się m.in. w strategii rozwoju ponadlokalnego, przez które w myśl art. 16 pkt 34 ww. ustawy rozumie się:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszary, na których prawdopodobieństwo powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- obszary między linią brzegu, a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
- pas techniczny.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% oraz na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, przedstawione zostały na mapach zagrożenia powodziowego (MZP) i mapach ryzyka powodziowego (MRP), zgodnie z art. 169 oraz art. 170 ww. ustawy. Obowiązujące mapy zostały podane do publicznej wiadomości i są dostępne na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie:

- Mapy zagrożenia powodziowego: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP,
- Mapy ryzyka powodziowego: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMRP.

MZP przedstawiają granice obszarów zagrożonych powodzią, a także zawierają informacje dotyczące głębokości, prędkości i kierunków przepływu wody. MRP pełnią rolę uzupełnienia MZP i określają potencjalne negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej oraz dla życia i zdrowia ludzi oraz wartości potencjalnych strat powodziowych, również w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego.

Obszar Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły położony jest częściowo w regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły, częściowo w regionie wodnym Środkowej Wisły, a także w niewielkiej części w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły.

Na podstawie map zagrożenia powodziowego, OSI Dolina Wisły, w zakresie regionu wodnego Górnej-Zachodniej Wisły, występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%) oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%). Obszary te wyznaczone zostały od następujących rzek: Wisła, Czarna, Wschodnia, Koprzywianka i Opatówka. Jednocześnie zaznacza się, że obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują również tereny pomiędzy brzegiem rzek: Wisła, Czarna, Strumień, Wschodnia, Koprzywianka, Opatówka i Czyżówka a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy. Ponadto na terenie objętym opracowaniem występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie

³ Założenia odnoszą się do czasu opracowywania strategii.

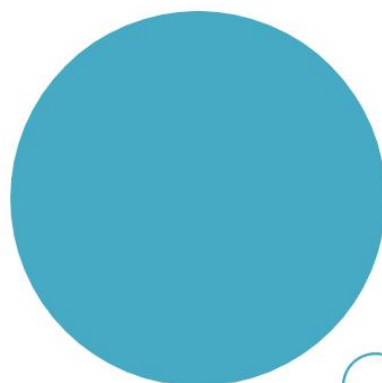
i wynosi 0,2% oraz obszary narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wałów przeciwpowodziowych (wyznaczone dla przepływu o prawdopodobieństwie wystąpienia 1%).

W zakresie regionu wodnego Środkowej Wisły, przedmiotowy teren znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla zalewu wodą Q1% oraz dla zalewu wodą Q10% od rzeki Wisła oraz od rzeki Kamienna.

Zgodnie z art. 166 ust. 2 ww. ustawy, w celu ochrony ludności i mienia przed powodzią, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, gminne programy rewitalizacji, decyzje o ustaleniu warunków zabudowy, decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, wymagają uzgodnienia z Wodami Polskimi w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Na podstawie art. 166 ust. 10 ww. ustawy, uzgodnienia odmawia się w przypadku, gdy planowana zabudowa lub planowane zagospodarowanie terenu położonego na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią:

- naruszają ustalenia planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- naruszają ustalenia planu zarządzania ryzykiem powodziowym,
- stanowią zagrożenie dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków,
- naruszają funkcjonowanie infrastruktury krytycznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym,
- utrudniają zarządzanie ryzykiem powodziowym.

TERYTORYALNY WYMIAR STRATEGII

Obszar strategicznej interwencji wyróżnia się występującymi lub potencjalnymi powiązaniem funkcjonalnymi lub szczególnymi uwarunkowaniami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi, kształtującymi bariery lub potencjały rozwojowe.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju ma za zadanie zmniejszanie dysproporcji poziomu rozwoju danego obszaru względem pozostałych, o większych możliwościach. Założenia wdrażanej polityki regionalnej oparte są o wykorzystywanie indywidualnych potencjałów poszczególnych obszarów.

Kluczowym elementem jest wykorzystanie istniejących przewag konkurencyjnych oraz inicjowanie procesów rozwojowych na bazie posiadanych zasobów. Rolą samorządów terytorialnych jest reagowanie na zachodzące przemiany społeczno-gospodarcze oraz zapobieganie wystąpieniu negatywnych konsekwencji, przy jednoczesnym tworzeniu optymalnych warunków do zapewnienia rozwoju obszaru. Oferowane wsparcie w ramach polityki regionalnej skierowane jest głównie do obszarów o niekorzystnej sytuacji, wynikającej przede wszystkim z peryferyjnego położenia czy też utraty funkcji społeczno-gospodarczych. Kluczowym aspektem jest zdiagnozowanie lokalnych szans, barier oraz wyzwań rozwojowych.

OSI Dolina Wisły charakteryzują przenikające się powiązania funkcjonalne o charakterze społecznym, środowiskowym i gospodarczym, dzięki czemu możliwe jest wyznaczenie tożsamyh kierunków działań i realizacja wspólnej wizji rozwoju. Dzięki zaangażowaniu wielu podmiotów w proces wdrażania założeń strategii możliwe będzie pogłębienie nawiązanej współpracy oraz zachowanie spójności obszaru.

Szczególnym wyzwaniem jest generowanie miejsc pracy odpowiadających wymaganiom lokalnej społeczności. Mniejsza odporność na zachodzące negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze oraz niewykorzystanie posiadanych atutów rozwojowych spowodowane są przez zanik funkcji społeczno-gospodarczych, stanowiących następstwo odpływu kapitału ludzkiego.

Szansą na intensyfikację procesów rozwojowych jest odpowiednie wykorzystanie istniejących specjalizacji regionalnych z uwzględnieniem posiadanych zasobów finansowych, środowiskowych, społecznych i gospodarczych.

Zachodzące negatywne zjawiska w przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze znacznie wpływają na poziom ich rozwoju. Konieczne staje się zastosowanie środków pomocowych w celu przywrócenia ich istotnej roli w regionie oraz wykorzystania posiadanych potencjałów. Miasta te są niezwykle ważnym elementem w strukturze osadniczej – stanowią centrum oferowanych usług dla społeczności lokalnej, będących poza obszarem oddziaływania większych aglomeracji. Wśród spodziewanych efektów podejmowanych interwencji szczególne znaczenie ma szeroko pojęty rozwój gospodarki i związany z tym wzrost poziomu zatrudnienia.

Obszary wiejskie są ważnym elementem w strukturze sieci osadniczej – są bogate w zasoby rolne i leśne, a także służą zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego. Rozwój obszarów wiejskich, w tym wzrost wydajności i dochodów rodzinnych gospodarstw rolnych, odbywać się musi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Kluczowy element w danym zakresie stanowi postępująca depopulacja oraz stopień rozwoju infrastruktury, dla której szczególnym utrudnieniem jest rozproszone osadnictwo. Dlatego też wskazuje się na konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu mobilności mieszkańców.

W zakresie dostępności do rynku pracy szczególnie ważne jest włączenie społeczne osób szukających zatrudnienia poza sektorem rolnictwa. W związku z tym kluczową rolę przypisuje się współpracy obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi oraz kreowaniu centrów gmin jako lokalnych biegunów wzrostu przy wykorzystaniu endogenicznych czynników rozwojowych.

W ramach wsparcia dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją istotna jest współpraca samorządów terytorialnych zarówno z przedsiębiorcami, jak i lokalną społecznością. Dzięki terytorialnemu wymiarowi polityki rozwoju możliwe jest efektywne i sukcesywne przeprowadzanie podejmowanych interwencji, wpływających na stopień rozwoju obszaru.

Polityka terytorialna w swoich założeniach opiera się na niwelowaniu występujących różnic w rozwoju poszczególnych regionów w celu utworzenia wzajemnie uzupełniającej się sieci systemu osadniczego. Istotnym elementem jest przepływ oferowanych usług oraz kadry pracowniczej. Oddziaływanie centrum na ośrodki peryferyjne pozwala nie tylko na przepływ kapitału lub kadry pracowniczej, ale również prowadzi do dyfuzji wiedzy i innowacji. Kluczowym elementem jest zdefiniowanie specjalizacji regionu i wyznaczenie wspólnych kierunków realizacji polityki rozwoju.

W przypadku OSI, o charakterze gmin zagrożonych trwałą marginalizacją decyduje ich peryferyjne położenie względem większych ośrodków miejskich, utrudniające przepływ bodźców rozwojowych. W celu poprawy aktualnej sytuacji niezbędne jest przeprowadzenie szeregu interwencji z poziomów krajowych, regionalnych i lokalnych. Konieczne w tym wypadku jest wykorzystanie posiadanych zasobów i zintensyfikowanie inwestycji prywatnych, co pozytywnie wpłynie na miejsca pracy i uzyskiwane dochody przez mieszkańców, co prowadzić będzie do zwiększenia dochodów własnych budżetu gmin. Wzmocnienie powiązań funkcjonalnych z ośrodkami miejskimi pozwoli na optymalny dostęp do oferowanych usług, wpływających na podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.

Poziom krajowy

W ramach polityki rozwoju, na poziomie krajowym wyróżnione zostały następujące obszary strategicznej interwencji:

- miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- Polska Wschodnia (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie),
- Śląsk.

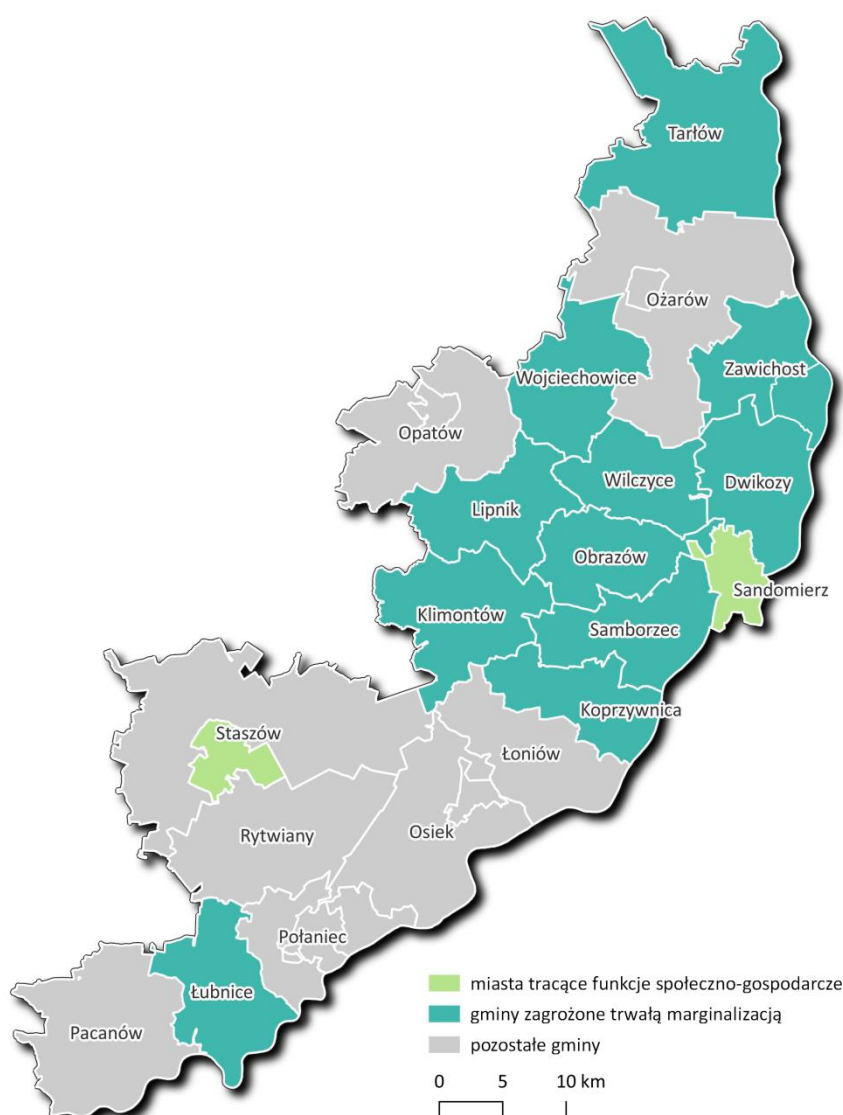
Wschodnia Polska w KSRR jest obszarem wymagającym szczególnego wsparcia. Wśród głównych problemów wymienia się przede wszystkim niską wydajność pracy, niski poziom przedsiębiorczości i inwestycji prywatnych, niski poziom innowacyjności oraz trudności na lokalnych rynkach pracy. Na aktualną sytuację wpływ ma przede wszystkim peryferyjne położenie, dostępność komunikacyjna (zewnętrzna oraz wewnętrzna) oraz odpływ młodych i wykształconych mieszkańców. Rozwiązanie zdiagnozowanych problemów zauważa się przede wszystkim we wzroście atrakcyjności inwestycyjnej, konkurencyjności gospodarek oraz aktywności ekonomicznej wśród lokalnej

społeczności. Jako główną szansę rozwojową wskazuje się znaczny potencjał przyrodniczy, wpływający na poziom atrakcyjności inwestycyjnej.

W ramach programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, w OSI Dolina Wisły za miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze uznano Sandomierz (miasto zagrożone marginalizacją, umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu, umiarkowanie zła sytuacja społeczno-gospodarcza) oraz Staszów (miasto kryzysowe, silne powiększanie niekorzystnego dystansu, zła sytuacja społeczno-gospodarcza), natomiast wśród obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją znalazło się 11 gmin: Lipnik, Tarłów, Wojciechowice, Dwikozy, Klimontów, Koprzywnica, Obrazów, Samborzec, Wilczyce, Zawichost, Łubnice⁴.

Rysunek 15| Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy zagrożone trwałą marginalizacją w OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne na podstawie KSRR 2030

⁴ Śleszyński, P., 2019, *Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)* oraz <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>.

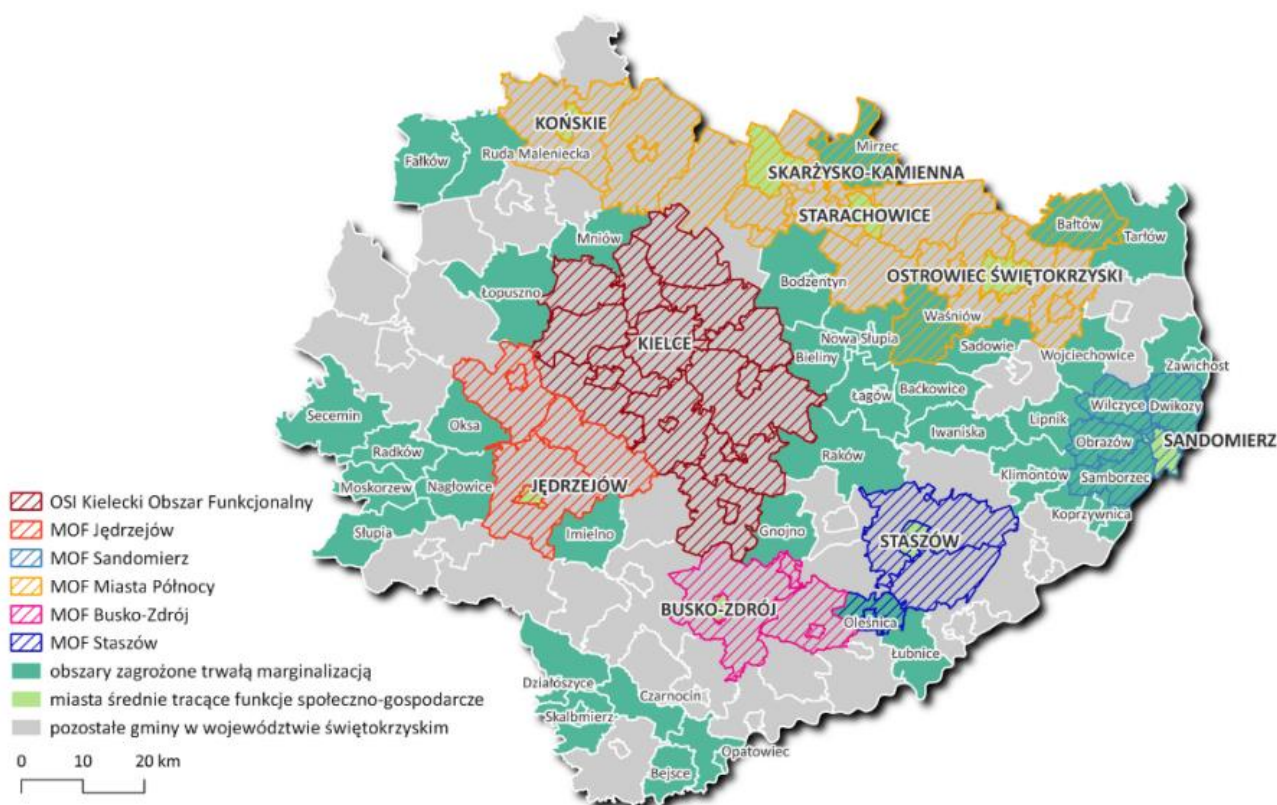

Poziom regionalny

Wsparcie terytorialne obszarów problemowych jest spójne i komplementarne z założeniami nadrzędnych dokumentów na szczeblu krajowym. Na poziomie regionalnym OSI wyznaczone zostały na podstawie ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (PZPWŚ), przeprowadzonych warsztatów strategicznych oraz konsultacji społecznych SRWŚ 2030+. Ponadto granice miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) wyznaczono na podstawie *Propozycji delimitacji obszarów funkcjonalnych miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze w województwie świętokrzyskim*, a także przy uwzględnieniu konsultacji z gminami wyrażającymi chęć współpracy w tym zakresie.

W ramach wymiaru terytorialnego SRWŚ 2030+ wyznaczono następujące OSI: Kielecki Obszar Funkcjonalny, MOF Miasta Północy, MOF Busko-Zdrój, MOF Jędrzejów, MOF Sandomierz, MOF Staszów, Obszar uzdrowiskowy, Góry Świętokrzyskie, Ponidzie oraz Dolina Wisły (rysunek 16).

Rysunek 16 | OSI w województwie świętokrzyskim

źródło: opracowanie własne na podstawie SRWŚ 2030+

Zgodnie z założeniami SRWŚ 2030+, kryterium delimitacji OSI było położenie w Dolinie Wisły i jej dopływów: Czarnej, Koprzywianki i Opatówki. Obszar cechuje wysoka jakość gleb, co definiuje jego rolniczy charakter. Zaznacza się przy tym przede wszystkim potencjał rozwoju rolnictwa ekologicznego i tradycyjnego, podniesienie jakości produktów rolnych dzięki wsparciu innowacyjności i rozwoju usług sieciowych. Wskazuje się również na potencjał turystyczny obszaru z uwzględnieniem wysokiego poziomu dziedzictwa kulturowego. Ze względu na przygraniczne położenie względem pozostałych województw wymagana jest współpraca międzyregionalna.

Założenia SRWŚ 2030+ mają na celu zarówno aktywizację potencjałów rozwojowych, jak również eliminację barier, będących przeszkodą w sprawnym funkcjonowaniu regionu. Ich zakres dotyczy głównie zapewnienia optymalnego rozwoju gospodarki, ochrony środowiska oraz wspólnego zarządzania regionem. Cele zawarte w SRWŚ 2030+ odnoszące się do OSI Dolina Wisły wraz z oczekiwanymi rezultatami przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 3 | Oczekiwane rezultaty interwencji w OSI Dolina Wisły wraz z powiązaniem z celami SRWŚ 2030+

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Oczekiwane rezultaty
Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie	Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu	Rozwój inteligentnej specjalizacji regionu tj. nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa spożywczego, ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa i rolnictwa ekologicznego, w tym poprawa jakości produktów rolnych poprzez wspieranie innowacyjności i usług sieciowych

		w zakresie wykorzystania produktów rolniczych
		Wdrożenie praktycznego szkolnictwa zawodowego i współpracy pracodawców z pracownikami w ramach branż kluczowych dla obszaru OSI
		Rozwój przetwórstwa owoców i warzyw
		Zagospodarowanie stref i obszarów rozwoju przedsiębiorczości
		Rozwój turystyki w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze Doliny Wisły, we współpracy z sąsiednimi regionami
Przyjazny dla środowiska i czysty region	Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego	Rozwój systemów oczyszczania ścieków i odpadów komunalnych
		Utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i zachowanie bioróżnorodności, w tym siedlisk półnaturalnych
	Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych	Zabezpieczenie przed skutkami suszy, w tym dostosowanie rolnictwa do zmian klimatycznych
		Wdrożenie kompleksowego programu ochrony przeciwpowodziowej
		Rekultywacja obszarów przemysłowych w zagłębiu siarkowym
		Budowa tras i ścieżek rowerowych
	Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	Wspieranie termomodernizacji zabudowy i wykorzystania energii odnawialnej w obiektach turystycznych i obiektach użyteczności publicznej
Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi	Silny kapitał społeczny w regionie	Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych (w tym architektury regionalnej)
		Wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia
	Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym	Rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki sportu i rekreacji
	Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu	Rewitalizacja przestrzeni i budynków użyteczności publicznej

		Poprawa dostępności komunikacyjnej w tym rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego oraz transportu międzywojewódzkiego
		Poprawa dostępności do szerokopasmowego Internetu
		Zapobieganie rozpraszaniu się zabudowy
		Rolnicze wykorzystanie wysokiej jakości gruntów rolnych, ochrona przed zmianą ich przeznaczenia
		Wspólne działania na rzecz promowania walorów obszaru OSI
		Poprawa dostępności do infrastruktury kultury i obiektów dziedzictwa kulturowego
Sprawne zarządzanie regionem	Rozwój systemu zarządzania strategicznego regionem	Koordinacja dokumentów planistycznych, programów ochrony i rozwoju
	Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego	Tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa sandomierskiego i produktów turystycznych
	Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa	Tworzenie grup producenckich Współpraca międzyregionalna z województwem lubelskim i podkarpackim

źródło: SRWŚ 2030+

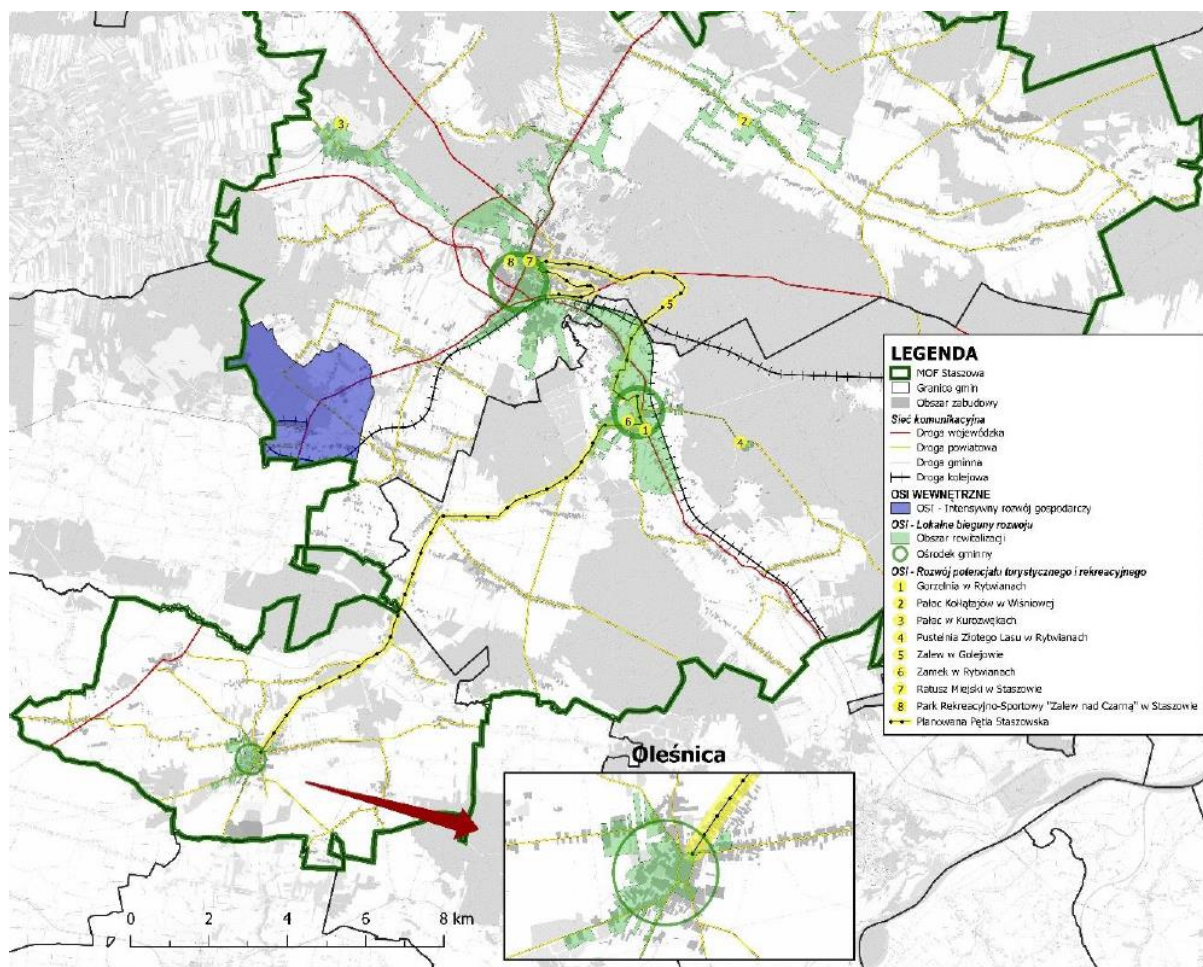
W granicach OSI Dolina Wisły znajdują się dwa odrębne obszary strategicznej interwencji, wyznaczone na podstawie założeń SRWŚ 2030+: MOF Sandomierz oraz MOF Staszów. Pierwszy z nich łączy w sobie następujące gminy: Sandomierz, Dwikozy, Obrazów, Samborzec oraz Wilczyce. Jednostki te wykazują podobne uwarunkowania rozwojowe, które pozwolą na wykreowanie przewag konkurencyjnych przy wykorzystaniu posiadanych zasobów lokalnych. Projekt Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierz w swoim zakresie wyznacza 5 obszarów strategicznej interwencji:

- Obszary zagrożenia powodziowego MOF Sandomierz (wyznaczony z poziomu regionalnego – gmina Sandomierz oraz Samborzec),
- Rozwój aktywności gospodarczej i aktywności ekonomicznej mieszkańców MOF Sandomierz (obejmuje wszystkie gminy MOF Sandomierz),
- Obszary rewitalizacji MOF Sandomierz (obejmuje wszystkie gminy MOF Sandomierz),
- Obszary wiejskie MOF Sandomierz (obejmuje wszystkie gminy MOF Sandomierz z wyjątkiem miasta Sandomierz),
- Obszary zagrożone trwałą marginalizacją (wyznaczony z poziomu krajowego – obejmuje wszystkie gminy MOF Sandomierz).

MOF Staszów tworzą trzy gminy: Staszów, Oleśnica oraz Rytwiany, które dzięki realizacji wyznaczonej misji, wizji oraz celów strategicznych będą mieć możliwość wykorzystania szans i potencjałów rozwojowych w celu eliminacji istniejących problemów o charakterze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. W ramach projektu Strategii zidentyfikowano 3 obszary strategicznej interwencji:

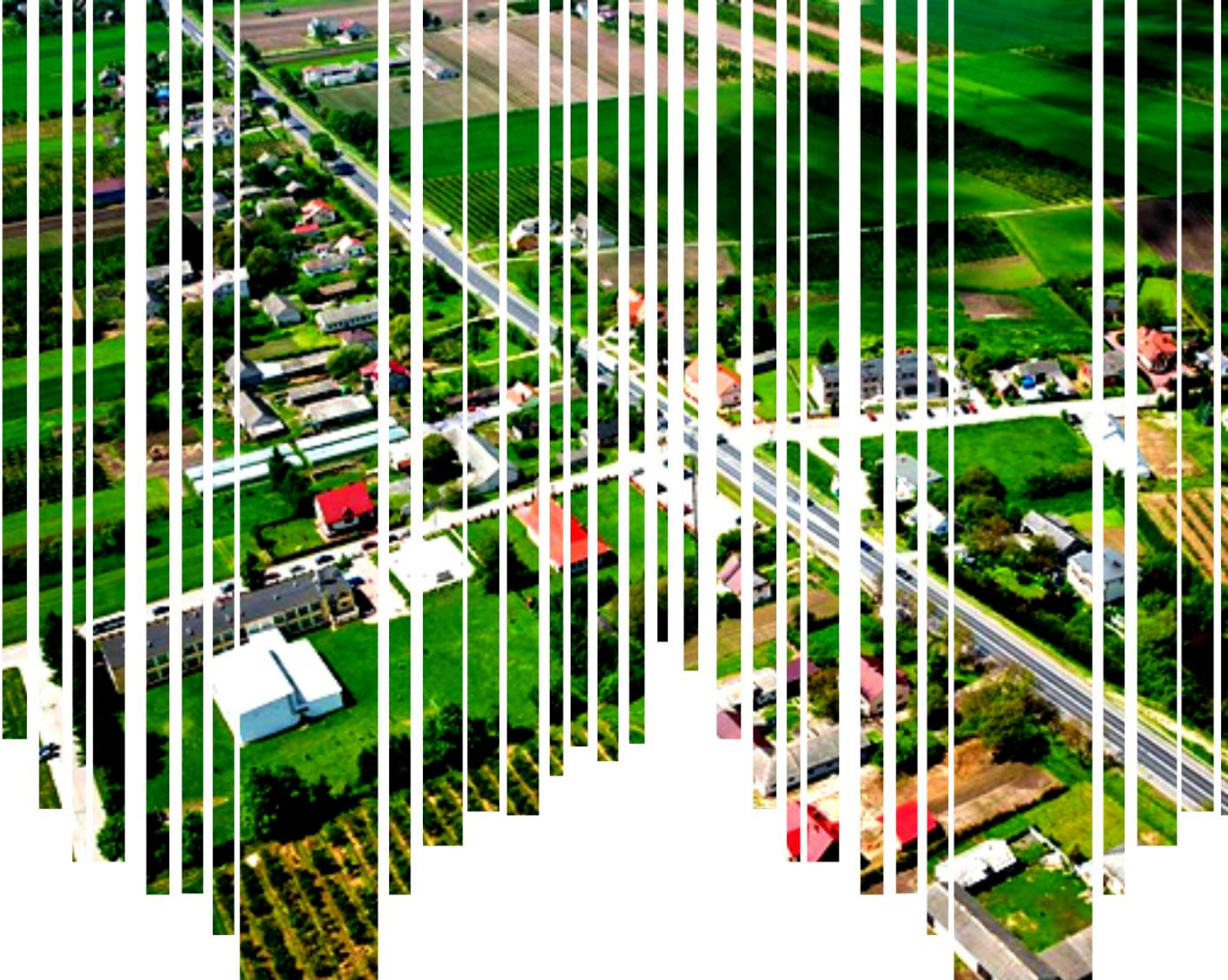
- Intensywny rozwój gospodarczy,
- Lokalne bieguny wzrostu,
- Rozwój potencjału turystycznego i rekreacyjnego

Rysunek 17| Obszary strategicznej interwencji uwzględnione w projekcie Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszów na lata 2022-2030

źródło: projekt Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszowa na lata 2022-2030

**Z G O D N O Ś Ć
Z D O K U M E N T A M I
N A D R Z Ę D N Y M I**

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 jest dokumentem identyfikującym istniejące uwarunkowania oraz wyznaczającym kierunki rozwojowe, które realizować będą wszystkie gminy tworzące OSI. Celem jest aktywizacja posiadanych potencjałów i tym samym osiągnięcie wspólnego sukcesu na kanwie szerokiej współpracy.

Spełnienie tych warunków nie będzie możliwe, jeśli wyznaczone cele nie będą zgodne z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Zapewni to spójność realizowanych działań na każdym szczeblu, maksymalizując osiągnane efekty.

Wśród głównych dokumentów na poziomie międzynarodowym wyróżnia się *Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027*, określająca współpracę Unii Europejskiej z Polską. Pełni ona formę strategii przeznaczenia Funduszy Europejskich w perspektywie najbliższych dziesięciu lat. Przedstawia cele oraz zakres planowanych interwencji, w tym instytucje odpowiedzialne za ich zarządzanie, a także realizowane programy i strukturę ich finansowania.

Kolejnym dokumentem jest *Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju*, przyjęta przez 193 państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych w 2015 roku. Porusza ona nie tylko kwestie minimalizowania negatywnych wpływów gospodarki na środowisko, ale w swoich założeniach nawiązuje również do poszanowania środowiska, postępu społecznego i wzrostu gospodarczego. Zgodność z powyższymi dokumentami przedstawiona została w tabeli poniżej.

Tabela 4| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z dokumentami na poziomie międzynarodowym

	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030
Umowa Partnerstwa Polski i Unii Europejskiej na lata 2021-2027	<p>Umowa Partnerstwa Polski i Unii Europejskiej na lata 2021-2027, określa 6 następujących celów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa.</i> 2. <i>Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa.</i> 3. <i>Lepiej połączona Europa.</i> 4. <i>Europa o silniejszym wymiarze społecznym.</i> 5. <i>Europa bliżej obywateli.</i> 6. <i>Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.</i> <p>Zgodność między dokumentami zauważalna jest przede wszystkim w realizowaniu działań z zakresu ochrony środowiska, ograniczenia cyfrowego wykluczenia społeczeństwa, zwiększenia poziomu atrakcyjności inwestycyjnej, propagowania instalacji OZE, adaptacji środowiska do zachodzących zmian klimatycznych, poprawy dostępności komunikacyjnej, włączenia i integracji społecznej oraz ograniczenia depopulacji.</p>

Agenda na rzecz
zrównoważonego rozwoju
2030

Dokument ten wyznacza 17 celów dotyczących trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju: gospodarczego, społecznego i środowiskowego.

Strategia Rozwoju dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 nawiązuje do określonych założeń w przypadku następujących celów:

- 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.*
- 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.*
- 4. Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie.*
- 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.*
- 7. Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.*
- 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.*
- 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.*
- 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.*
- 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.*
- 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustoszczenie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.*
- 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.*

Najistotniejszym dokumentem określającym politykę gospodarczą kraju jest *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.* (SOR). Przedstawia ona nowy model rozwoju Polski na poziomie regionalnym, zrównoważony społecznie i terytorialnie. Dzięki temu możliwe jest wsparcie obszarów o utraconych funkcjach społeczno-gospodarczych, wykorzystanie ich potencjału oraz zwiększenie odporności na zachodzące zjawiska kryzysowe. Jako kluczowe wyzwania polskiej gospodarki zidentyfikowano 5 pułapek rozwojowych: średni dochód, brak równowagi, przeciętny produkt, demograficzna oraz słabość instytucjonalna. Wśród głównych barier rozwojowych podkreślono rozwarstwienie społeczne i utrzymujące się zróżnicowania przestrzenne w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Podstawowym celem dokumentu jest *tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym*, co w sposób korzystny wpłynie na poprawę sytuacji finansowej Polaków i tym samym zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 widoczna jest przede wszystkim w zakresie celu 4. OSI z przyszłością dla regionu oraz celu 1. OSI przyjazne dla mieszkańca.

Tabela 5| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
	Cel strategiczny			
	Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną				
Cel 2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony				
Cel 3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu				

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) odzwierciedla założenia uwzględnione w SOR, ukazując cele i zadania, które powinny być realizowane na wszystkich szczeblach JST oraz określa zasady współpracy zarówno sektora publicznego, jak i społeczno-gospodarczego. Dokument podkreśla rolę zrównoważonego rozwoju w skali kraju w celu eliminowania występujących dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym JST przy wykorzystaniu posiadanych potencjałów rozwojowych. Zgodność założeń obu dokumentów przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 6| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Cel 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo				
	Cel 1.2. Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze				
	Cel 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska				
	Cel 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych				
	Cel 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów				
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Cel 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego				
	Cel 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i krajowym				
	Cel 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach				
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	Cel 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem				
	Cel 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym				
	Cel 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych				
	Cel 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej				

Dokumentem strategicznym ukierunkowanym na poprawę jakości życia mieszkańców *jest Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (współdziałanie, kultura, kreatywność) (SRKS 2030)*, będąc tym samym jednym z dziewięciu horyzontalnych zintegrowanych strategii rozwoju, uszczegóławiających założenia SOR. Uwzględnia ona przedsięwzięcia nawiązujące do wzrostu potencjału kreatywnego społeczeństwa oraz sfery kulturowej. Zgodność z SRKS 2030 została przedstawiona w tabeli poniżej.

Tabela 7| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne	Cel 1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami				
	Cel 1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej				
Cel 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich	Cel 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze				
	Cel 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury				
	Cel 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury				
	Cel 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę				
	Cel 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą				
Cel 3. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne	Cel 3.1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju				
	Cel 3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych				
	Cel 3.3. Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa				

Jednym z dokumentów konkretyzujących założenia SOR pod względem środowiskowym *Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej* (PEP2030), której głównym celem jest zagwarantowanie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia mieszkańców. Swoimi założeniami nawiązuje również do dokumentów międzynarodowych (m.in. *Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju*). Cel główny określony został jako Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców (SOR). Dokument stanowi odpowiedź na istotne wyzwania, wśród których wymienia się przede wszystkim zachodzące zmiany klimatyczne, zwiększająca się konkurencja o zasoby naturalne, zagrożenia ekosystemów, zły stan środowiska oraz jego wpływ na zdrowie ludzi. Zgodność niniejszego dokumentu z PEP2030 ukazano w tabeli poniżej.

Tabela 8| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
	Cel strategiczny			
	Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego				
Cel 2. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska				
Cel 3. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych				

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030, jako obszar z dominującą funkcją rolniczą nawiązuje również do podstawowego dokumentu w zakresie polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich, którym jest Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (tabela 9). Przedstawia ona możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa na poziomie regionalnym oraz cele, kierunki interwencji i działania planowane do realizacji do 2030 roku.

Tabela 9| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej	Kierunek interwencji 1.1. Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja				
	Kierunek interwencji 1.2. Jakość i bezpieczeństwo żywności				
	Kierunek interwencji 1.3. Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0. w sektorze rolno-spożywczym				
	Kierunek interwencji 1.4. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym				
	Kierunek interwencji 1.5. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno-spożywczego (w tym biogospodarka)				
Cel 2. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	Kierunek interwencji 2.1. Rozwój liniowej infrastruktury technicznej				
	Kierunek interwencji 2.2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych				
	Kierunek interwencji 2.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast				
	Kierunek interwencji 2.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zabytków środowiska				
	Kierunek interwencji 2.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom				

Cel 3. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	Kierunek interwencji 3.1. Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa				
	Kierunek interwencji 3.2. Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy				
	Kierunek interwencji 3.3. Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi				
	Kierunek interwencji 3.4. Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym				
	Kierunek interwencji 3.5. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich				

Uwzględnienia w ponadlokalnej strategii rozwoju wymaga również Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (PZRP)⁵, którego celem jest ograniczenie potencjalnych niekorzystnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Uwzględniają one katalog działań, dzięki którym możliwe będzie ograniczenie wystąpienia zagrożenia oraz minimalizację strat powodziowych. Lista działań planowanych do realizacji w OSI Dolina Wisły przedstawia tabela 10.

Tabela 10| Lista działań strategicznych ujętych w PZRP dla gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły

ID	Nazwa inwestycji
77131	Rozbudowa obwałowań Wisły, Rybitwy, gm. Połaniec, 0+000- 2+100
77132	Rozbudowa obwałowań Wisły, Winnica, gm. Połaniec, 0+000- 1+000
77133	Rozbudowa obwałowań Wisły, Łęg, Zawada, gm. Połaniec 0+000- 1+100
77134	Studium wykonalności programu inwestycyjnego w zlewni Opatówki, wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz zgody na realizację przedsięwzięcia
77144	Poprawa parametrów hydraulicznych międzywala w okolicach Sandomierza
1_494_W	Wisła – etap 1 – rozbudowa prawego wału rzeki Wisły w km 5+950 – 15+819 na odcinku od Tarnobrzega (Skalna Góra) do Koćmierzowa (granica woj. podkarpackiego i świętokrzyskiego)
5_55_W	Rozbudowa wału opaskowego zabezpieczającego przed wodami powodziowymi hutę szkła i osiedle mieszkaniowe w miejscowości Sandomierz
1_522_W	Zabezpieczenie wałów rzeki Koprzywianki – wał lewy w km 0+000- 12+900, wał prawy w km 0+000 – 14+400
3_121_W	Rozbudowa przepompowni wody w miejscowości Zajeziórze

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (PZRP; Dz. U. z 2016 r. poz. 1841)

3_142_W	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie ujściowego odcinka Atramentówki, budowa nowej pompowni „Koćmierzów” i służby grawitacyjnej w Koćmierzowie (w prawym wale Wisły) oraz kanału odprowadzającego wodę z Atramentówki do pompowni
A_093_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Piotrowice - Linów w km 0+000 - 5+500 gm. Zawichost, pow. Sandomierz
A_095_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Kamień Nowy - Szczytniki w km 0+000 - 7+800 gm. Dwikozy, pow. Sandomierz
A_096_W	Rozbudowa prawego (km 0+041 - 0+498) i lewego (km 0+033 - 0+432) wału (cofkowego) Kanału Ożarów - Wisła gm. Zawichost, pow. Sandomierz
A_099_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły w m. Zawichost na długości 1 km
A_106_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Winiary - Podgórze w km 0+000 - 3+700 gm. Dwikozy, pow. Sandomierz
A_107_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Zawichost - Piotrowice w km 0+000 - 3+000 gm. Zawichost, pow. Sandomierz
77131	Rozbudowa obwałowań Wisły, Rybitwy, gm. Połaniec, 0+000- 2+100
77132	Rozbudowa obwałowań Wisły, Winnica, gm. Połaniec, 0+000- 1+000
77133	Rozbudowa obwałowań Wisły, Łęg, Zawada, gm. Połaniec 0+000- 1+100
77134	Studium wykonalności programu inwestycyjnego w zlewni Opatówki, wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz zgody na realizację przedsięwzięcia
77135	Studium wykonalności programu inwestycyjnego w zlewni Koprzywianki, wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz zgody na realizację przedsięwzięcia
77145	Studium wykonalności programu inwestycyjnego w zlewni Kanał Strumień, wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz zgody na realizację przedsięwzięcia
A_250_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Zawichost - Piotrowice w km 0+000 - 0+320 m. Piotrowice, gm. Zawichost, pow. Sandomierz
77146	Rozbudowa prawego wału rzeki Wisły Sandomierz - Nadbrzezie w km 0+000 - 2 + 500 miejscowości Sandomierz, pow. Sandomierz
77136	Budowa polderów wzdłuż brzegów Wisły od ujścia Dunajca do Sandomierza oraz poprawa parametrów hydraulicznych międzywala - ETAP I dokumentacja
77152	Budowa polderów wzdłuż brzegów Wisły od ujścia Dunajca do Sandomierza oraz poprawa parametrów hydraulicznych międzywala - ETAP II budowa
A_113_W	Rozbudowa prawego (km 0+000 - 3+700) i lewego (km 0+000 - 3+200) wału (cofkowego) rzeki Opatówki gm. Dwikozy, pow. Sandomierz
77160	Budowa prawego wału rzeki Opatówki w km 3+986 – 4+550, gm. Dwikozy, pow. Sandomierz
77161	Budowa lewego wału rzeki Opatówki w km 3+948 – 4+550, gm. Dwikozy, pow. Sandomierz
EKO2	Odtworzenie retencji dolinowej doliny rzeki Wisły przed i za ujściem Kanału Strumień
EKO3	Odtworzenie retencji dolinowej doliny rzeki Czarnej przy ujściu do Wisły
3_790_W	Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w obrębie cieku Struga A wraz z przebudową i rozbudową przepompowni "Nadbrzezie"
A_110_W	Rozbudowa lewego wału (cofkowego) rzeki Trześniówki w km 0+000 - 3+710 m. Sandomierz i gm. Sandomierz, pow. Sandomierz
77164	Analiza konieczności podwyższenia wałów Wisły sandomierskiej

77138	Opracowania analityczne i koncepcyjne mające na celu przygotowanie rozwiązań i działań do aktualizacji PZRP obejmujące analizę przesiedleń
77137	Budowa regionalnego systemu prognozowania powodzi wraz z wdrożeniem algorytmów optymalizacji sterowania zbiornikami i polderami
77162	Program wycinki drzew i krzewów w międzywalu Wisły sandomierskiej
77167	Przesiedlenia i zabezpieczenia obiektów indywidualnych w zlewni Opatówki
77202	Budowa suchego zbiornika Suchy zbiornik NR061 na rzece Czarna Staszowska w km 34+685 o poj. 1,55 mln m ³ , miejscowości Wola Osowa/Kurozwęki/Kotuszów
77203	Budowa suchego zbiornika Wólka Żabna na rzece Desta w km 1+054 o poj. 0,71 mln m ³ , miejscowości Staszów / Wólka Żabna
77209	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 22+797 - 23+000, miejscowość Rytwiany
77210	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 23+215 - 25+100, miejscowość Staszów
77211	Budowa nowego wału na lewym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 23+065 - 24+945, miejscowość Staszów
77212	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 14+190 - 15+670, miejscowość Kłoda
77213	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 4+528 - 5+445, miejscowość Połaniec
77214	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 25+104 - 26+577, miejscowość Staszów
77215	Budowa nowego wału na lewym brzegu rzeki Czarna Staszowska w km 25+199 - 26+194, miejscowość Staszów
77216	Budowa nowego wału na rzece Czarna Staszowska w km 25+600 - 26+053, miejscowość Staszów
77221	Budowa nowego wału na prawym brzegu rzeki Wschodnia w km 0+647 - 0+946, miejscowość Połaniec
77222	Budowa nowego wału na lewym brzegu rzeki Wschodnia w km 3+282 - 4+055, miejscowość Kamieniec
77223	Modernizacja lewego wału na rzece Czarna Staszowska w km 0+000-8+105, miejscowości Połaniec/Łęg
77224	Modernizacja prawego wału na rzece Czarna Staszowska w km 0+000-2+863, miejscowość Winnica
77225	Modernizacja obiektu mostowego na rzece Czarna Staszowska w km 5+116, miejscowość Połaniec
77226	Modernizacja obiektu mostowego na rzece Czarna Staszowska w km 4+935, miejscowość Połaniec
3_120_W	Zabezpieczenie p. powodziowe w dolinie Cieku od Oględowa ze szczególnym uwzględnieniem udroźnienia koryta Cieku od Oględowa w celu bezpiecznego przepuszczenia wód powodziowych, gm. Staszów, woj. świętokrzyskie
77230	Przesiedlenia i zabezpieczenia obiektów indywidualnych w zlewni Czarnej Staszowskiej
3_753_W	Kompleksowa odbudowa rzeki Starej Gorzyczanki na długości ok. 5,5 km na terenie wsi Ostrołęka, Koćmierzów, Zawierzbie i Zawisęcze w gminie Samborzec
A_456_W	Zabezpieczenie p. powodziowe doliny Kanału Strumień, zad. III w km 17+230-23+190 na terenie gm. Pacanów, pow. Busko Zdrój

77151	Zmiana parametrów hydraulicznych koryta Strugi Biechowskiej, gm. Pacanów, pow. Busko-Zdrój
77165	Modernizacja wałów Wisły sandomierskiej wymagających podwyższenia
A_145_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły Zawieścze-Otoka w km 17+000 - 42+300 i km 0+000 - 0+200 m. Sandomierz, gm. Samborzec, gm. Koprzywnica, gm. Łoniów, pow. Sandomierz
A_148_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły w km 0+000 - 1+800 m. Sandomierz, pow. Sandomierz
A_166_W	Rozbudowa lewego wału rzeki Wisły w km 0+000 - 1+300 m. Sandomierz, pow. Sandomierz
77166	Budowa odcinka wału opaskowego – dowiązanie do wału opaskowego wraz z zabezpieczeniem portu

źródło: opracowanie własne na podstawie PZRP dla obszaru dorzecza Wisły

PZRP wskazuje również gminy zagrożone ryzykiem powodziowym w regionie wodnym Górnej Wisły na podstawie Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły (POPGW). Wśród gmin zagrożonych nieakceptowalnym poziomem ryzyka powodziowego od Wisły sandomierskiej wymieniono: Dwikozy, Lipnik, Opatów, Połaniec, Rytwiany, Staszów oraz Wilczyce. Podwyższony poziom ryzyka powodziowego występuje natomiast w gminie Sandomierz.

Kluczowym dokumentem planistycznym w zakresie gospodarowania wodami jest Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły⁶. Gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły znajdują się w granicach następujących regionów wodnych: region wodny Środkowej Wisły, region wodny Górnej-Wschodniej Wisły oraz region wodny Górnej-Zachodniej Wisły. Na terenie objętym opracowaniem znajduje się 57 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), z czego większość zagrożona jest nieosiągnięciem celów środowiskowych, a ich stan ogólny określony jest jako zły. Jednym z ważniejszych dokumentów w zakresie gospodarowania wodami jest również Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK). Przedstawia ona działania o charakterze podstawowym (minimalne wymagania konieczne do spełnienia, zmierzające do zahamowania presji i niepogarszania stanu JCW) i uzupełniającym (konieczne do wypełnienia w przypadku, gdy działania podstawowe są niewystarczające do osiągnięcia dobrego stanu JCW). Większość działań podstawowych wskazanych do realizacji w aPWŚK dotyczy przede wszystkim kontroli postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, regularnego wywozu nieczystości płynnych, budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków czy też budowy sieci kanalizacyjnej. Działania uzupełniające natomiast polegać będą głównie na monitoringu badawczym wód. Szczegółowe dane przedstawione zostały w tabeli poniżej.

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911 i 1958)

Tabela 11| Jednolite części wód powierzchniowych w OSI Dolina Wisły

Kod i nazwa JCWP	Stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW20002121799 Wisła od Dunajca do Wisłoki	zły	dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego – Wisła od Wisłoki do Dunajca; dobry stan chemiczny	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja oczyszczalni ścieków Wola Szczucińska, - modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Szczucin, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. <p>Działania uzupełniające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przywrócenie drożności cieków istotnych dla zachowania ciągłości morfologicznej, - przywrócenie drożności cieków istotnych dla zachowania ciągłości morfologicznej.
RW20006234949 Przepaść	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	<p>Działania podstawowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski, - objęcie obszaru szczególnie narażonego na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych ustanowionego Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie programem działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (informacje przedstawione w bazie uwzględniają stan prawny na III kw. 2016 r.), - regularny wywóz nieczystości płynnych. <p>Działania uzupełniające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW20001023499 Kamienna od Przepaści do ujścia	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Bałtów, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - przegląd pozwoleń wodnoprawnych.
RW2000262332 Dopływ spod Linowa	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000262334 Dopływ z jeziora Czarne	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW20002623354 Stare Wiślicko	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006234989 Dopływ spod Dąbrowy	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000212339 Wiśła od Sanny do Kamiennej	zły	dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego – Wiśła w obrębie JCWP; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW20002621792 Ciek od Okrągłej	dobry	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW2000921789 Czarna od zbiornika Chańcza do ujścia	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowej oczyszczalni ścieków Staszów, - modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Staszów, - modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Połaniec, - regularny wywóz nieczystości płynnych.

RW200062178782 Moczydlanka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006217876 Ciek od Oględowa	dobry	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW20009217889 Wschodnia od Sanicy do ujścia	dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW200062178869 Pobocznicza	dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Oleśnica, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Oleśnica.
RW200062178889 Ciek od Wierzbicy	dobry	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW20002621752 Kineta	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000621766 Dopływ ze Sroczkowa	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

RW2000621768 Ciek od Beszowej	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW2000621772 Śmierdziączka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Połaniec, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW200026217692 Dopływ spod Grabowa	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW200019217699 Strumień (Kanał Strumień) od Rząski do ujścia	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW2000021785 Zbiornik Chańcza na rzece Czarna	dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW20006217883 Wschodnia do Sanicy	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW200062178729 Desta	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006217652 Dopływ spod Zborowa ze zbiornikiem wodnym	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja oczyszczalni ścieków Świniary, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW20006217654 Dopływ z Trzebnicy	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006217656 Dopływ z Chrzanowa	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Pacanów, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Pacanów, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW200026217658 Dopływ spod Oblekonia	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006219449 Kozinka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006219469 Kacanka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006219489 Gorzyczanka I	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Lipnik, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW200019219499 Koprzywianka od Modlibórki do ujścia	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa oczyszczalni ścieków Koprzywianka, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Klimontów, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Samborzec.
RW200062194349 Kujawka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW200062194369 Dopływ spod Zagorzyc	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000621912 Strzegomka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW2000621914 Dopływ z Piskowoli	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW20006219169 Zawidzianka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa oczyszczalni ścieków Świniary Nowe, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006219349 Dopływ od Jezior	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000262191169 Ciek od Turska	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW200026219494 Gorzyczanka II	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW200062194929 Polanówka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000621942 Koprzywianka do Modlibórki	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Baćkowice, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20002621932 Kanał Piaseczno	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20002121999 Wisła od Wisłoki do Sanu	zły	dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieków istotnego – Wisła od Sanu do Wisłoki; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja oczyszczalni ścieków Sandomierz, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Sandomierz, - opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

RW2000623169 Czyżówka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja oczyszczalni ścieków Ożarów, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ożarów. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20006231489 Potok Lisowski	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW20009231499 Opatówka od Żychawy do ujścia	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
RW20001621992 Prypeć	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Sandomierz, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW2000623146 Opatówka do Żychawy	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - modernizacja oczyszczalni ścieków Opatów, - regularny wywóz nieczystości płynnych, - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Opatów. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000623152 Smugi	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW2000212319 Wisła od Sanu do Sanny	zły	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieką istotnego – Wisła od Sanny do Sanu; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW20002621952 Dopływ spod Sielca	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.
RW200019219699 Trześniówka od Karolówki do ujścia	zły	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	niezagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych.

RW20001623529 Krępianka	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Lipsko, - realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, - realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wynikającego z rozporządzenia nr 7/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z dn. 31 maja 2013 r. poz. 6184) zmienionego rozporządzeniem nr 3/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z dn. 03.02.2014 r. poz. 1051), - regularny wywóz nieczystości płynnych.
RW2000212399 Wiśła od Kamiennej do Wieprza	zły	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieków istotnego – Wiśła w obrębie JCWP; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością raz na 3 lata, - kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, - modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Puławy, - budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy, - przegląd pozwoleń wodnoprawnych.
RW20006234952 Dopływ w Borowni	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością raz na 3 lata, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring badawczy wód.

RW20006234956 Dopływ spod Podgórze	zły	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	zagrożona	Działania podstawowe: - kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością raz na 3 lata, - regularny wywóz nieczystości płynnych. Działania uzupełniające: - monitoring badawczy wód.
---	-----	---	-----------	--

źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych aPGW

Ponadto OSI Dolina Wisły znajduje się w obrębie 12 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), których stan ogólny ocenia się jako dobry, za wyjątkiem JCWPd nr 115, który określany jest jako słaby. W przypadku ośmiu JCWPd spełnienie wyznaczonych celów środowiskowych jest niezagrażone. Większość działań podstawowych wskazanych do realizacji w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju dotyczy głównie corocznego raportowania pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia oraz przeglądu pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych (tabela 12).

Tabela 12 | Jednolite części wód podziemnych w OSI Dolina Wisły

Kod JCWPd	Stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju	Zakres rzeczowy
PLGW2000103	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	1. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
PLGW2000104	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	1. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
PLGW2000117	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia,	1. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia,

				2. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	2. wykonanie sprawozdania z wielkości dopływów wód podziemnych do wyrobisk górniczych oraz wielkości ich wykorzystania na terenie zakładu z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
PLGW2000102	słaby	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	zagrożona	Działania podstawowe:	
				1. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	1. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/ starostę/marszałka/ dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,
				2. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	2. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
PLGW200088	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania uzupełniające:	
				1. identyfikacja występowania przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego, 2. prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m ³ /d.	
				Działania podstawowe:	
PLGW200088	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	1. realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarowania odpadami,	1. modernizacja składowiska odpadów komunalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych – Annopol, modernizacja składowiska odpadów komunalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych – Puławy,
				2. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	2. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/ starostę/marszałka/ dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,

				3. opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	3. opracowanie dokumentacji szacunkowych kosztów ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				4. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznych określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych,	4. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				5. opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	5. opracowanie projektu rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				6. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	6. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				7. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	7. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
PLGW2000116	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarowania odpadami,	1. monitoring zrehabilitowanego składowiska odpadów komunalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych – Grabowiec,
				2. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	2. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/starostę/marszałka/ dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,
				3. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia,	3. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia,
				4. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	4. wykonanie sprawozdania z wielkości dopływów wód podziemnych do wyrobisk górniczych oraz wielkości ich wykorzystania na terenie zakładu z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.

PLGW2000115	słaby	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	zagrożona	Działania podstawowe:	
				1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia,	1. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia,
				2. opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	2. opracowanie dokumentacji szacunkowych kosztów ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 418,
				3. opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	3. opracowanie projektu rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 418,
				4. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	4. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/ starostę/marszałka/ dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,
				5. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	5. wykonanie sprawozdania z wielkości dopływów wód podziemnych do wyrobisk górniczych oraz wielkości ich wykorzystania na terenie zakładu z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
				Działania uzupełniające:	
				1. prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m ³ /d, 2. identyfikacja występowania przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego.	

PLGW/2000134	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	1. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 425,
PLGW/2000135	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	zagrożona	2. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	2. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
				Działania podstawowe:	
				1. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	1. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/starostę/marszałka/dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,
				2. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP).	2. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 425.
				Działania uzupełniające:	
				1. prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m ³ /d, 2. przekazywanie raz w roku przez zarządzających obiektami prowadzącymi odwodnienia w skali regionalnej i lokalnej (kopalnie wgłębne i odkrywkowe) danych dotyczących wielkości odwodnienia i zasięgu leja depresji, 3. przekazywanie raz w roku przez zarządcę zakładu górniczego danych o stanie wyrobiska, w którym zaprzestano eksploatacji (prowadzone odwodnienia, stan rekultywacji, prowadzenie monitoringu).	

PLGW200087	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	Działania podstawowe:	
				1. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznych określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych,	1. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				2. opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	2. opracowanie dokumentacji szacunkowych kosztów ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				3. opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	3. opracowanie projektu rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				4. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	4. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				5. przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych,	5. przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/starostę/marszałka/dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych, a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia,
PLGW2000133	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	6. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	6. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
				Działania podstawowe:	
PLGW2000118	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	1. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.	1. wykonanie rocznego raportu badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia.
				Działania podstawowe:	
PLGW2000118	dobry	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	niezagrożona	1. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	1. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 425,
				Działania podstawowe:	

				2. coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia,	2. wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia, w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia,
				3. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznych określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych,	3. wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				4. opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	4. opracowanie dokumentacji szacunkowych kosztów ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				5. opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP),	5. opracowanie projektu rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406,
				6. wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP).	6. wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 406.

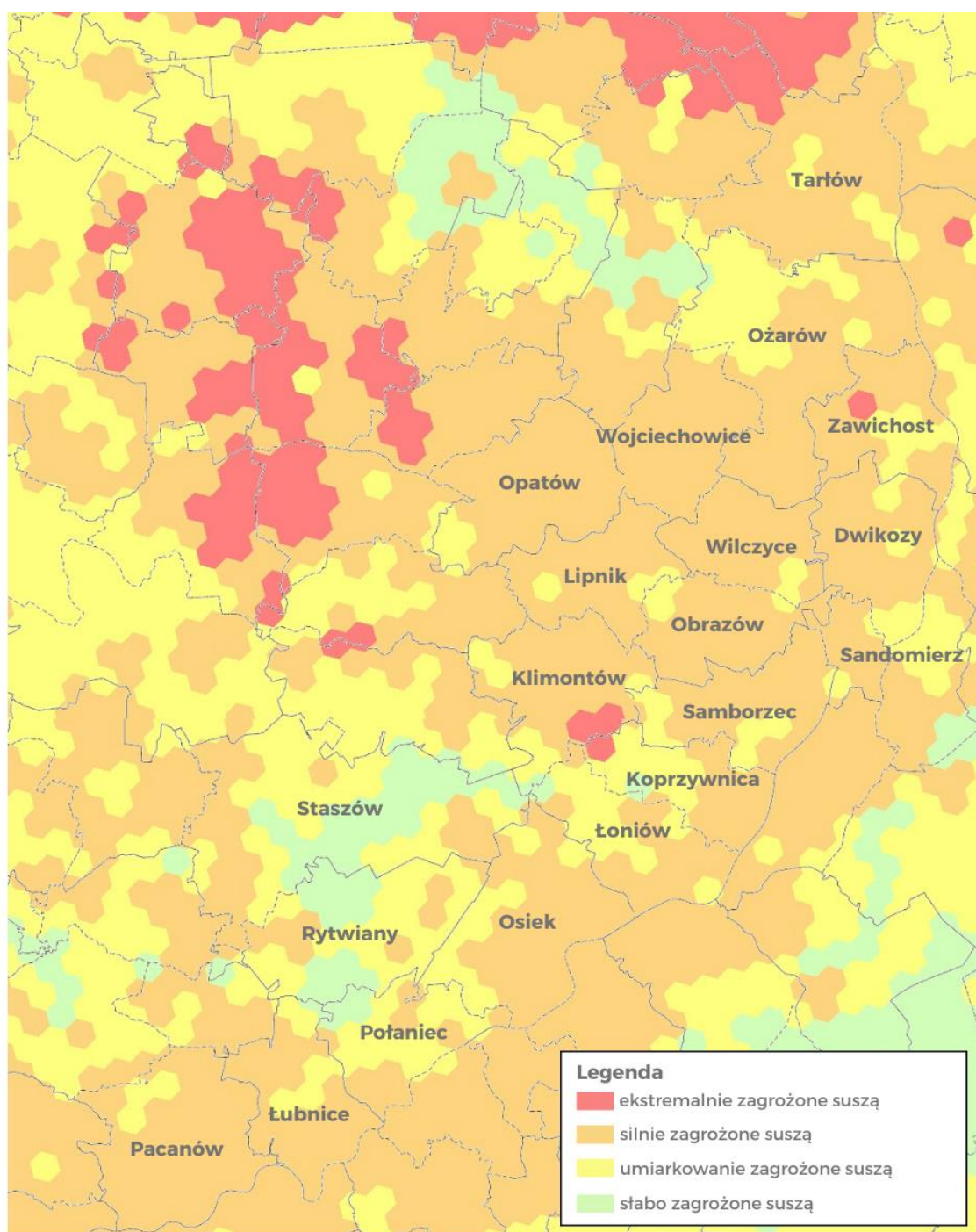
źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych aPGW

Dokumentem wskazującym kluczowe kierunki działań w celu zapobiegania kryzysowi wodnemu w Polsce jest Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS)⁷. Wdrażanie jego założeń umożliwi zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody niezbędnej dla potrzeb społeczeństwa, środowiska i gospodarki. Podstawowym celem dokumentu jest ograniczenie skutków suszy za pomocą realizowanych działań zarówno o charakterze technicznym, jak i nietechnicznym. Uwzględnia on oczekiwania mieszkańców, organizacji społecznych, samorządów oraz podmiotów gospodarczych. Kluczowym elementem PPSS jest katalog 27 działań zawierający ich rodzaj, opis, zasięg oddziaływania, organ odpowiedzialny za ich opracowanie i wdrożenie, spodziewany rezultat oraz priorytet realizacji.

Pod względem łącznego zagrożenia suszą, większość terenu OSI Dolina Wisły jest silnie zagrożona, słabo zagrożone są natomiast południowo-wschodnie tereny Staszowa, północna i południowa część Rytwian oraz zachodnio-północny obszar gminy Połaniec. Punktowe ekstremalne zagrożenie widoczne jest na granicy Klimontowa i Koprzywnicy oraz w Zawichoście.

⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615)

Rysunek 18| Łączne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły

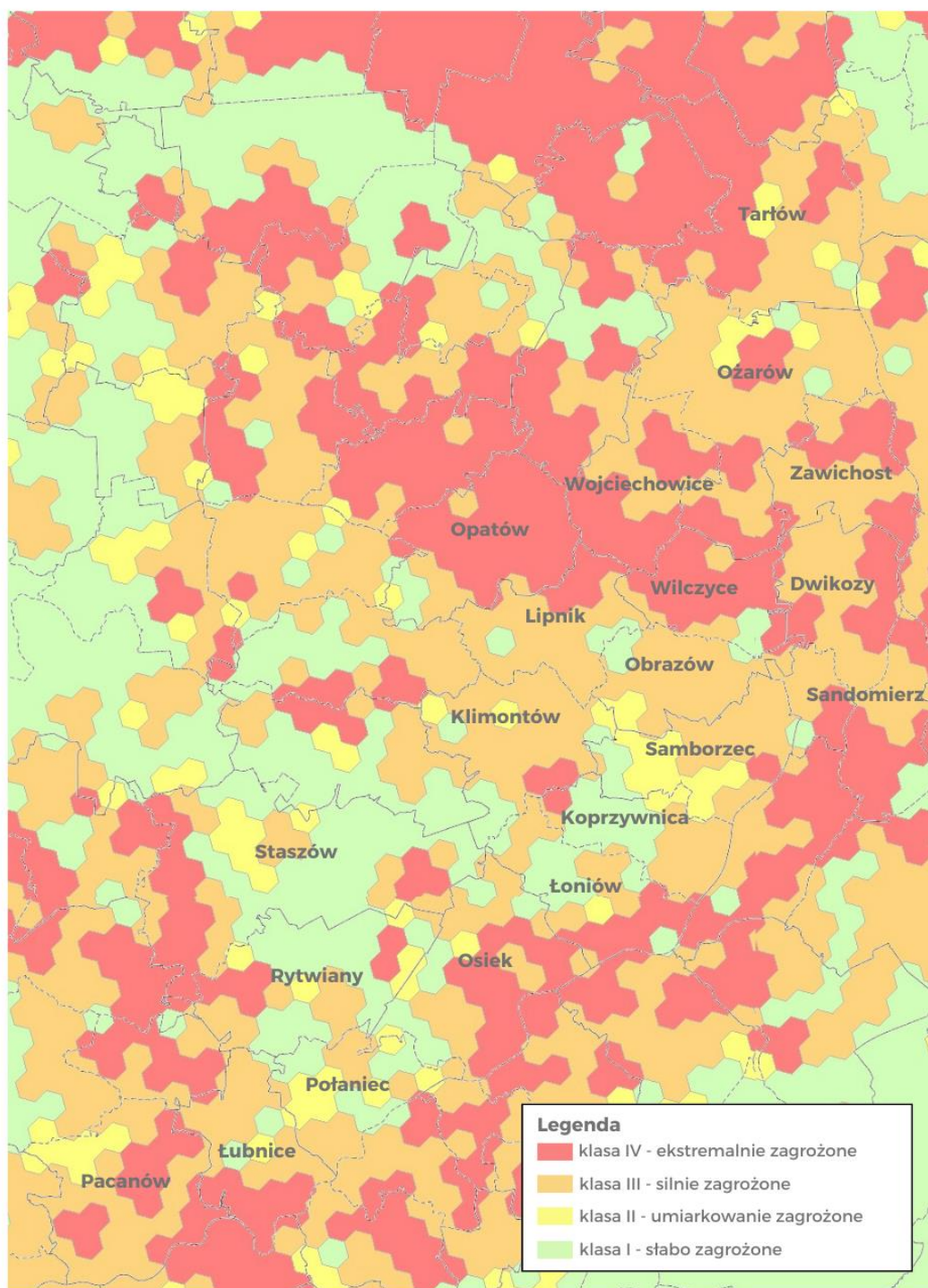
źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Susza rolnicza dotyczy przede wszystkim północnej części OSI – ekstremalnie zagrożone są gminy Tarłów, Ożarów, Zawichost, Wojciechowice, Opatów, Wilczyce, Dwikozy oraz Sandomierz.

Rysunek 19| Zagrożenie suszą rolniczą w OSI Dolina Wisły

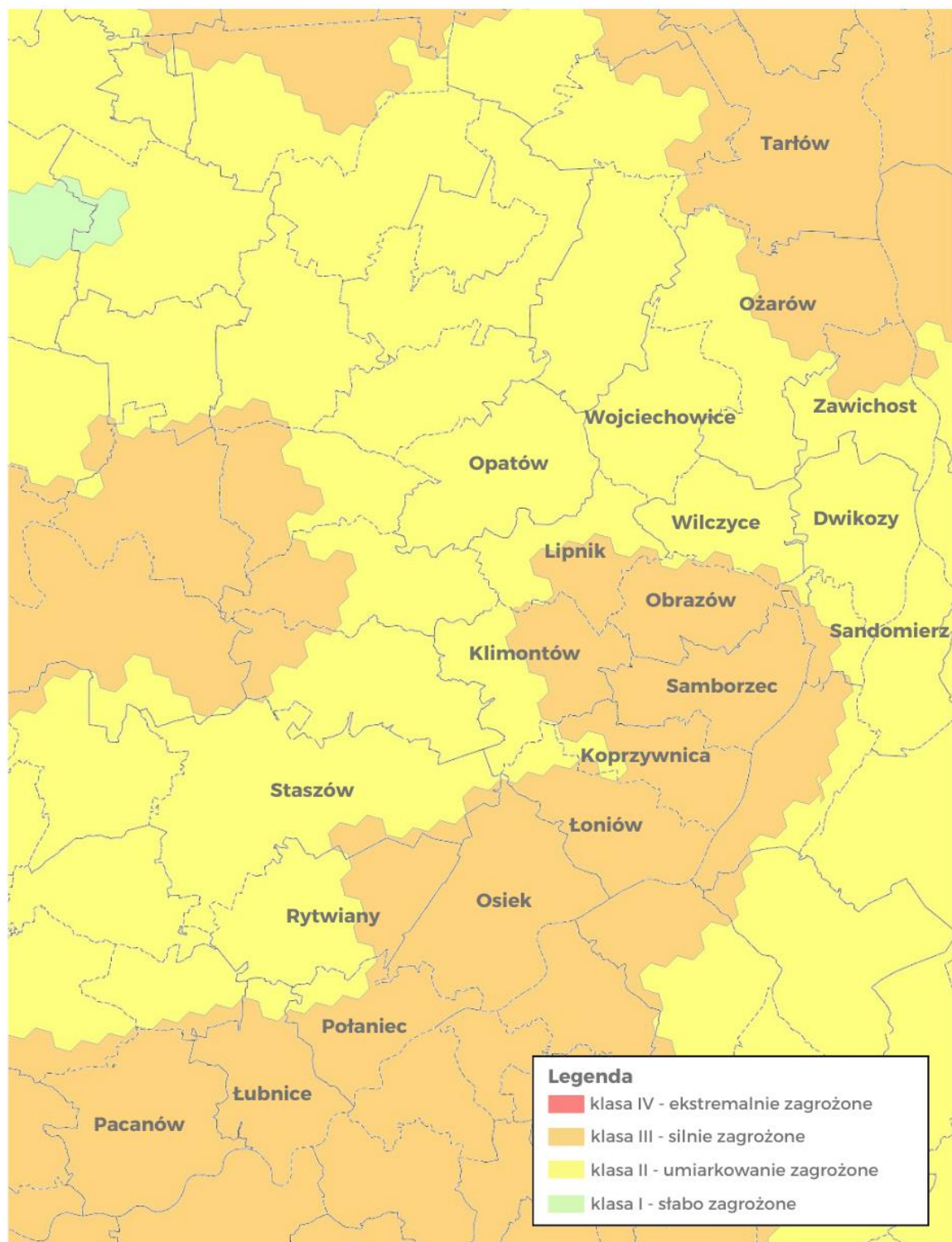
źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Pod względem hydrologicznego zagrożenia suszą, w OSI Dolina Wisły nie obserwuje się terenów zagrożonych w stopniu ekstremalnym, jednak głównie w południowo-centralnej części obszaru oraz w gminie Tartów i Ożarów, zlokalizowanych na północy OSI występuje zagrożenie klasy III. Pozostałe gminy cechuje zagrożenie umiarkowane.

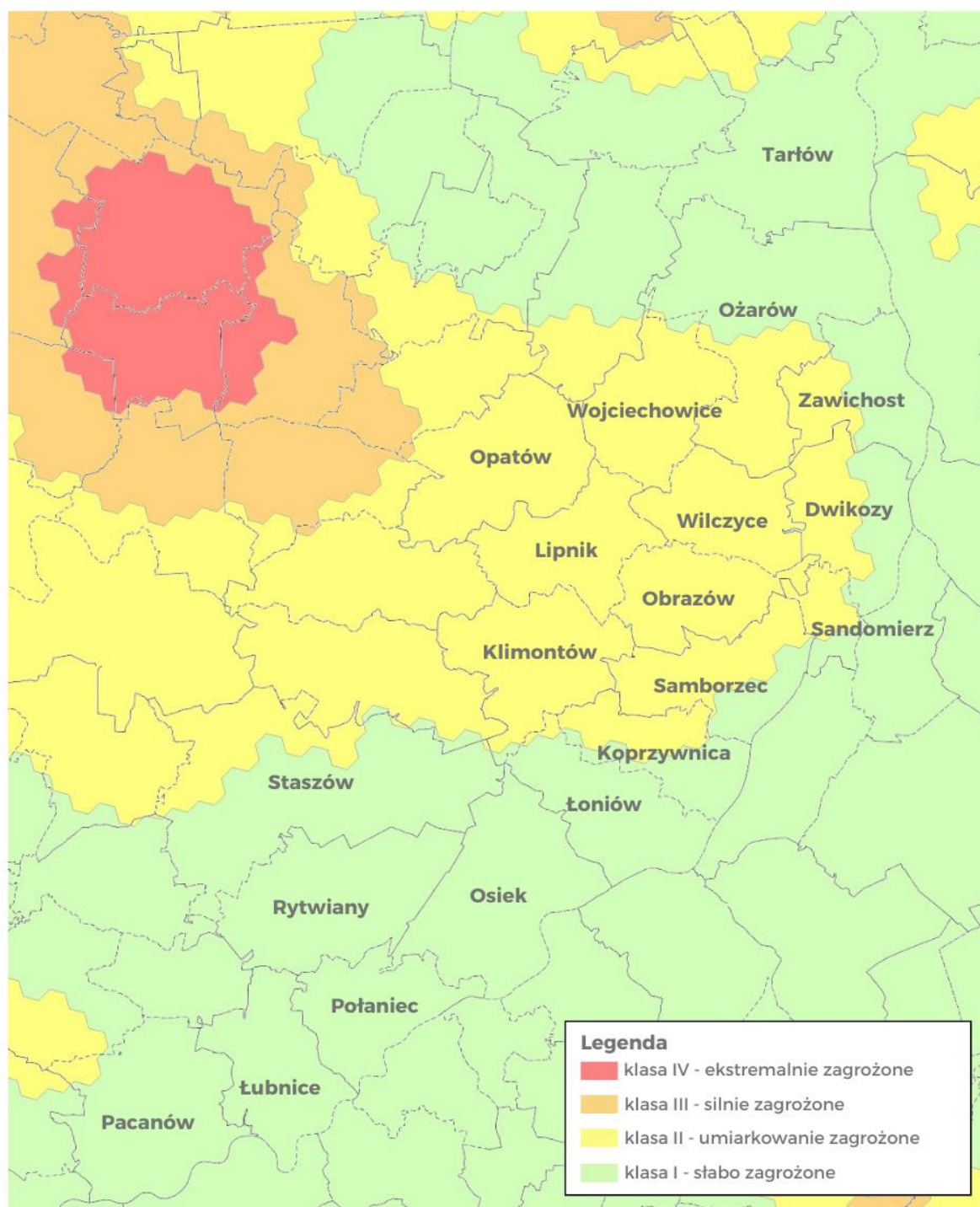
Rysunek 20| Hydrologiczne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Susza hydrogeologiczna w najmniejszym stopniu oddziałuje na OSI Dolina Wisły – jedynie gminy położone w jego centralnej części są zagrożone w stopniu umiarkowanym.

Rysunek 21| Hydrogeologiczne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Wśród działań do wdrożenia w OSI Dolina Wisły wymienia się:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji,
- Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych,
- Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych,
- Propagowanie ponownego wykorzystania wód.

Najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie regionalnym jest Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, określająca kierunki polityki rozwoju. Przedstawia ona obszary, cele, kierunki rozwoju, stanowiąc tym samym podstawę do opracowania innych dokumentów programowych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Pełni rolę oferty skierowanej do podmiotów i partnerów zainteresowanych rozwojem obszaru, dotyczącej nawiązywania współpracy oraz tworzenia wspólnych inicjatyw w celu kreowania przewag konkurencyjnych i eliminowania istniejących barier. Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 | Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie	Cel 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki				
	Cel 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu				
	Cel 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu				
Cel 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region	Cel 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego				
	Cel 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych				
	Cel 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna				

Cel 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi	Cel 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie				
	Cel 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym				
	Cel 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu				
Cel 4. Sprawne zarządzanie regionem	Cel 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem				
	Cel 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego				
	Cel 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa				

Plan Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego jest dokumentem odpowiadającym na wyzwania i problemy rozwoju przestrzennego, w tym zapewniającym spójność ekonomiczną i społeczną w wymiarze terytorialnym. Składa się z części tekstowej (Uwarunkowania i problemy przestrzenne, Kierunki polityki przestrzennej, Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym) i graficznej. Misją dokumentu jest *Wzmocnienie spójności terytorialnej regionu oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, zwiększenia wpływu miast na sąsiadujące obszary wiejskie, a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług*, natomiast cel generalny brzmi: *Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa świętokrzyskiego, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu oraz efektywnemu wykorzystaniu jego potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu.*

Tabela 14| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
	Cel strategiczny			
	Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej województwa, w tym szczególnie miast z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy				
Formowanie policentrycznego układu osadnictwa i funkcjonalnych powiązań sieci miast, rozwijanych w ramach harmonijnych struktur obszarowych z jednoczesnym wsparciem procesów metropolizacji i działań służących wzmocnieniu więzi województwa z krajową i europejską przestrzenią gospodarczą				
Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy				
Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju				
Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług				
Wzmocnienie odporności struktur przestrzennych na zagrożenia oraz poprawa bezpieczeństwa publicznego				
Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego				

Na podstawie założeń Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Świętokrzyskiego, przyjętej uchwałą nr 4850/22 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2022 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2022-2040, w OSI Dolina Wisły realizowane będą projekty dotyczące przede wszystkim poprawy jakości systemu komunikacyjnego (tabela 15).

Tabela 15| Wykaz przedsięwzięć realizowanych na terenie OSI Dolina Wisły wskazanych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Świętokrzyskiego

Lp.	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna	Lata obowiązywania	Łączne nakłady finansowe
1.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 755 od DK 74 do ulicy Plażowej w mieście Zawichost – etap I – Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2019-2026	90 838 470,00 zł
3.	Wykup i aktualizacja projektu na drugi etap budowy obwodnicy Staszowa na długości 1,5 km - podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2020-2022	3 000 000,00 zł
4.	Opracowanie dokumentacji projektowej dla rozbudowy drogi wojewódzkiej Nr 758 na odcinku od granicy gminy Klimontów (km ok. 7+058) do początku obwodnicy Klimontowa (km ok. 14+557) - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2021-2023	1 993 361,00 zł
5.	Opracowanie dokumentacji projektowej pn. Świętokrzyska ścieżka rowerowa - odcinek od granicy Gminy Staszów do skrzyżowania z DW 757 w m. Staszów: rozbudowa DW 764 od km 45+907 do km 55+021, dł. ok. 9,1 km - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2021-2023	1 380 000,00 zł
6.	Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. "Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 758 na odcinku Iwaniska - Klimontów - Koprzywnica wraz z budową obwodnic. Razem odc. dł. ok. 26,0 km /Budowa obwodnicy Klimontowa/" wraz z wykupem gruntów - podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2019-2022	8 000 000,00 zł

7.	Opracowanie dokumentacji projektowej dla rozbudowy drogi wojewódzkiej Nr 758 na odcinku od granicy gminy Klimontów (km ok. 7+058) do początku obwodnicy Klimontowa (km ok. 14+557) - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2021-2023	1 993 361,00 zł
8.	Budowa DW 723 od budowanego węzła w ciągu DK 77 do istniejącego śladu DW 723 w m. Sandomierz o dł. ok. 1,35 km - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2021-2025	112 550 004,00 zł
9.	Budowa chodnika wraz z kładką w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 777 w km 4+100,00 do km 4+500,00 w miejscowości Dwikozy, ul. Sandomierska - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2022-2023	1 500 000,00 zł
10.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 758 – ul. Sandomierska w Klimontowie - Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2021-2022	2 800 000,00 zł
11.	Budowa obwodnicy Klimontowa w ciągu DW 758 - Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich	2022-2025	77 500 000,00 zł

*stan na czas opracowywania projektu Strategii

Plan Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego przedstawia wykaz inwestycji celu publicznego oraz pozostałych zadań o znaczeniu ponadlokalnych w dziesięciu kategoriach: ochrona przyrody, geologia i eksploatacja surowców mineralnych, dziedzictwo kulturowe, infrastruktura społeczna, komunikacja i transport, baza ekonomiczna, gospodarka wodna, turystyka, infrastruktura techniczna oraz obronność i bezpieczeństwo. Zestawienie przedsięwzięć realizowanych lub planowanych do realizacji na terenie OSI Dolina Wisły przedstawia tabela 16.

Tabela 16| Wykaz inwestycji wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego realizowanych lub planowanych do realizacji na terenie OSI Dolina Wisły

Lp.	Inwestycja/Zadanie	Inwestycje/zadania o znaczeniu krajowym (K), wojewódzkim (W) i powiatowym (P)
1.	Utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000	K
2.	Rekultywacja wyrobiska po byłej odkrywkowej kopalni siarki Piaseczno	K
3.	Rozbudowa i przebudowa obiektu kulturalno-rekreacyjno-sportowego w Wojciechowicach	P
4.	Budowa drogi S -74 na odcinku Jałowęsy — Opatów (droga nr 9) wraz z realizacją obwodnicy Opatowa w ciągu drogi S -74 i DK -9	K
5.	Budowa drogi S -74 na odcinku Opatów — granica województwa świętokrzyskiego/podkarpackiego wraz z obwodnicą Sandomierza i realizacją nowej przeprawy mostowej przez Wisłę w rejonie Koćmierzowa	K
6.	Budowa drugiego mostu przez rzekę Wisłę w Sandomierzu (inwestycja zakończona) wraz z budową ul. Lwowskiej -bis, w ciągu drogi krajowej nr 77	K
7.	Budowa mostu na Wiśle w Połańcu wraz z budową odcinka DW764	K
8.	Rozbudowa drogi nr 765 na odcinku Staszów - Osiek wraz z obwodnicą Osieka	W
9.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 764 na odcinku Staszów - Połaniec	W
10.	Przebudowa i elektryfikacja linii kolejowej 25 Łódź Kaliska — Dębica na odcinku Sandomierz — Skarżysko -Kamienna	K
11.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Sandomierz	P
12.	Inwestycje planowane przez ŚZMiUW dotyczące zabezpieczeń przeciwpowodziowych (wały przeciwpowodziowe) w gminach: Tartów, Koprzywnica, Łoniów, Ożarów, Połaniec, Łubnice, Sandomierz, Nowy Korczyn, Pacanów, Dwikozy	W
13.	Realizacja „Programu Małej Retencji dla województwa świętokrzyskiego”	W
14.	Trasa rowerowa od Sandomierza do Sielpi (Końskie)	K
15.	Zamykanie oraz rekultywacja składowisk odpadów lub ich wydzielonych części: „Luszyca”(gmina Połaniec), „Piaseczno”(gmina Łoniów), „Słupcza”(gmina Dwikozy), „Wólka Tartłowska”(gmina Tartów), „Staszów” (gmina Staszów), „Szymanowice Dolne”(gmina Klimontów) ⁸	W
16.	Dostosowanie do wymagań ochrony środowiska spalarni odpadów medycznych i weterynaryjnych w: Staszowie, Starachowicach, Busku -Zdroju	W
17.	Przebudowa oraz rozbudowa kompleksu budynków na potrzeby Komendy Powiatowej Policji w Sandomierzu	P

⁸ W tabeli uwzględniono jedynie składowiska lub ich wydzielone części znajdujące się na terenie OSI Dolina Wisły

W celu utworzenia bazy istniejących osuwisk oraz terenów zagrożonych ruchami masowymi, a także przeciwdziałania negatywnym skutkom ich występowania, od 2006 roku realizowany jest projekt pn. „System Osłony Przeciwoświskowej – SOPO”, koordynowany przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej). Zadanie to usprawnia zarządzanie ryzykiem osuwiskowym i tym samym umożliwia ograniczać skalę zniszczeń spowodowanych przez ruchy masowe, a także ostrzegać mieszkańców przed ryzykiem osuwiskowym. Ponadto stanowi wsparcie dla władz samorządowych w skutecznym przeciwdziałaniu negatywnym skutkom występowania osuwisk oraz reguluje proces planowania przestrzennego na terenach nimi zagrożonych poprzez m.in. zaniechanie zabudowy czy też rozwoju infrastruktury drogowej. Obecnie realizowany jest III etap projektu, w ramach którego w gminach: Pacanów, Łubnice, Połaniec, Rytwiany, Staszów i Osiek w sposób precyzyjny zlokalizowano osuwiska oraz tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych. W przypadku gmin wchodzących w skład powiatu sandomierskiego i opatowskiego, zakończenie projektu datowane jest na rok 2024.

Na podstawie założeń SRWŚ 2030+, w granicach OSI Dolina Wisły wyodrębnione zostały dwa obszary strategicznej interwencji – MOF Sandomierz oraz MOF Staszów. Pierwszy z nich obejmuje swoim zasięgiem 5 gmin, a wyznaczone cele strategiczne, do realizacji których JST będą dążyć, nawiązują do lepszej jakości życia mieszkańców, konkurencyjna gospodarka, odpowiedni stan środowiska przyrodniczego, dostępności komunikacyjnej oraz szeroko rozwinięta współpraca o ponadlokalnym charakterze. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 wykazuje znaczną zgodność z projektem Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierz, dążąc tym samym do spójnego rozwoju całego obszaru.

Tabela 17| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierz

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz spójność społeczna obszaru MOF Sandomierz	Priorytet 1.1. Edukacja przyszłości MOF Sandomierz				
	Priorytet 1.2. Polityka społeczna przyczyniająca się do polepszenia jakości życia mieszkańców				
	Priorytet 1.3. Rozwinięta gospodarka mieszkaniowa				
	Priorytet 1.4. Rozwinięta oferta czasu wolnego				

Cel 2. Konkurencyjna, inteligentna i zielona gospodarka	Priorytet 2.1. Zrównoważony rozwój gospodarczy MOF Sandomierz				
	Priorytet 2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej				
	Priorytet 2.3. Rozwinięta oferta turystyczna				
Cel 3. Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF Sandomierz	Priorytet 3.1. Aktywna adaptacja do zmian klimatycznych				
	Priorytet 3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych				
	Priorytet 3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne				
Cel 4. Wysoka dostępność komunikacyjna MOF Sandomierz	Priorytet 4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna				
	Priorytet 4.2. Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna				
Cel 5. Efektywna współpraca i zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju	Priorytet 5.1. Zinstytucjonalizowana współpraca w ramach MOF Sandomierz				
	Priorytet 5.2. Zintegrowana obsługa mieszkańców i klientów MOF Sandomierz w ramach e-usług oraz rozwój narzędzi SMART				

Działania wskazane w projekcie strategii rozwoju MOF Staszów ukierunkowane są przede wszystkim na zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz odpowiedniego poziomu przedsiębiorczości obszaru, co wpłynie na atrakcyjność rynku pracy, bogatą ofertę inwestycyjną oraz wykreowanie dobrego miejsca do życia zarówno dla obecnych, jak i przyszłych mieszkańców. Zgodność obu dokumentów przedstawiona została w tabeli 18.

Tabela 18| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszowa na lata 2022-2030

		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
		Cel strategiczny			
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Wzrost dochodów mieszkańców	Cel 1.1. Stworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania				
	Cel 1.2. System wsparcia aktywności społecznej				
Cel 2. Atrakcyjne miejsce zamieszkania	Cel 2.1. Stworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych				
	Cel 2.2. Wysoka jakość i dostępność usług publicznych				

Partnerstwo Ziemia Opatowska, łączące w sobie 8 gmin oraz władze powiatu, mierząc się z zagrożeniem marginalizacji społeczno-gospodarczej, określiło 3 główne cele, które pozwolą na lepszy dostęp mieszkańców do wysokiej jakości usług publicznych oraz podniesienie poziomu przedsiębiorczości obszaru. Realizowane one będą przy wykorzystaniu posiadanych zasobów rolnych, przyrodniczych oraz historyczno-kulturowych. Kluczowym elementem jest również przystosowanie Ziemi Opatowskiej do postępujących zmian klimatycznych. Uwzględnione w projekcie Strategii terytorialnej partnerstwa Ziemia Opatowska cele strategiczne są spójne z wyznaczonymi w niniejszym dokumencie, dzięki czemu rozwój obszaru ukierunkowany będzie na spełnienie tych samych potrzeb, a wskazane założenia nie będą się wykluczać.

Tabela 19| Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii terytorialnej partnerstwa Ziemia Opatowska

	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030			
	Cel strategiczny			
	Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.
Cel 1. Silna przedsiębiorczość dzięki bardziej efektywnemu wykorzystaniu zasobów rolnych, przyrodniczych i historyczno-kulturowych partnerstwa, wykorzystująca nowoczesne technologie				
Cel 2. Ziemia Opatowska – dobre miejsce do życia, zapewniające warunki samorealizacji zarówno najmłodszym mieszkańcom, osobom w pełni sił witalnych, jak i seniorom. Miejsce, w którym aktywni mieszkańcy wspólnie tworzą swoją przestrzeń życiową				
Cel 3. Ziemia Opatowska – umiejętnie odpowiadająca na wyzwania klimatyczne, wykorzystująca nowoczesne, proekologiczne rozwiązania dla poprawy infrastruktury oraz wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej				

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

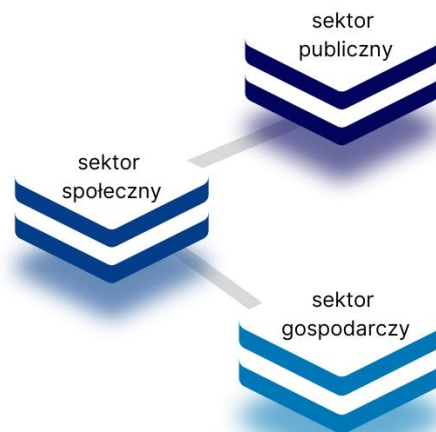
Współpraca

139

System realizacji strategii wskazuje podmioty odpowiedzialne za prowadzenie i koordynację koncepcji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030. Dokument ten umożliwia prawidłowe prowadzenie polityki rozwoju oraz wspólne prowadzenie działań na rzecz wzrostu konkurencyjności.

Jednostkami w największym stopniu odpowiedzialnymi za wdrożenie jej założeń są gminy tworzące OSI Dolina Wisły. Zauważa się jednak, że dokument przedstawia uwarunkowania wpływające na rozwój nie tylko samych gmin, ale również poszczególnych powiatów i województwa świętokrzyskiego. Kluczowym elementem jest współpraca JST, stwarzająca przestrzeń do wspólnego podejmowania decyzji i działań. Właściwe angażowanie się w rozwój regionu pozytywnie wpłynie na jakość i skuteczność prowadzonych przedsięwzięć.

W gronie głównych odbiorców wyróżnia się mieszkańców, dla których określone w strategii działania mają na celu podniesienie jakości i poziomu życia oraz zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb. Dlatego też wskazuje się potencjał lokalnej społeczności jako jeden z czynników wpływających na procesy rozwojowe uwzględnione w strategii. Istotną rolę w sektorze społecznym pełnią również organizacje pozarządowe oraz lokalni liderzy, będący często inicjatorem przeprowadzanych przedsięwzięć i zmian w środowisku społecznym. Kluczowymi partnerami w działaniach na rzecz realizacji założeń dokumentu są przedsiębiorcy, podmioty gospodarcze oraz organizacje otoczenia biznesu funkcjonujące w OSI Dolina Wisły. Realizacja dokumentu odbywać się będzie według zasad:

- Równości partnerów,
- Partnerstwa,
- Tworzenia możliwie elastycznych rozwiązań,
- Wielopoziomowego zarządzania,
- Racjonalizacji wydatków publicznych,
- Sieciowania i współpracy opartej o wzajemne zaufanie i rzetelny przepływ informacji.

W ramach struktury organizacyjnej porozumienia międzygminnego wyróżniono 3 główne podmioty: Lider – pełniący funkcje reprezentacyjne, Komitet Sterujący oraz Zespół do spraw przygotowania i wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030.

Tabela 20| Struktura organizacyjna porozumienia międzygminnego

Podmiot	Zakres obowiązków
Lider	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reprezentowanie Stron Porozumienia przy podejmowaniu ustaleń dotyczących przygotowania i wdrażania Strategii wobec innych podmiotów (w tym instytucji, organów władzy publicznej, podmiotów prywatnych), po uprzedniej konsultacji ze Stronami Porozumienia odnośnie kierunku działania. ▪ Reprezentowanie Stron Porozumienia wobec Powiatu, celem zapewnienia Powiatowi udziału w opracowywaniu Strategii. ▪ Uczestniczenie w spotkaniach i konferencjach związanych z realizacją i promocją Strategii. ▪ Przeprowadzanie w imieniu Stron Porozumienia procedur prawnych wymaganych w toku przygotowania i wdrożenia Strategii.
Komitet Sterujący	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opiniowanie i zatwierdzanie dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, projektów zawartych w Strategii oraz wprowadzonych do Strategii zmian (aktualizacji Strategii). ▪ Opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych Strategii, inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin. ▪ Określanie źródeł finansowania strategii. ▪ Powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur służących realizacji Strategii.
Zespół do spraw przygotowania i wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordynowanie opracowania i wdrażania Strategii na poziomie gminy. ▪ Koordynowanie współpracy między gminami. ▪ Koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych zadań. ▪ Monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji.

Monitoring

141

Prowadzenie monitoringu strategii pozwoli na dokonanie oceny realizacji poszczególnych etapów wyznaczonych zadań oraz finalnie skuteczności wdrażania założeń strategii. W przypadku zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych, umożliwia on szybkie i efektywne reagowanie już podczas wdrażania interwencji.

Rolą monitoringu jest raportowanie osiągniętych wyników w danym okresie czasu. Jego podstawowe narzędzie stanowi zestaw wskaźników przypisanych dla realizacji poszczególnych celów strategicznych. Monitoring realizacji strategii prowadzony będzie w cyklu dwuletnim przez Zespół do spraw przygotowania i wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 i udostępniany do opinii publicznej na stronach internetowych gmin oraz powiatów wchodzących w skład OSI Dolina Wisły w formie raportu z monitoringu. Podstawą do określenia postępujących zmian będą przede wszystkim dane pozyskane ze statystyki publicznej oraz informacji uzyskanych od realizatorów poszczególnych przedsięwzięć, a rokiem bazowym będzie ostatni rok poddany analizie w Diagnostyce Strategicznej dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030, tj. 2020. Raport z monitoringu powinien zawierać zestaw wskaźników przedstawionych dla poszczególnych lat, dzięki czemu możliwe będzie określenie zachodzących zmian, tendencji rozwojowych oraz wypracowanie odpowiednich wniosków.

Mając na uwadze dynamicznie zmieniające się uwarunkowania, należy brać pod uwagę możliwe przekształcenia zarówno OSI Dolina Wisły, jak i jego otoczenia, wpływające na funkcjonowanie obszaru. Dlatego też wskazane jest, by założenia strategii traktować elastycznie oraz na bieżąco monitorować wdrażane działania i dokonywać koniecznych korekt.

W czasie wdrażania założeń niniejszego dokumentu wszystkie podmioty tworzące strukturę organizacyjną porozumienia międzygminnego powinny być organizowane spotkania (co najmniej jedno w ciągu półroczu), które umożliwią bieżące informowanie o przebiegu wdrażania dokumentu oraz wprowadzanie ewentualnych zmian wpływających na stopień realizacji poszczególnych założeń.

Zaleca się, by spotkania te mogły odbywać się również na każdym etapie prac związanych ze strategią oraz na wniosek każdej ze stron, które zawarły porozumienie.

Ewaluacja

Zgodnie z art. 10a ust.2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057), podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przeprowadza uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju – przed jej przyjęciem. Ewaluacja stanowi ocenę jakości i efektów prowadzonych działań na podstawie określonych kryteriów, wpływająca na jakość realizowanych interwencji. Pozwala uzyskać informacje o możliwościach zrealizowania wyznaczonych celów określonych względem dostępnych instrumentów i dysponowanych zasobów. Przybiera formę systematycznego badania polegającego na zbieraniu, analizie oraz informowaniu o uzyskanych efektach wdrażanych działań. Badanie umożliwia wyciągnięcie wniosków oraz udoskonalenie podejmowanych interwencji.

Ze względu na czas wykonywania ewaluacji, wyróżnia się jej trzy rodzaje: ex-ante, on-going oraz ex-post. Pierwszą z nich, zgodnie z ww. ustawą, należy przeprowadzić przed przyjęciem dokumentu, a więc w 2023 roku. Ewaluacja on-going pozwoli na ocenę skuteczności wdrażania strategii w połowie realizacji (2026 rok) oraz uwidoczni potrzebę dokonania ewentualnych zmian. W przypadku ewaluacji ex-post, przeprowadzona zostanie po zakończeniu formalnego okresu wdrażania dokumentu, tj. w 2031 roku. Należy zaznaczyć, że mimo wyznaczonego okresu obowiązywania strategii, jej efekty widoczne będą w dłuższej perspektywie czasu, poza określonymi ramami czasowymi.

Rysunek 22| Ramy czasowe przeprowadzenia ewaluacji strategii

Oczekiwane rezultaty planowanych działań

143

Kluczowym elementem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 są wskaźniki monitoringu oraz związane z tym oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, definiujące pożądane zmiany w wyniku podejmowanych interwencji. Odpowiednio dobrane wskaźniki umożliwiają ukazanie stopnia realizacji wyznaczonych założeń, a przy ich wyborze należy mieć na uwadze przede wszystkim adekwatność do określonych celów, łatwość w pozyskiwaniu, mierzalność oraz komplementarność, umożliwiając tym samym porównanie poszczególnych uwarunkowań względem jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 21 | Wskaźniki monitoringu strategii

Wskaźnik	Źródło	Wartość bazowa (2020 r.)	Oczekiwany trend	Oczekiwany rezultat
Liczba ludności	GUS	175 074	wzrost	Zwiększenie liczby ludności poprzez wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru oraz budowanie potencjału kapitału społecznego
Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym [%]	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	16,3	wzrost	Zwiększenie zdolności przyciągnięcia ludzi młodych oraz budowanie potencjału kapitału społecznego
Przyrost naturalny na 1000 ludności	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	-6,69	wzrost	Zwiększenie zdolności przyciągnięcia ludzi młodych oraz budowanie potencjału kapitału społecznego
Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [%]	Wyliczenia własne na podstawie GUS	14,7	wzrost	Zapobieganie niekontrolowanemu gospodarowaniu przestrzenią oraz zachowanie ładu przestrzennego

Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	73	wzrost	Poszerzanie potencjału inwestycyjnego oraz podniesienie poziomu konkurencyjności gospodarczej
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	6,6	spadek	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców, poprawa sytuacji gospodarczej
Powierzchnia terenów inwestycyjnych [ha]	Wyliczenia własne na podstawie danych Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego	200,86	wzrost	Poszerzanie potencjału inwestycyjnego oraz podniesienie poziomu konkurencyjności gospodarczej
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	5405,75	wzrost	Wzrost zdolności inwestycyjnej, w tym poprawa sytuacji finansowej
Liczba żłobków i klubów dziecięcych	GUS	13	wzrost	Wsparcie rodziców we wczesnym powrocie na rynek pracy oraz zapewnienie dostępu do wybranych usług publicznych
Powierzchnia lasów ogółem [ha]	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	34 281,85	wzrost	Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej
Powierzchnia obszarów chronionych [ha]	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	28 227,3	stabilizacja/ wzrost	Ochrona obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych
Liczba osób przypadających na 1 przychodnię	Wyliczenia własne na podstawie danych GUS	2 109	spadek	Podniesienie jakości świadczonych usług
Budynki podłączone do kanalizacji w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych [%]	Wyliczenia własne na podstawie GUS	31,6	wzrost	Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców poprzez poprawę warunków mieszkaniowych

Budynki podłączone do wodociągu w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych [%]	Wyliczenia własne na podstawie GUS	88,4	wzrost	Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców poprzez poprawę warunków mieszkaniowych
Długość dróg dla rowerów [km]	Wyliczenia własne na podstawie GUS	37,4	wzrost	Poprawa dostępności komunikacyjnej, atrakcyjności turystycznej oraz poziomu bezpieczeństwa drogowego
Długość zmodernizowanych dróg	Ewidencja gminna	-	wzrost	Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa drogowego
Liczba turystycznych obiektów noclegowych (całorocznych)	Wyliczenia własne na podstawie GUS	28(2018 r.)	wzrost	Wzrost atrakcyjności turystycznej
Liczba turystów	Ewidencja gminna	-	wzrost	Wzrost atrakcyjności turystycznej

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

146

Dokumenty strategiczne poszczególnych gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły powinny być spójne z założeniami przedmiotowego dokumentu, który stanowi jeden z kluczowych elementów polityki rozwoju na poziomie ponadlokalnym i tym samym eliminować ryzyko wykluczania się przedstawianych założeń. Prace nad dokumentami w skali lokalnej powinny podlegać procesom partycypacji społecznej, a więc zaangażowaniu jak największego grona mieszkańców w proces ich tworzenia. Ponadto, powinny być ogólnodostępne, zrozumiałe dla każdego odbiorcy, nie prowadząc tym samym do błędnych interpretacji zawartych koncepcji. Istotne jest, by każdy dokument wykonawczy zawierał założenia zgodne z wyznaczonymi celami i kierunkami działań niniejszego dokumentu.

Poniższa tabela wskazuje zestawienie najważniejszych dokumentów wykonawczych na poziomie lokalnym, kształtujących działalność gminy. W przypadku nieaktualności zapisów bądź wygaśnięcia ram czasowych dokumentu, zaleca się aktualizację lub opracowanie nowego dokumentu, zgodnego z założeniami niniejszej strategii.

W przypadku studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w momencie wejścia w życie nowych przepisów w ramach polityki przestrzennej, wprowadzone narzędzia planistyczne powinny być spójne z założeniami strategii ponadlokalnej.

Tabela 22 | Najważniejsze dokumenty wykonawcze na poziomie gminnym

Lp.	Obszar tematyczny	Dokument
1.	Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
		Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
		Gminny program rewitalizacji
2.	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska
		Plan gospodarki niskoemisyjnej
		Program usuwania azbestu
3.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Gminny program opieki nad zabytkami
4.	Gospodarka komunalna	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych
		Plan wykorzystania gminnego zasobu nieruchomości
		Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy

5.	Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych
		Gminny program wspierania rodziny
		Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
		Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych
6.	Polityka finansowa	Wieloletnia prognoza finansowa
		Uchwała budżetowa
7.	Transport	Plany rozwoju sieci drogowej wraz z planami finansowania w zakresie dróg gminnych
8.	Rozwój lokalny	Plan odnowy miejscowości
9.	Współpraca	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

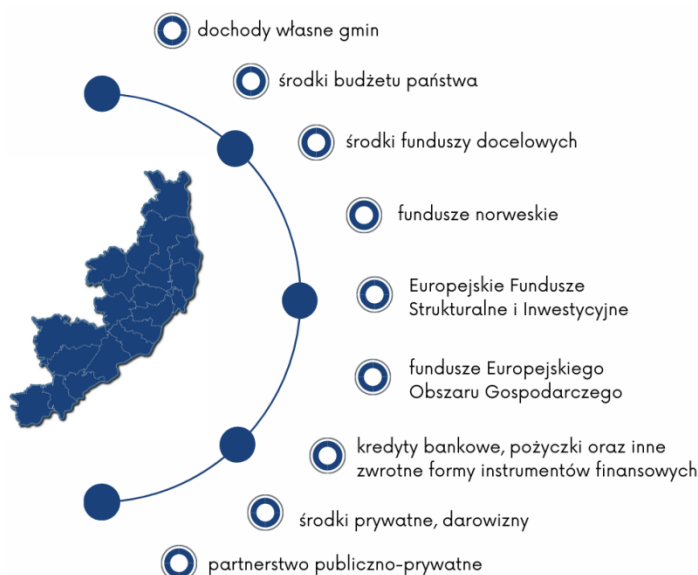
Ramy finansowe i źródła finansowania

148

W celu wdrożenia założeń strategii kluczowym elementem jest określenie struktury finansowania. Zarówno dostępne środki, jak i źródła pozwolą zidentyfikować realność spełnienia określonych celów.

Ze względu na długookresową perspektywę wdrażania dokumentu oraz dynamikę zachodzących zmian sytuacji społeczno-gospodarczej, należy mieć na uwadze, że nie jest możliwe wskazanie dokładnych ram finansowych i kwot przeznaczonych na realizację poszczególnych zadań i projektów. Określa ona jedynie szacunkową skalę przewidzianych wydatków. Ponadto poszczególne cele określone w dokumencie mają charakter otwarty, dlatego też doprecyzowanie szczegółów finansowych może okazać się niewłaściwe.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 realizowana będzie przez wszystkie gminy wchodzące w jego skład oraz przy wsparciu partnerów społecznych i gospodarczych. Niemniej jednak, przedstawione w strategii działania nie znajdują się w zakresie kompetencji jedynie gmin tworzących OSI Dolina Wisły, lecz angażują również pozostałe jednostki samorządu terytorialnego.

Wprowadzanie założeń strategii w życie będzie możliwe dzięki źródłom finansowym gmin tworzących OSI Dolina Wisły, środkom regionalnym, krajowym oraz zewnętrznym (budżet Unii Europejskiej, fundusze norweskie). Wszystkie podmioty zaangażowane w szeroko pojęte wsparcie we wdrażanie działań strategicznych przyczyniają się do rozwoju regionu.

Istotnym źródłem finansowania założeń dokumentu jest Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027, będący kontynuacją dwóch poprzednich perspektyw finansowych: Programu Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 oraz Program Polska Wschodnia 2014-2020. W oferowanym wsparciu uwzględnia on województwo lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie oraz część mazowieckiego (bez Warszawy i otaczającej ją powiatów). Jego głównym celem jest utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej. Ponadto, określa on 4 cele szczegółowe:

- Wsparcie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw,
- Zwiększenie atrakcyjności miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu,
- Zwiększenie dostępności transportowej Polski Wschodniej,
- Rozwój społeczno-gospodarczy dzięki turystyce.

Program oferowany jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw planujących lub prowadzących działalność na obszarze Polski Wschodniej, ośrodków innowacji (m.in. parki naukowe, parki technologiczne, inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne), dużych przedsiębiorstw (operatorów dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych), parków narodowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz zarządców infrastruktury kolejowej (PKP PLK S.A. – linie kolejowe oraz PKP S.A. – dworce). Do głównych obszarów wsparcia zalicza się:

- Przedsiębiorczość – wsparcie dla start-upów, innowacje dzięki zmianom wzorniczym, automatyzacja i robotyzacja, transformacja modeli biznesowych w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego, pożyczki na inwestycje w turystykę,
- Energię i klimat – rozwój inteligentnych sieci energetycznych, dostosowanie miast do zmian klimatu, ochrona bioróżnorodności, podnoszenie świadomości ekologicznej,
- Zrównoważoną mobilność miejską,
- Transport – rozbudowa ponadregionalnej infrastruktury drogowej i kolejowej,
- Zrównoważoną turystykę – tworzenie ponadregionalnych szlaków turystycznych.

Budżet proponowanego wsparcia wynosi 2,65 mld euro. W ramach RPO dla województwa świętokrzyskiego wsparcie zakresie OSI dotyczyć będzie przede wszystkim dziedziny turystyki, kultury i dziedzictwa kulturowego, dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki oraz przedsięwzięć poprawiających sytuację gospodarczą dzięki ulepszeniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Jedną z możliwości pozyskiwania środków finansowych jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, którego głównym celem jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program ten realizować będzie 6 następujących priorytetów:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich,
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych,
- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Wśród źródeł finansowych wymienia się również Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), będący kontynuacją poprzednich programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020. Jego głównym założeniem jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, mającego na celu:

- Obniżenie emisyjności gospodarki oraz jej transformację w kierunku przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym,
- Budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne,
- Dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do 2030 roku,
- Poprawę bezpieczeństwa transportu,
- Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia,
- Wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

Program skierowany jest głównie do przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego, państwowych jednostek budżetowych i administracji publicznej, organizacji pozarządowych czy też podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego. Kwota udzielonego wsparcia wynosi ponad 24 mld euro.

Istotnym elementem w zakresie zapewnienia odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego kraju jest Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, ukierunkowanego przede wszystkim na poprawę sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienie opieki nad dziećmi, podnoszenie jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integrację społeczną, rozwój usług społecznych oraz ochronę zdrowia. Program ten skierowany jest głównie do jednostek samorządu terytorialnego, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, rodziców dzieci do lat 3, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i pracodawców czy też podmiotów systemu ochrony zdrowia, a oferowane wsparcie przyjmuje formę dotacji i instrumentów finansowych.

Kolejnym potencjalnym źródłem finansowania założeń strategii jest Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, będący bezzwrotną formą wsparcia dla gmin, powiatów i miast w całej Polsce, pochodzącą z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Uzyskane środki mogą być przeznaczone na m.in. budowę żłobków, przedszkoli, drogi, a także inne niezbędne działania o charakterze lokalnym.

Realizacja wymienionych działań będzie również możliwa dzięki Rządowemu Funduszowi Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Jest on szansą na uzyskanie dotacji na inwestycje dla gmin i powiatów, a wśród jego głównych celów wymienia się pobudzenie aktywności inwestycyjnej, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, poprawa warunków życia obywateli, powstanie nowych miejsc pracy, wsparcie zrównoważonego rozwoju oraz efektywne zaangażowanie sektora finansowego.

Wśród źródeł finansowania ukierunkowanych na rozwój infrastruktury drogowej znajduje się Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, mający na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności inwestycyjnej, oddziałując tym samym na właściwe funkcjonowanie gospodarki, kształtowanie zintegrowanego systemu transportowego i poziom życia mieszkańców. Źródłem finansowania Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg są wpłaty

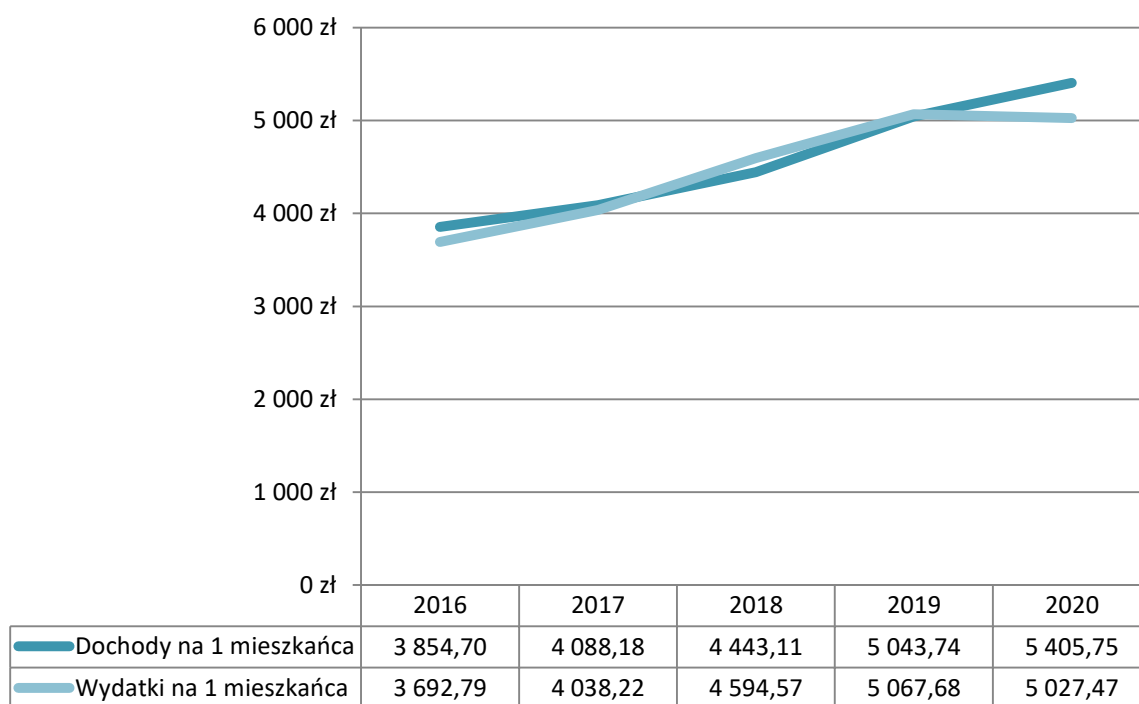
pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Narodowej, dotacje z budżetu państwa, Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje są własnością Skarbu Państwa.

Szansą na pozyskanie środków finansowych może być również Fundusz Odbudowy (Next Generation EU) – instrument finansowy przeznaczony na odbudowę gospodarczą po pandemii COVID-19 o łącznych nakładach przekraczających 800 mld euro.

Na stabilność środków finansowania w czasie obowiązywania dokumentu może wpłynąć kilka istotnych czynników, na które składają się m.in. polityka finansowa państwa, dynamiczna sytuacja społeczno-gospodarcza, niekorzystne procesy demograficzne (w tym odpływ mieszkańców generujących dochody JST, spadek ludności aktywnej zawodowo) oraz polityka inwestycyjna gmin.

Sytuacja finansowa OSI na przestrzeni lat uległa znacznej poprawie - w porównaniu do roku bazowego (2016), w 2020 roku wartość uzyskiwanych dochodów wzrosła o ok. 40%. Analogiczną sytuację zaobserwować można w przypadku wydatków, co obrazuje silną korelację analizowanych zmiennych. Wyjątek stanowi rok 2020, gdzie wartość wydatków była niższa od dochodów o niecałe 400 zł, natomiast w analizowanym okresie czasu wzrosły one o ok. 36%.

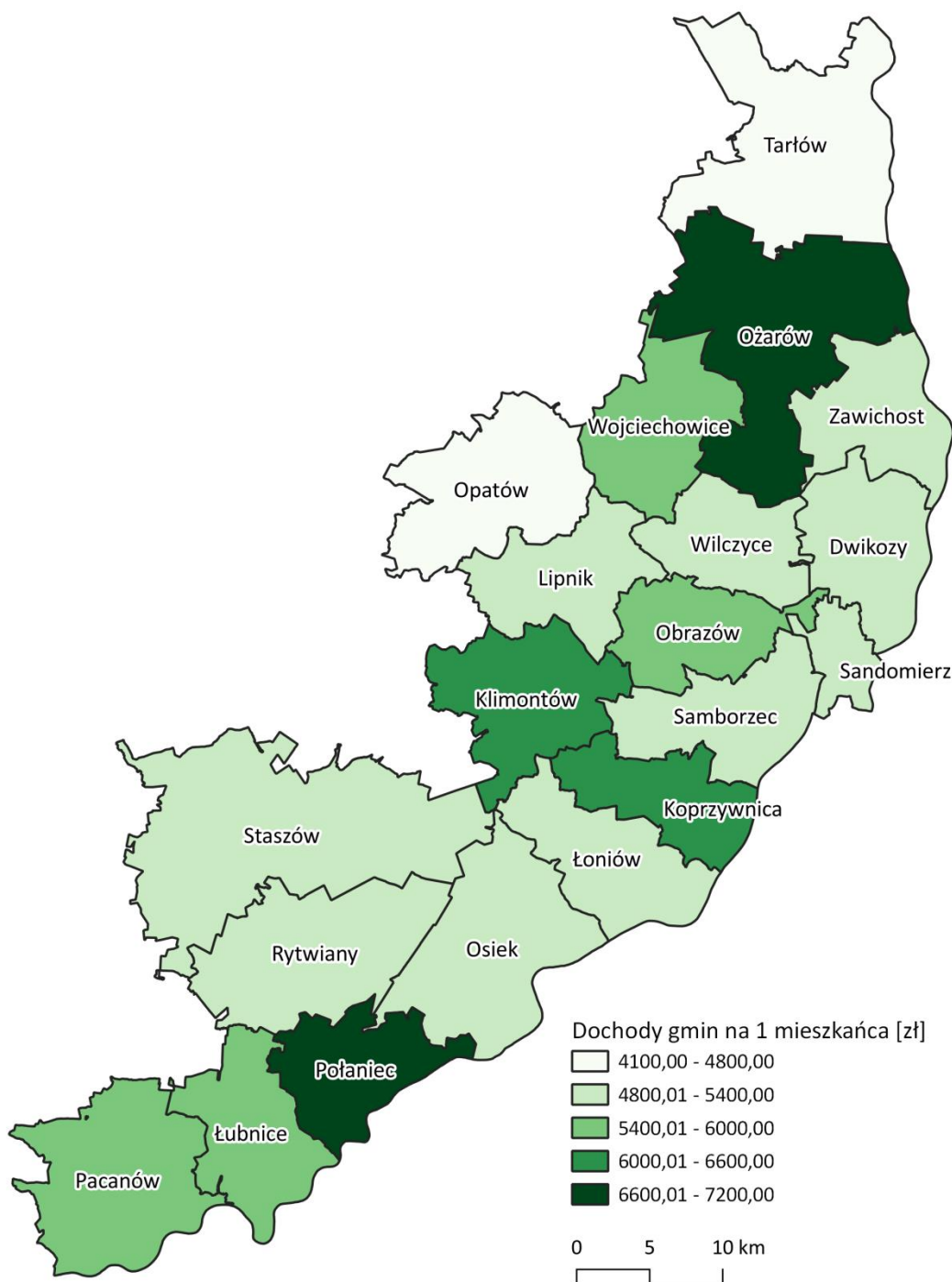
Wykres 4| Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w OSI Dolina Wisły w latach 2016-2020

źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Wartość uzyskiwanych dochodów w znacznym stopniu definiuje możliwości finansowania planowanych przedsięwzięć rozwojowych. Analizując dochody budżetów gmin OSI Dolina Wisły zauważyć można silne zróżnicowanie przestrzenne. W roku 2020 najwyższe dochody na 1 mieszkańca osiągnęła gmina Połaniec (7 115,07 zł) oraz Ożarów (6 996,91 zł), natomiast najniższe w gminie Opatów (4 192,19 zł) oraz Tartów (4 236,51 zł)⁹.

Rysunek 23 | Dochody na 1 mieszkańca w gminach OSI Dolina Wisły w 2020 roku

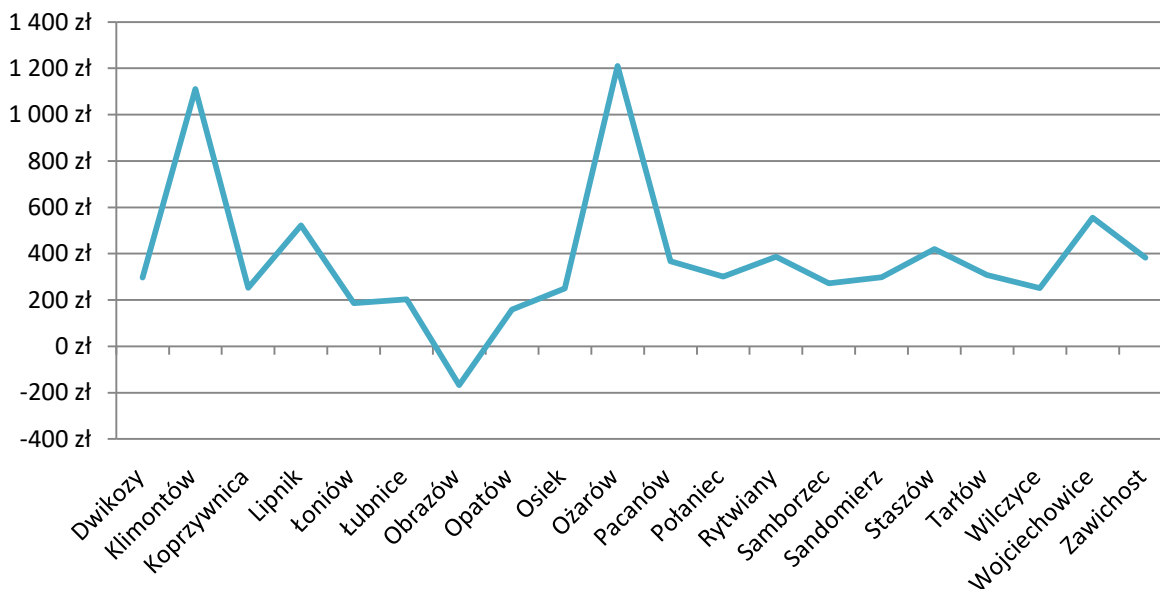

źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

⁹ Dochody na 1 mieszkańca dla gmin bez miast na prawach powiatu

W roku 2020 zdecydowana większość gmin odznaczała się dodatnim bilansem budżetu w przeliczeniu na 1 mieszkańca – największą wartość odnotowano w przypadku gminy Ożarów i Klimontów, gdzie wynosiły one odpowiednio 1 209,74 zł oraz 1 110,80 zł. Jedyną JST, dla której bilans budżetu przyjął saldo ujemne była gmina Obrazów (-167,71 zł).

Wykres 5| Bilans budżetów gmin na 1 mieszkańca w OSI Dolina Wisły

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę sytuację finansową gmin OSI Dolina Wisły, finansowanie działań przewidzianych do realizacji na podstawie niniejszego dokumentu nie będzie możliwe bez dodatkowych środków zewnętrznych, dzięki czemu przewiduje się uzyskanie pozytywnego efektu dźwigni finansowej, przy zaoszczędzeniu środków własnych, zainwestowanym w środki zewnętrzne przeznaczone na realizację przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

**PARTYCYPACJA
SPOŁECZNA**

Dokument, jakim jest strategia rozwoju ponadlokalnego wymaga zaangażowania nie tylko władz samorządowych, ale przede wszystkim mieszkańców, w tym również partnerów społeczno-gospodarczych. Główną funkcją Strategii Rozwoju Ponadlokalnego jest wykorzystanie posiadanych zasobów i szans rozwojowych w celu eliminacji obszarów problemowych, które wpływają na ich postępującą marginalizację o charakterze społeczno-gospodarczym. Ponadto, umożliwi ona spełnienie potrzeb wskazanych interesariuszy, co znacząco wpłynie na jakość życia mieszkańców, rozwój gospodarczy obszaru oraz kształtowanie prawidłowej przestrzeni publicznej, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1057), *projekt strategii rozwoju ponadlokalnego oraz strategii rozwoju gminy podlega konsultacjom w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin – w przypadku strategii rozwoju ponadlokalnego albo gminy – w przypadku strategii rozwoju gminy, oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.*

Proces konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030 przeprowadzony został w dniach od 9 stycznia do 13 lutego 2023 roku. Jego celem było umożliwienie wszystkim interesariuszom, w tym przede wszystkim mieszkańcom OSI Dolina Wisły, zapoznania się z projektem dokumentu oraz zebranie wniosków, uwag i propozycji zmian. Strategia wraz z formularzem uwag oraz określonym sposobem i terminem konsultacji, udostępniona została przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład OSI Dolina Wisły na właściwych stronach internetowych. Przez okres trwania konsultacji uwagi przyjmowane były poprzez złożenie formularza uwag pocztą, osobiście lub elektronicznie na wskazany adres e-mail. Szczegółowe informacje zawarte zostały w Raporcie z konsultacji społecznych, zawierającym wszystkie zgłoszone uwagi oraz sposób ich uwzględnienia w przedmiotowym dokumencie.

Proces partycypacji społecznej jest niezwykle istotny w zakresie decydowania o przyszłościowych kierunkach rozwojowych oraz podejmowanych przedsięwzięciach, oddziałujących na życie lokalnej społeczności, gospodarkę, przestrzeń oraz środowisko. Główną rolę włączenia obywateli w procesy decyzyjne jest nawiązanie współpracy z władzami samorządowymi oraz przedstawicielami sfery społecznej i gospodarczej, co w sposób pozytywny wpływa na poczucie odpowiedzialności za funkcjonowanie lokalnego środowiska, wzmocnienie więzi z regionem, wzrost zaufania do lokalnych władz, jak i umożliwia uniknięcie potencjalnych konfliktów społecznych.

W celu identyfikacji głównych problemów obszaru, istniejących potencjałów i szans rozwojowych, a także potrzeb lokalnej społeczności zorganizowano 40 warsztatów strategicznych, podczas których omawiane były uwarunkowania zarówno poszczególnych gmin, jak i całego OSI Dolina Wisły w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym. Uzupełnieniem szerokiego udziału społeczeństwa w działaniach pro-rozwojowych było przeprowadzenie badania ankietowego, w ramach którego uczestnicy mogli ocenić istniejące uwarunkowania w zakresie turystyki, form spędzania czasu wolnego, ochrony środowiska, przedsiębiorczości, dostępu do opieki zdrowotnej, infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, oświatowej, sportowej oraz technicznej. Ponadto, mieszkańcy mogli wskazać działania, które ich zdaniem mogłyby mieć największy wpływ na rozwój OSI Dolina Wisły, a także kluczowy kierunek rozwoju. W trakcie badania lokalna społeczność zdefiniowała istniejące bariery rozwojowe oraz najistotniejsze problemy społeczne występujące w granicach obszaru. Wskazano również grupę społeczną, która według mieszkańców wymaga największego wsparcia. W przeprowadzonym badaniu ankietowym udział wzięło 747 mieszkańców, a jego szczegółowa analiza zawarta jest w Diagnostyce Strategicznej dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030.

Z uwagi na to, że lokalna społeczność jest kluczowym interesariuszem nie tylko podczas tworzenia dokumentu strategii, ale również w trakcie jego wdrażania, przy prowadzeniu prac związanych z projektowaniem i realizacją poszczególnych przedsięwzięć przewiduje się bieżące powiadamianie mieszkańców o dokonywanych postępach, a także organizowanie spotkań konsultacyjnych. Informowanie odbywać się będzie również poprzez udostępnianie raportów z monitoringu realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030.

Spis rysunków, tabel i wykresów

Rysunek 1 Uwarunkowania demograficzne OSI Dolina Wisły w 2020 roku	10
Rysunek 2 Uwarunkowania OSI Dolina Wisły z zakresu polityki społecznej i ochrony zdrowia.....	12
Rysunek 3 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym.....	14
Rysunek 4 Tereny inwestycyjne w OSI Dolina Wisły.....	15
Rysunek 5 Podział administracyjny OSI Dolina Wisły	17
Rysunek 6 Położenie OSI Dolina Wisły względem ośrodków miejskich	18
Rysunek 7 Najważniejsze kierunki rozwoju OSI Dolina Wisły w opinii mieszkańców	25
Rysunek 8 Najważniejsze działania rozwojowe OSI Dolina Wisły w opinii mieszkańców	25
Rysunek 9 Struktura programowania założeń Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030.....	28
Rysunek 10 Cele strategiczne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030.....	28
Rysunek 11 Struktura osadnicza OSI Dolina Wisły	43
Rysunek 12 Struktura przyrodnicza OSI Dolina Wisły.....	45
Rysunek 13 Struktura użytkowania terenu OSI Dolina Wisły	47
Rysunek 14 Struktura transportowa OSI Dolina Wisły	49
Rysunek 15 Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy zagrożone trwałą marginalizacją w OSI Dolina Wisły.....	86
Rysunek 16 OSI w województwie świętokrzyskim	87
Rysunek 17 Obszary strategicznej interwencji uwzględnione w projekcie Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszów na lata 2022-2030.....	91
Rysunek 18 Łączne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły.....	124
Rysunek 19 Zagrożenie suszą rolniczą w OSI Dolina Wisły.....	125
Rysunek 20 Hydrologiczne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły.....	126
Rysunek 21 Hydrogeologiczne zagrożenie suszą w OSI Dolina Wisły.....	127
Rysunek 22 Ramy czasowe przeprowadzenia ewaluacji strategii	142
Rysunek 23 Dochody na 1 mieszkańca w gminach OSI Dolina Wisły w 2020 roku	152
Tabela 1 Baza projektów strategicznych gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły	60
Tabela 2 Projekty poboczne wskazane do realizacji przez gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły	67
Tabela 3 Oczekiwane rezultaty interwencji w OSI Dolina Wisły wraz z powiązaniem z celami SRWŚ 2030+.....	88
Tabela 4 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z dokumentami na poziomie międzynarodowym	93
Tabela 5 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	95
Tabela 6 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	96

Tabela 7 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	97
Tabela 8 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	98
Tabela 9 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.....	99
Tabela 10 Lista działań strategicznych ujętych w PZRP dla gmin wchodzących w skład OSI Dolina Wisły	100
Tabela 11 Jednolite części wód powierzchniowych w OSI Dolina Wisły	104
Tabela 12 Jednolite części wód podziemnych w OSI Dolina Wisły.....	117
Tabela 13 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	128
Tabela 14 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego	130
Tabela 15 Wykaz przedsięwzięć realizowanych na terenie OSI Dolina Wisły wskazanych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Świętokrzyskiego	131
Tabela 16 Wykaz inwestycji wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego realizowanych lub planowanych do realizacji na terenie OSI Dolina Wisły	133
Tabela 17 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierz ...	134
Tabela 18 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszowa na lata 2022-2030.....	136
Tabela 19 Zgodność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji - Dolina Wisły na lata 2021-2030 z projektem Strategii terytorialnej partnerstwa Ziemia Opatowska.....	137
Tabela 20 Struktura organizacyjna porozumienia międzygminnego	140
Tabela 21 Wskaźniki monitoringu strategii	143
Tabela 22 Najważniejsze dokumenty wykonawcze na poziomie gminnym	146
Wykres 1 Gminy OSI Dolina Wisły z największą liczbą mieszkańców w 2020 r.....	9
Wykres 2 Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w OSI Dolina Wisły w 2020 roku....	9
Wykres 3 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Polsce, województwie świętokrzyskim i OSI Dolina Wisły w 2020 roku	11
Wykres 4 Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w OSI Dolina Wisły w latach 2016-2020	151
Wykres 5 Bilans budżetów gmin na 1 mieszkańca w OSI Dolina Wisły	153